MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

DTGSYO - MÜGSF 50. YIL ETKİNLİKLERİ

TC ANADOLU ÜNİVERSİTELERİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ SANAT EĞİTİMİ PANELİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

CAPITOL
ALIŞVERİŞ VE EĞLENCE MERKEZİ

GSF
Marmara Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
50 YIL
1957 - 2007

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

Teşekkür

50'nci Kuruluş Yıldönümümüzde fakültemize maddi – manevi destek veren, 50nci yıl etkinliklerimize katkıda bulunan, sınıflarımızı yenileyen, projelerimize güç katan, başta değerli Rektörümüz Sayın Prof. Dr. Necla Pur olmak üzere, çok değerli dostlarımıza, mezunlarımıza, kamu ve özel kurum ve kişilere teşekkür eder, şükranlarımızı arzederiz.

Prof. Dr. **Nazan Erkmen**
Dekan, 2008

Sayın Prof. Dr. **Necla Pur**, Marmara Üniversitesi Rektörü
İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın **Kadir Topbaş**
Kadıköy Belediye Başkanı Sayın Av. **Selami Öztürk**
Üsküdar Belediye Başkanı Sayın **Mehmet Çakır**
Tekstil Vakfı Başkanı Sayın **Sadık Oğuz**
Kapitol Alışveriş Merkezi Genel Müdürü Sayın **Özkan Şenyüz**
Anel Grup Başkanı Sayın **Rıdvan Çelikel**
Tekstil Bölümü Danışma Kurulu Başkanı ve Görsav Vakfı Başkanı Sayın **Osman Benzeş**
BHS – Siemens Genel Müdürü Sayın **Ronald Grünberg**
Alarko Yönetim Kurulu Üyesi Sayın **Leyla Alaton**
İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı Sayın **Murat Yalçıntaş**
SETUR Genel Müdürü Sayın **Üstün Özbey**
İTHİB Yönetim Kurulu Başkanı Sayın **İsmail Gülle**
İTKİB Yönetim Kurulu Başkanı Sayın **Süleyman Orakçıoğlu**
İstanbul Halı İhraçatcıları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Sayın **İbrahim Yılmaz**
Fakültemize armağan ettiği eşsiz "İnsanlarım" oyunu Sayın **Genco Erkal**
Fakültemize Armağan ettiği "50nci Yıl " konseri ile Sayın **Cem Mansur**
Fakültemiz öğrencileri ile hazırlayıp 50nci yılımıza armağan ettiği
"Biz Sıfırdan Başladık"Müzikal ile Sayın **Gülriz Sururi**
Grafik Bölümü Danışma Kurulu Başkanı Art Point Yönetim Kurulu Başkanı Sayın **Cemil Tahincioğlu**
Seramik – Cam Bölümü Danışma Kurulu Başkanı Çanakkale Seramik Fabrikaları Danışmanı
1974 yılı Seramik Bölümü mezunu, Danışma Kurulu Başkanı Sayın **Hasan Sazcı**
Resim Bölüm Başkanı Sayın **Haldun Dostoğlu**
Heykel Bölümü Danışma Kurulu Başkanı Sayın **Gönül Nuhoğlu**

DEVLET TATBİKİ GÜZEL SANATLAR YÜKSEK OKULU MARMARA ÜNİVERSİTESİ GÖZEL SANATLAR FAKÜLTESİ 50.KURULUŞ YILI KUTLAMA KOMİSYONU

Onur Kurulu

Prof. Dr. Necla Pur / Rektör
Prof. Safa Erkün
Prof. Mustafa Aslier
Prof. Erol Eti
Prof. Hüsamettin Koçan
Prof. Tankut Öktem

Yönetim Kurulu

Prof. Nazan Erkmen / Dekan
Doç. Sibel Arık / Dekan Yrd.
Yrd. Doç. Serdar Gürses / Dekan Yrd.

Kültür Komisyonu Başkanı / Yrd. Doç. Devabil Kara / Dekan Yrd.
Sergileme Komisyonu Başkanı / Yrd. Doç. Kemal Gürbüz
Yayın ve Sempozyum Komisyonu Başkanı / Öğr. Gör. Esra Aliçavuşoğlu
Basın Komisyonu Başkanı / Yrd. Doç. Hakan Çiloğlu
Halkla İlişkiler Komisyonu Başkanı / Yrd. Doç. Didem Atiş
Teknik Komisyon Temsilcisi / Öğr. Gör. Alptekin Görünüş

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

Bölüm Başkanları

Resim Bölüm Başkanı **Prof. Tayfun Erdoğmuş**
İç Mimarlık Bölüm Başkanı **Prof. Meltem Eti**
Tekstil Sanatları Bölüm Başkanı **Prof. Günay Atalayer**
Seramik-Cam Bölüm Başkanı **Prof. Zerrin Demirsu Bilir**
Grafik Sanatlar Bölüm Başkanı **Prof. Sema Ilgaz Temel**
Heykel Bölüm Başkanı **Prof. Nilay Kan Büyükişleyen**
Sinema Televizyon Bölüm Başkanı **Prof. Bülent Vardar**
Geleneksel Türk El Sanatları Bölüm Başkanı **Prof. Çiçek Derman**
Fotoğraf Bölüm Başkanı **Prof. Barbaros Gürsel**
Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölüm Başkanı **Yrd. Doç. Hakan Ertem**
Temel Eğitim Bölüm Başkanı **Prof. Mehmet Özer**
Animasyon Bölüm Başkanı **Yrd. Doç. Gülçin Balta Tezcan**
Müzik Bölüm Başkanı **Prof. Nazan Erkmen**

Bölüm Danışma Kurulu Başkanları

İç Mimarlık Böl. Danışma Kurulu Bşk. **Adil Ongel**
Tekstil Böl. Danışma Kurulu Bşk. **Osman Benzeş**
Fotoğraf Böl. Danışma Kurulu Bşk. **Halim Kulaksız**
Grafik Böl. Danışma Kurulu Bşk. **Cemil Tahincioğlu**
G.T.E.S Böl. Danışma Kurulu Bşk. **Kaya Sungur**
Endüstri Ürünleri Tasarımı Böl. Danışma Kurulu Bşk. **Ali Akurgal**
Seramik – Cam Böl. Danışma Kurulu Bşk. **Hasan Sazcı**
Sinema Televizyon Danışma Kurulu Bşk. **Sevtap Aytuğ**
Resim Böl. Danışma Kurulu Bşk. **Haldun Dostoğlu**
Heykel Böl. Danışma Kurulu Bşk. **Gönül Nuhoğlu**

Genişletilmiş Danışma Kurulu

Sinan Genim
Cem Mansur
Osman Benzeş
Hayrettin Doğan
Setenay Ozbek
Faruk Kaptan
İlhan Bilge
Muzaffer Dikici
Mustafa Öney
Sevtap Aytuğ
Burhan Bahriyeli

Tanju Ozergin
Ali Akurgal
Fatma Batukan
İlker Canikliođlu
Atilla Kuzu
Prof. Erol Eti
Prof. Ergin İnan
Prof. Mustafa Aslier
Prof. Mehmet Ozer
Prof. Tankut Öktem
Prof. Mustafa Pilevneli

Prof. Hüsamettin Koçan
Özkan Şenyüz
Hüseyin Kurtuluş
Prof. Nurdan Tözün
Berna Tunali Mimaroğlu
Timur Güven
Paul Mc Millan
Gülriz Sururi
Gökçen Kaynatan
Canan Beykal
Selim Sarper

Doğan Hasol
İnci Beşpınar
Sevtap Elmas
Azmi Karaveli
Zafer Doğan
Prof. İlhami Turan
Haşim Balcı
Cevat Demir
Gaye Ersoy
Hikmet Barutçugil

Katalog Düzenleme Kurulu
Prof. Nazan Erkmen (Dekan)
Doç. Sibel Arık (Dekan Yardımcısı)
Yrd. Doç. Serdar Gürses (Dekan Yardımcısı)

Genel Yayın Sorumlusu
Öğr. Gör. Canan Beykal

Editör
Prof. Nazan Erkmen

Grafik Tasarım
Öğr. Gör. Savaş Çekiç

Baskı
Ege Basım Matbaa ve Reklam Sanatları Ltd. Şti

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Küçük Çamlıca Acıbadem Caddesi No: 117
81020 Kadıköy / İstanbul
T: 0216 326 26 67
F: 0216 326 91 29
E: dekanlik-gsf@marmara.edu.tr
W: gsf.marmara.edu.tr

© Marmara Universitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

TC ANADOLU ÜNİVERSİTELERİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ SANAT EĞİTİMİ PANELİ

50. Yıl Etkinlikleri

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

GSF
Marmara Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi

50 YIL
1957 - 2007

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

TC ANADOLU ÜNİVERSİTELERİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ SANAT EĞİTİMİ PANELİ

TC Anadolu Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakülteleri katılımı ile fakültemizde 2006 tarihinde yer alan "Sanat Eğitimi" paneli uzun bir süreden sonra basılabilmiştir. Maddi yetersizliklerin sebep olduğu bu erteleme, yine de konunun önemi ve değeri itibariyle bu kataloğu basmamıza bir engel oluşturmamıştır.

Sanat ve Tasarım Eğitiminde pek çok önemli konuyu irdeleyen ve bu oturumlara katılan değerli sanatçı - öğretim üyeleri, oturum başkanlarına ve değerli konuşmacılara içtenlikle teşekkür ederim. Bir tartışma ortamının yaratılması yanı sıra, değerli öğretim üyelerimizin birbirleriyle görüşlerini paylaşmaları, genç bilim ve sanat insanlarının görüş ve düşüncelerinin paylaşılması, karşılıklı fikir alışverişinde bulunulması, sanıyorum bulunduğumuz sanat ve tasarım ortamına büyük katkılar sağlayacaktır. Atatürk'ün çağdaş sanat ve tasarım anlayışına verdiği değer ile Türk toplumunu çağdaş dünyaya paralel bir anlayışa kavuşturmak amacıyla gerçekleştirdiği devrimleri, sanat ve tasarım alanında yaptığı bu devrimlerin ve sanatçılara verdiği desteğin önemini ve bu destekle Türk toplumunun kültür, eğitim, bilim ve sanat alanlarında elde ettiği başarıyı bu konferansta bir kez daha irdeleyeceğiz. Sanata, sanatçıya ve bilim adamına herşeyden çok ihtiyacımız olduğu şu günlerde, dünyayı insani boyutlarda yaşanabilir hale getirecek olan, sanatçının yanıtları ve yönlendirmeleri olduğunu bir kez daha vurgulamak isterim.

Değerli görüşleri içeren bu kataloğun sanat ve tasarım eğitiminde hepimize birer kılavuz olacağı düşüncesiyle, sevgi ve saygılarımı arzederim.

Prof. Nazan Erkmen
Dekan

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

TC ANADOLU ÜNİVERSİTELERİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ SANAT EĞİTİMİ PANELİ

İçindekiler :

Sanat ve Tasarım Eğitiminde Öğretim Üyesi ve Öğrenci Profili 15
Sanat ve Tasarım Eğitimi, Kredili Sistem 41
Sanat ve Tasarım Eğitimi, Pratik ve Kurumsal Eğitim 57
Sanat Tasarımı Eğitimi – Yeni Dünya Paneli 77
Sanat ve Tasarım Eğitimine Eleştirel Bakışlar 107

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

TC ANADOLU ÜNİVERSİTELERİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ SANAT EĞİTİMİ PANELİ

18.12.2006
Sabah Paneli : 10.00-12.00
"Sanat ve Tasarım Eğitiminde Öğretim Üyesi ve Öğrenci Profili"

KATILIMCILAR:

Moderatör : Doç. Dr. Sibel Arık, Marmara Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi

Prof. Nazan Erkmen, Marmara Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı

Yrd. Doç. İnci Eviner, Yıldız Üniv. Sanat ve Tasarım Fakültesi

Doç. Handan Tunç, 100.Yıl Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi

Yrd.Doç. Mustafa Okan, Çukurova Üniversitesi

Hoş geldiniz. Konuşmasını yapmak üzere Sayın Prof. Nazan Erkmen'i kürsüye davet ediyoruz.

PROF. NAZAN ERKMEN: Değerli konuklarımız, değerli Öğretim Üyelerimiz, sevgili öğrencilerimiz, hoş geldiniz. Bugün ülkemizin çeşitli Üniversite'lerinden, panele katılmak üzere bizleri onurlandıran değerli öğretim üyelerimize hoş geldiniz diyor,saygılar sunuyorum. Değerli katılımcıların anlamlı katkılarıyla gerçekleşen bu panelimizin, sanat ve tasarım alanına önemli bir bilgi katacağına yürekten inanıyorum. Bu gün ilk oturumumuzda sanat ve tasarım eğitiminde öğretim üyesi ve

öğrencilerimiz, öğleden sonra yer alacak oturumda ise sanat ve tasarım eğitimi ile kredili sistemi tartışacağız.

İlk oturumda Yıldız Üniversitesi Görsel Sanatlar ve Tasarım Fakültesinden, Yrd. Doç. Dr. İnci Eviner, 100. yıl Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinden Sayın Doç. Handan Tunç ile birlikteyiz.

Öğleden sonraki oturumumuzda sanat ve tasarım eğitiminin verilmesi ile ilgili olarak Fakültemizden Kredili Sistem Komisyonu Başkanı Sayın Doç. Sibel Arık, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinden Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinden Sayın Yrd. Doç. Mustafa Okan Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden Doç. Dr. Turan Çetin yer alacaklar. Katılımları için şimdiden kendilerine teşekkür ediyorum ve kutluyorum.

Bugün bu panellerin bizler için önemi son derecede büyük ve tartışılmaz. Bir tartışma ortamı yanı sıra değerli Öğretim Üyelerimizin birbirleriyle paylaşmaları, genç bilim ve sanat insanlarının görüş ve düşüncelerini paylaşmak, karşılıklı fikir alışverişinde bulunmak, sanıyorum bulunduğumuz sanat ve tasarım ortamına çok büyük katkılar sağlayacaktır. Eğitimle ilgili paneller, sempozyumlar birer tartışma ortamı olarak, özellikle öğrencilerimiz için ciddi kazanımlar olacaktır. Bugün burada sanat ve tasarımla ilgili konuları irdelerken, Atatürk'ün çağdışı gelişmeler karşısında Türk toplumunu çağdaş dünyaya paralel bir anlayışa kavuşturmak amacıyla sanat ve tasarım alanında nasıl bir destek verdiğini, ülkemizin kültür, eğitim, bilim ve sanat alanlarında elde ettiği başarıyı bu konferansta bir kez daha işleyeceğiz. Bugün sanatın kazandırdıklarını gerçekten tam anlamıyla ifade edebiliyor muyuz? Büyük bir itina ile seçtiğimiz öğrencilerimize bizden umduklarını gerçekten verebiliyor muyuz? Bizlere sunulan teknoloji imkanları ile uluslar arası çizgiyi yakalayabiliyor muyuz? Öğrenci, disipliner sanat alanı arasında değişimi yakalayabiliyor mu? Sanat ve tasarım alanlarında sürdürülen bir ilişkiden söz ederken öğrencilerimize verdiğimiz projeler gerçekten onların sanatta yol almalarına önemli ölçüde etkileyecektir. Verdiğimiz projeler, eğitimde yol açıyormu,öğrenciyi heyecanlandırıyormu? Sanat alanında yapılan araştırmalar yeterlimi? Sanat ve tasarımı gerçekten çağdaş ve uluslar arası düzeye getirmek için, yeterince savaş veriyor muyuz? Bugün burada tartışıp bu konuları görüşeceğiz. Sanata, sanatçıya ve bilim adamına her şeyden çok ihtiyacımız olduğu şu günlerde, ülkemizin sesini uluslararası platformda duyurabilmemiz; insana olan saygıyı, sevgiyi, yaşadığımız dünyayı insani boyutlarda yaşanabilir hale getirecek olan, sanatçının, yanıtları ve yönlendirmeleridir. Bu olgulara sahip çıkacak olanlar bizzat sanatçılar ve tasarımcılardır. Hepinize iyi şanslar saygı ve sevgiler.Bu kongrenin gerçekleşmesinde emeği geçen herkese çok teşekkürler.

DOÇ. DR. SİBEL ARIK :Değerli konuklar otomatik olarak bu işi benim götürmem istendi. Yaş bizde hala değerli bir kriter. Ben oturumun olabildiğince rahatsız edici olmadan demokratik koşullarda sürmesini sağlayacağım, çünkü biliriz bu panellerde süre problemdir. Ortalama konuşma süresini 20-25 dakika olarak hesapladık. Buyrun efendim.

YRD. DOÇ. DR. İNCİ EVİNER : Günaydın, ben Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi'nin hem yapısından, hem öğretim üyesi ve öğretim profilinden bahsetmek istiyorum. Fakültemiz 1998 yılında oldukça genç bir sanat tasarım olarak kuruldu; Türkiye'de tek kamu üniversitesi olarak açıldı. Sanat yönetimi ve bilişik sanatlar gibi, uygulamalı tasarım gibi, daha önce kamu üniversitelerinde olmayan bölümleri bünyesinde topladı. 2000 yılında yüksek lisansa başladı, 3 yıl önce de doktora programı açıldı ve bir iki ay önce de Sanatta Yeterlilik kabul edildi. Yapı olarak oldukça farklı diğer fakültelerden.

Proje olarak programlar öngörülmüş; 3 bölüm var, fakat bu 3 bölüm içinde farklı programlar var. İnterdisipliner bir yapı öngörüldüğü için, bu programlarda geçişlilik çok önemli. Bu bölümlerden bir tanesi Sanat Bölümü, diğeri Müzik ve Sahne Sanatları, diğeri İletişim Tasarım Bölümü. Sanat Bölümünün içinde, Bileşik Sanatlar, Sanat Yönetimi, Fotoğraf ve Video var. Yine bir bütün olarak planlanmış, proje olarak planlanmış. Müzik ve sergi sanatlarında, müzik toplulukları müziksel tasarım, modern dans var. İletişim bölümünde sadece İletişim Tasarımı var. 1998 yılında proje olarak hayata geçirilmeye çalışan bir grup öğretim üyesi, bunların arasında Tomur Atagök, Ruhi Ayangil, Mehmet Bayhan ve diğer arkadaşlar bulunuyor bir süre bu interdisipliner yapının nasıl olması gerektiği tartışıldı. Ben o yıllarda doğrudan doğruya etkili bir pozisyonda değildim, fakat interdisipliner bir yapının Türkiye koşullarında oluşturulması hiç kolay değil. Bizim yaşadığımız deneyimlerden bir tanesi bu. Belki bunu detaylı bir şekilde anlatabilirim ve şu anda geldiğimiz noktadan bahsedebilirim; son iki yılda bilişik sanatlar program yükümlüsüyüm. İki aydır bu Sanatta Yeterlilik programı yükümlüsüyüm. Sanat bölümü başkan yardımcısı olarak okulun vizyonundan bahsetmek istiyorum. Kurulduğu yıllarda bir parça Güzel Sanatlar yapısından kurtulmak istemiş, Sanat Tasarım Fakültesi olarak çağdaş eğitimin getirdiği, günümüzdeki sanatın o çok dilli yapısına uygun bir ders programı uygulamak istemiş, bir parça meslek okulu, bir parça Fine Arts, Güzel Sanatlararası bir konumdaydı. Derken son üç yılda yapılan çalışmalar kurumu farklı bir konuma getirmeye başladı. Bir kere bir Teknik Üniversitenin içinde olmanın getirdiği avantajlardan yararlanmaya karar verdik. Çünkü bunun her zaman bir dezavantaj olduğu, yani Fine Arts, Güzel Sanatlar olarak köklü geçmişlere sahip

belli vizyonlara sahip bir fakülte kurmak yerine, mühendisliğin içinde bu yapıyı oluşturmak birden bire avantaja dönüşmeye başladı son yıllarda. Bunun sebebi de günümüzde sanatın bilim ve teknoloji ile sosyal bilimlerle kurduğu yakın ilişki oldu. İnterdisipliner dediğimiz çalışmanın bütün bu programlarda bir araya gelerek görecekleri eğitim şöyle planlandı: Yine bunu son dört yıl için söyleyebiliyorum; Temel Tasarım dersi, tıpkı sizdeki gibi bütün programların yer aldığı, yani ikili iletişim, tasarım ve modern dansın olduğu temel tasarım dersi yaklaşık 120 öğrenci ile ilgili ders şu şekilde planlandı: görsel, duyusal, bedensel, sosyal bilimler, bilim ve teknoloji diye ana başlıklarla kuramsar çerçeveler içinde her dersin başka bir hoca tarafından verildiği bir takım workshop'lara doğru planlandı. Yani burada temel tasarımda temel görsel sanatlarda sadece görsel sanatlar yerine, müziği dansı kapsayacak, bilimi, günümüz Sanat anlayışını kapsayacak sosyal bilinç kazanabileceği ve her derste farklı bir uzvun ekleneceği bir şekilde formule edildi .Bu derslerde amaç, işi öğretmek değil, zaten bunu fark ettiğimizde fakültedeki programlar ve vizyon oturmaya başladı .Fakülteyi öğreten ve öğrenen ilişkisinden çıkılıp, tartışılan, tartışmanın iletişimin var olduğu bir platforma döndürmeye karar verdik. Temel tasarım bu projenin ilk uygulandığı alan oldu. Yıllar geçtikçe her hoca bu konuda deneyim kazandı. Şöyle bir zorluğumuz vardı; herhangi bir konuyu açıklamak, ya da öğretmek gibi bir niyetimiz yoktu temel tasarım dersinde bir problem ortaya atarak, yönetici ve bilinçle ilgili bir kapasite açmak bir enerji ortaya çıkarmaktı. Deneyimlerime göre şöyle bir şey ile karşılaşıyorduk, interdisipliner, bu kadar yeni ve çağdaş projenin hayata geçirilmesi için temelde tipik akademik ve geleneksel bir eğitimin olmaması gerektiğini fark ettik.Şöyle bir yanılgıya düşülüyordu: Önce bir güzel sanatlar eğitimi alsınlar ondan sonra çağdaş sanat eğitiminin kavramları ile uğraşsınlar. Böyle bir şey olmuyor.Yani başlangıçtan itibaren yapıyı buna göre planlamak gerekiyor.Dolayısıyla sanat eğitimi de, temel tasarım eğitimi de tamamiyla yepyeni bir şekilde planlandı.Temel tasarım eğitiminde şunu gördük yani 3-4 yıllık deneyimden sonra 1 sene yurt dışındaydım, o yüzden bir seneyi saymıyorum dört senelik bir deneyim içinde kazandığımız şeyler vardı.Öğrencinin sanat konusunda bu kadar ön yargılı ve daha büyük vizyonda gelmesi bir kere bizi zorluyordu.Çünkü sanat lafını ettiğiniz andan itibaren, sanat konusunda bilinen her ne varsa, klişe olarak birden bire devreye girmeye başladı ve başından itibaren bu dirençle karşılaşmak, insanın hakikaten ufkunu daraltan bir şey; yani bu kadar programı bir arada topluyorsunuz, yalnız görsel sanatlar değil.Bir sürü şey. Temel tasarım işte bunu yapmaya çalıştı. Yani öyle programlar ortaya attı ki, öğrenci hem zihinsel, hem duygusal, hem de yaratıcılık ile ilgili kendi kapasitesini genişletmeye başladı.Şöyle bir örnek vereyim; Bu 120 kişinin yaptığı işlerden bir tanesi; Zaman zaman dışardan hocalar geliyor, gövde perkisyonu çalışma-

sı yapıyorlar. Herkes kendi gövdesiyle ses çıkararak, orkestrasyon yaratmaya çalışıyor. Bu öğrencilerin içinde bileşik sanatlar, ya da duyusal tasarım öğrencisi, her biri eşit düzeyde yer almakla beraber zaman zaman dans ya da dersin yapısına ve kavramına bağlı olarak ya da başka alandan birkaç öğrenci önderlik yapabiliyordu.Sabahtan öğlene kadar yaptığımız böyle bir workshop yer aldı; ondan sonraki hafta, öğleden sonra, ödevlerin değerlendirilmesine girildi. Burada prensip olarak biz sanat empoze etmemeye çalışıyoruz.Sanatla doğrudan doğruya ilgilenmek yerine, sanat kavramlarıyla ilgilenmek yerine, sanatın koşulları ile olaya girmeyi tercih ettik. O zaman daha sempatik bir yaklaşım oluyor.O zaman işte ön yargılarla baş edebiliyoruz, başka şeyler keşfetmeye yönelebiliyoruz.Bunun yanında bileşik sanatların temelde öğrenilmesini gerektiren başka bir disiplin var.O da desen. Desen, işte bu temel tasarımın eksik bıraktığı bir çok şeyi kapsamak üzere planlandı ve bu şekilde yürüyor. Temel tasarım aslında bu interdisipliner çalışmaların ne olduğu konusunda bir başlangıçtır. Bunu son 4 yıl için söyleyebiliyoruz.Yüksek lisans programı 2000 yılında açıldı ve tasarım yüksek lisansı olarak düşünüldü; güzel sanatlardan mezun olanlardan ve her alandan öğrenci kabul etti.Yani bizim karşımıza çıkan grup, yüksek lisans eğitimi farklı alanlardan, (mesela, ekonomist) olabiliyordu, mühendis olabiliyordu, bilim alanından ,sosyal bilim alanından olabiliyordu.Yüksek lisansta bizim kazandığımız deneyim aslında gelecek için hazırladığımız sanat ve tasarım fakültesinin temel taşlarının vizyonunu oturttu.Yani 8 senelik bir geçmişe rağmen ancak bu mesele, yani interdisipliner bir eğitim nasıl olur,sanat eğitiminde farklı düşüncelere açık,bilime ve teknolojiye açık dinamik bir yapıyı nasıl yakalayabiliriz, çok yönlü bir eğitimi nasıl sürdürebiliriz, diye düşünürken, bizim aslında yüksek lisansta yaptığımız deneyimler bunun temel prensiplerini nihayet, oturttu. Şimdi bunun için yüksek lisanstan aldığımız deneyimlerle, edindiğimiz deneyimlerle söyleyebileceğim şey;öğretim üyesi kadrosu bu kadar yenilikçi bir programa uygun olmalı, çünkü günümüzün sanatı böyle ve biz ister istemez bu paralelde düşünmek zorundayız. Öğretim üyesi kadrosunda ciddi zorluklar çekiyoruz, belki arkadaşlarım da bunu paylaşacaktır.Teknolojinin bu kadar etkin olduğu bir dönemde bilgisayarla çalışmayan, ya da buna açık olmayan öğretim üyeleri oldukça zorluk çektiler.Dediğim gibi önce gördüğünü yansıtsın, önce doğruyu çizmeyi öğrensin, sonra başka şeyler yapsın, konusunu bir türlü kıramadık. Bundan da şu anlaşılıyor; bizde de çok sağlam bir şekilde bu desen, desenle görsel sanatlarla ilgili temel fenomenler var. Fakat tek fark şu olmalı diye düşünüyorum; bunu ne kadar gerçekleştirdiğimizi daha sonra söyleyeceğim, Özeleştiri yapacağım, sorgulamak önemli, yani her tür çizme eyleminde sorgulayarak, belli kavramsal çerçeveler içinde farklı bakış açıları ile ele almak, yani bir probleme dönüştürmek, atölyedeki her türlü çalışma için, yoksa asla canlı modelden, ya da başka

meselelerden vazgeçilmiş değil. Bunların ele alınış biçimi tartışmaya açık,yeni yöntemlere açık, realize ederken malzemeye açık, videoya ,fotoğrafa açık bir şekilde kalmalı. Gördüğünü yansıtma konusunda nedense kendi arkadaşlarımla ciddi çatışmalar yaşadım. Rönesans'tan bu yana görüneni yansıtmak için pek çok düzenek bulmuş insanlar, şimdi neden biz fotoğrafla çalışmayı, ya da projeksiyonla yansıtarak kopyalama yöntemlerine karşı çıkıyoruz, bunu anlamış değilim; yani bütün bu teknolojinin bize getirdiği avantajları kullanarak, bunları sorgulamak ve bunlardan bir takım sanatsal problem üretmeyi tercih ediyoruz.Ve yüksek lisansta başka bir deneyim bize gösterdi ki, yani sadece çizim yeteneği yetersiz. Son bir yılda fakülte kararı ile ÖSS puanını yükseltmeye karar verdik. Bir sınav sistemine ve bu sistemin çok çarpık olmasına rağmen, bundan eminiz, yani, belli bir çalışma disiplini olan öğrenciler gelsin bu kuruma. Bu profil doğrusu işimize yaradı; birden bire bir çok şey değişti.Yüksek lisansta da zaten oldukça yüksek puan isteniyor.70-80 kişi arasından 8-9 kişi seçiliyor ve kazandığımız başarı bize bunu gösterdi.Yani ÖSS puanını yüksek tutarak, yetenek sınavı ile beraber belli bir eleme yönüne doğru gittiğimizi düşünüyorum.Bunun gerçek sonuçlarını herhalde bu senenin sonunda alacağız.Öğrencilerin yalnızca çizerek, desen yaparak, boyayarak değil; bilişik sanatların yapısı biraz farklı, bilişik sanatlardan kastedilen şey biraz resim biraz değil; tamamen bütün bunların arasında malzeme konusunda özgür kalabilecekleri bir platform oluşturmak. Bunun içinde ne gibi dersler var? Temel tasarım bahsettiğim interdisipliner, her dersin başka hoca tarafından verildiği, başka bir probleme kapı açıldığı, farklı çözümler üretildiği, farklı malzemelerin yer aldığı bir derste, desen dersinden geçerek, öğrenci 2 boyutlu sanat ve 3 boyutlu sanat atölyelerine geliyor. Daha önce bu resim ve heykeldi; bunun sınırlarını ben açarak boyut konusunda daha farklı seçeneklere doğru taşmasını istedim.2 ve 3 boyutlu sanat atölyesi ve bunu destekleyen bir takım seçmeli teorik ders var. 2 ve 3 boyutlu sanat atölyesinden kastedilen şey günümüzün yüksek düzeyde sanat formasyonu için farklı dilleri bir araya getirebilecek, daha çok bireysel seçimlere açık atölyelerin bulunduğu bir tür çalışma ortamı. Burada artık böyle bir yapı içinde 4 yıllık, her iki boyutun da olduğu kısa bir sürede her şeyi vermeniz mümkün değildir.Böyle bir çaba da son derece lüzumsuz.Burada denenmiş önceki yıllarda, yani hem heykel, hem resim ötesi başka bir şey açılması gerekiyor. Buradan mezun olan ne çıkar? Evet günümüzün sanatında malzeme konusu çıkar, yani daha doğrusu öğrenciler tamamen bireysel seçimleriyle alanlarını seçeceklerdir. Ama bizdeki atölye imkanı o kadar sınırlı ki zaten. Biliyorsunuz Yıldız Teknik tarihi bir yer ve yeni binaların yapılması imkansız. Oldukça sıkışık bir konumdayız.Zaten prensip olarak atölye içinde çalışmayı benimsediğimi söyleyemem. Dışarıda koskocaman bir yaşam varken, İstanbul'un orta yerindeki Yıldız gibi bir yerde, mal-

zemeyi dışarıdan bulmak ve dışarıyla içerisi arasında ilişkiler kurmak mümkün.Tabi, ister istemez burada hoca profili başka bir şey haline geliyor.Şöyle bir sorun vardı. Aynı şekilde müzik ve dans konusunda da. Dans ve müzik bizde daima konservatuar yapısında yer almıştır. Ben de akademi mezunuyum, güzel sanatların bir kısmı Marmara'yı da sayabiliriz.Güzel Sanatlarda akademide böyle formasyon alan kişiler vardı öğretim üyesi olarak ve konservatuar formatından çıkıp, fakülte, üniversite olabilmek sancılı bir süreç oldu bizim için.Hem deneysel olmak istiyoruz, hem farklı şeyler yapmak istiyoruz. Aynı zamanda fakülte olmak istiyoruz.Yani fakülte nedir? Yaptığımız yayınlarla, dünya sanatına ve bilime yaptığımız katkılarla kendimizi göstermek istiyoruz. Bu yapıyı kurmak hakikaten zaman aldı. Konservatuar yapılı bir çok sanatçı hoca, tabiî ki bu yapıya alışmakta zorlandılar. Bir müzik aletini çalmanın getirdiği uzun disiplin, yani insanlar hayatlarını arıyorlar, halbuki orada liseyi bitirmiş bir öğrenci oluyor ve ondan beklenen bir üniversite yapısı içinde müzik aleti çalmanın dışında, hayattan haberdar olması isteniyor, güzel sanatlara ilgi duyması isteniyor, felsefe bilmesi isteniyor; bu oluşum epey bir zaman aldı.Yani bir sürü sancılar çekildikten sonra sanıyorum insanların kafası biraz daha netleşmeye başladı. Alınacak öğrenci tipi farklı bir hale geldi. Bilişik sanatlarda böyle bir yapıyı taşıyabilecek öğretim üyesi tipi nasıl olmalı, yani ideal olarak olması gereken şeyden bahsedebilirim ancak. Gerçekleri gözardı etmemek gerekiyor. İdeal olan atölye eğitimi verecek olan hocanın hem sanatçı, hem öğretim üyesi olması beklenir. Bu, şu anlama geliyor bizim fakülte için; çünkü bizde şöyle bir kural var: Bir takım akademik yükselme ölçütleri oldukça yüksek düzeyde tutuluyor. Makale yayınlamak, uluslar arası sergiler yapmak olması gerekenler.Hem sanatçı olmasını, hem öğretim üyesi olmasını, hem okumasını yazmasını hem de dünyadan haberdar olmasını bekliyoruz.Oldukça düş gibi gözüküyor bu istek. Ve anlaşıldı ki biz kendi elemanımızı kendimiz yetiştireceğiz. Nasıl yetiştireceğiz?Yüksek lisans,doktora ve sanatta yeterlilik programlarımızı akademik ölçütler olarak oldukça yüksek tutarak kendi bünyemizde araştırma görevlileri yetiştirmek galiba iyi bir çözüm.Neden? Çünkü son altı aya baktığımızda yayınlanan uluslar arası makale ve tezlerin geçerliliği, uluslararası sergi sayılarındaki artış bizim bir parça bu konuda doğru yolda olduğumuzu gösterir. Aynı şekilde, resim ve heykel tabanlı , bilişik sanatlar için, sanat ve tasarım için söylüyorum, resim ve heykel tabanlı öğrenci almamanın da şöyle bir avantajı olduğunu fark ettik; bir kere sanat, resim ve heykel kendi içinde sınırlı kaldığı süre içinde son derece kısır bir alanda dönüp duruyorsunuz; yani eleştirel olmak için ister istemez kendi alanlarınızı başka alanlara doğru açmak zorundasınız. Bu konuda beslenmek zorundayız, besleneceğimiz yer yaşam kadar başka disiplinleride içermek zorunda, en zevkli yanı da o olur sanırım. Sanat ve tasarım fakültesinden iletişim

fakültesinden, mühendis formasyonuna sahip arkadaşlarla bir araya gelmek bize başka bir ufuk açtı. Bir kere daha araştırmacı olmayı öğrendik onlardan. Akademik kriterlere saygı duymayı öğrendik ve hala bunu ciddiye alıyorum bir takım yükseltmeler için; (doçentlik, vb..) Böyle şeyler küçük görülürdü, sanatçının böyle şeye ihtiyacı yoktur diye. Zaten sadece sanat üretmek isteyen arkadaşların yüksek lisansa başvurmaları gerekli. Hakikaten sanatçı olmak için derece almak gerek. Ama birileri eğer yüksek lisans, doktora,yeterlilik yapmak istiyorsa, dünyada neler yapıldığını araştırmak zorunda. Yüksek lisans için olmazsa olmaz bir kuralımız var; ilgi duyduğu konu ile ilgili bütün veri tabanlarını araştırmak zorunda. Tüm makaleleri tanımak zorunda, dünyada neler yapılmış bilmek zorunda. Yani hayat boyu yardımcı doçent kalmak gibi bir pozisyon olamaz. Böyle bir şey yok .Böyle bir yapının son derece dinamik olduğunu düşünüyorum. Makale yayınlatmak durumundalar. Yüksek lisans öğrencisi, yoksa tezini alamıyor, o makaleyi uluslar arası değil ama daha ulusal boyutta tutuyoruz. Doktora için gerekiyor sanatta yeterlilik için, uluslararası makalenin yayınlanması önemli. Son 6 aya baktığımızda galiba bir parça oldu. 33 adet ulusal, 4 adet uluslar arası makale yayınlanmış, 16 adet ulusal, 7 adet bildirim yayınlanmış, makale ve bildiri haricinde 35 adet yayın yapılmış, bu sanat ve tasarım fakültesi için geçerli.7 adet yurtiçi 2 adet yurt dışı proje yürütülmektedir. Bunlardan 2 tanesi TÜBİTAK projesidir.4 adet Öğretim Elemanı yurtdışında burs kazanmıştır, 22 adet yurt içi 10 adet yurtdışı sergi gerçekleştirilmiştir.45 adet yurtiçi, 18 adet yurtdışı konser gerçekleştirilmiştir.

YRD. DOÇ. MUSTAFA OKAN : Walter Benjamin, Brecht'i Anlamak adlı kitabında yazarın Fatzer adlı çalışmasından yaptığı alıntıyı yorumlar. Alıntı şöyledir:

"Kaçmaz yenilmiş olan, Bilgelikten, Sık dişini ve bat! Kork! Haydi bat!

Dipte

Bekliyor alacağın ders seni, Çok soruyla karşılaşmış olan

Sen, Duy şimdi eşsiz öğretisini Kitlelerin

Al yeni yerini" [1]

Benjamin, Fatzer'in "umutsuzluk içinde dayanacak bir yer bulmak zorunda" olduğunu söyler ve devam eder: "Umut değil dayanak. Tesellinin umutla bir işi yoktur. Ve Brecht ona bir teselli verir:

İnsan umutsuzluk içinde yaşayabilir, buraya nasıl düştüğünü bilirse. Umutsuzluk içinde yaşayabilir, çünkü umutsuz yaşamı ancak o zaman önem kazanır. Dibe batmak burada, daima şeylerin kökenine inmek anlamındadır." [2]

Her ne zaman üniversitelerimiz kendilerini tartışmaya açmak anlamına gelen bir çalışma yapsa, bunun, bir çıkış arama isteğinden kaynaklandığını düşünürüm. Bu çıkış isteği, Benjamin'in değindiği anlamda bir "dibe batmak" saptamasına dayanmasa bile, yine onun tanımladığı anlamda "şeylerin kökenine inmeyi" beraberinde getirir. Panel dizisine "Günümüz Sanat ve Tasarım Eğitimine Eleştirel Bakışlar" başlığının konmuş olmasının da, içinde bulunduğumuz tarihsel anda bir durum değerlendirmesinin zorunlu hale geldiğini oldukça açık bir şekilde saptadığı kanısındayım.

Ben konuşmamı iki ana zemin üzerinde yapacağım. Bunlardan ilki, üniversitelerimizin içinde bulunduğu duruma ve onları buraya getiren sürece ilişkin kimi saptamalardan oluşacak. Çünkü, yaşanılan sorunların, öğrenciler ve akademik kadrolar başta olmak üzere üniversitedeki tüm bileşenlerin üniversite olgusunu algılama biçimiyle ilgili olduğu kanısındayım. Kuşkusuz, Türkiye toplumunun hayatı algılayışını ve onu yaşayışını ilgilendiren her şey, bir bütün olarak, bugünkü üniversite algılayışının biçimlendiği alan olarak işaret edilmelidir en başta. Üzerinde duracağım ikinci zemin de, yine aynı öznelerin sanatı algılayış biçimleri üzerine yapılan kimi saptamalardan oluşacak. Böylelikle, sanat ile hayat arasındaki ilişkinin görünür kılınması isteğine dayalı bir tutum dolaysız şekilde dile getirilebilecektir. İki zemin arasında birbiri içine nüfuz etmeye dayalı bir tepkimeyi olanaklı saymak, var olan bağlamı değiştirmenin olanaklarını açığa çıkarabilir.

Birinci zemini oluşturacağını düşündüğüm kısa notları dile getirmeden önce şunları belirtmeliyim. Birincisi, üniversitelerimizin içinde bulunduğu duruma ve onları buraya getiren sürece ilişkin kimi saptamalardan söz ederken, yapılmak istenen şey, ilk akla gelebilecek haliyle, bir YÖK eleştirisi olmayacaktır. Bugün çokça karşılaşılan bir yaklaşımla, YÖK'ün içinde durarak sürdürülen bir tartışmanın, içeriğe dönük gündem konusunda inisiyatifi yitirmek anlamına geleceği kanısındayım. YÖK, tüm varlığıyla üniversite sorununun boyutlarını gösterse bile, sorun bu varlığın kapladığı alandan daha büyüktür. İkinci olarak, bu tür tartışmaların ideolojinin alanı dışında durularak yapılması gerektiği yönündeki yaygın kanıyı paylaşmadığımı belirtmeliyim. Çünkü, nasıl bir üniversite istediğimizle nasıl bir hayat istediğimiz arasında dolaysız bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Şimdi, bu aşamada söylenmesi gerektiğini düşündüğüm notları sıralamaya geçiyorum.

Prof.Dr. İzge Günal, Bilim ve Ütopya dergisinde 2001 yılında yayımlanan bir anketi işaret ederek şöyle diyor: "Ankara, İstanbul ve Kocaeli'ndeki Tıp, Mühendislik ve Fen Fakülteleri'nin birinci ve dördüncü sınıf öğrencileriyle yapılan bu çalışmada, öğrencilerin %84'ünün cin ve perilere, %83'ünün Adem ve Havva'ya, %76'sının rüyalarla gelecek arasında bağlantı kurulabileceğine inandığı ortaya çıkmıştı."[3] Ankete katılanların sokaktan rasgele seçilmiş kişiler olmadığını vurgulayan Günal şöyle sürdürüyor sözlerini: "Bunlar Türkiye'nin büyük kentlerinde, fen eğitimi alan, hatta yarısı okullarını bitirme aşamasında olan öğrencilerdir. Elbette bunlara evrim kuramı, DNA'nın yapısı gibi bir çok ders anlatılmıştı ve bu derslerden başarılı da olmuşlardı. Aslında bu sonuçlar çok şaşırtıcı değildir. Nasıl ki, hastalığına çağdaş tıbbın olanakları çerçevesinde çözüm bulamayan bir kişi üfürükçülere, büyücülere yönelirse, toplumların bunalım dönemlerinde, içinde bulunduğu toplumu ve geleceği yorumlamakta, anlamakta yetersiz kalan kişilerin akıl dışı düşüncelere yöneldiği bilinir."[4] Günal'ın da vurguladığı gibi, bu anket sonuçlarından " üniversite açısından ciddi dersler alınması gerekmektedir."[5] Anket sonuçları açıkça göstermektedir ki, "üniversitelerde bilginin aktarılması yetmemektedir, (...) anlatılanlar sadece sınavları geçmek için bilinmesi gerekenler olarak kalmakta, yaşama pratiğine dönüşmemektedir."[6]

Yukarıda dile getirilen örnek, bir yerden bakıldığında üniversitelerimizin çeşitli bilim alanlarının kurumsal bir yapı içinde bilimsel bilgiyi barındırdıklarını, ancak bunun hayatın algılanışı bakımından öğrencilerde simetrik bir sonuç yaratmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ne var ki, böylesi bir yorumu olanaklı kılan nesnel durumu başka bir yerden bakarak yeni bir biçimde açıklamak da olanaklıdır. Bu çözümlemeyi olanaklı kılan görüşler Prof. Dr. Taner Timur'un üniversiteleri tarihsel gelişimleri içinde konumlandırdığı şu çözümlemede bulunabilir:

"Üniversiteler, toplumsal iş bölümünün gelişiminde, 'okul'un uzantısı olarak ortaya çıktılar. Sınıflı toplumlarda bu doğuş koşulları kurumun muhafazakâr niteliğini de sergiliyordu. Okul ve üniversite yüzyıllar boyunca egemen sınıflar elinde halkları eğitme ve, Nietzsche'nin deyimiyle, *ehlileştirme* aracı oldular. Fakat, bilgi ve ideoloji üretimi özgül bir nitelik taşıdığı ve kurulu düzene 'ihanet' potansiyeli içerdiği için, okul (ve sonra üniversiteler) daha başlangıçtan itibaren yerleşik iktidarlar nezdinde kuşku ve endişe kaynağı oluşturdu."[7]

Burada, Taner Timur'un üniversiteyi, kurulu düzenin kendini yeniden üretme mekanizması içinde konumlandırıyor olmasına dikkat çekilmelidir. Bu konumlandırma esas alındığında, az önceki anket değerlendirmesinde üniversitenin kavramsal olarak değerlendirilmesi bakımından çelişkili gibi görünen sonuçların bir tür tutarlılığın göstergesi de olabileceği anlaşılacaktır.

Öte yandan, az önce dile getirilen "tutarlılık" hali, Taner Timur'un, "bilgi ve ideoloji üretiminin özgül bir nitelik taşıdığı ve kurulu düzene 'ihanet' potansiyeli içerdiği" yönündeki saptaması dikkate alınarak tartışılmalıdır. Bu saptama, egemen ideolojinin kendisini kusursuz bir şekilde yeniden üretmesinin olanaklı olmadığını söyleyerek, ortamın çelişkili doğasını bir olanak olarak gösterir. İzge Günal'ın deyişiyle, "sosyal bilimler açısından, bilimsel çalışmaların egemen ideolojiyi sorgulaması"[8] ve "alternatifler üretmesi"[9] olasıdır. Günal, fen bilimleri açısından da durumun çok farklı olmadığını işaret ediyor: "Fen bilimlerindeki gelişmelerin, sanayi devriminde olduğu gibi, yapısal dönüşümlere yol açması veya düzeni zorlaması elbette çok uzun bir süreci ve birbirine bağlı çok sayıda çalışmayı gerektirir. Ancak burada da, bilimsel düşünme, bilimsel çalışma yönteminin yaşanması, yaşatılması ve aktarılması, eleştirel düşüncenin yaygınlaşması 'risk'tir. (...) Konusu ne olursa olsun, gerçek bir bilimsel araştırma süreci, açıkça devrimci bir süreçtir." (10) Kuşkusuz bu yaklaşım, bilim ortamının içerdiği değiştirme potansiyelini, bir sonuç olarak bilimsel bilgide değil bilimsel bilginin üretiliş sürecinde görmektedir.

Konuşmamın bu bölümünü, sözlerimin başında değindiğim ankete dönerek tamamlayacağım. Önce, öğrenciler, öğretim üyeleri ve üniversitenin kurumsal yapısına ilişkin olarak yaşanan daralmanın, yakın tarihteki biçimlenişine değinmek gerekiyor. Yakın tarihimizdeki kritik kırılma anını 12 Eylül 1980 tarihinin simgelediğini düşünüyorum. Taner Timur'un adlandırmasını kullanarak, buna "12 Eylül üniversitesi" demenin yanlış olmadığı kanısındayım. "12 Eylül üniversitesi, 1933 üniversitesi gibi asker-sivil aydınların eseridir."[11] diyor Taner Timur ve şöyle sürdürüyor sözlerini, "Fakat 1933'te üniversitenin skolâstik yapısına son verilir ve kurum *Aydınlanma*'ya açılırken, 1981 üniversitesi, tüm akademik özgürlüklerin askıya alındığı ve daha çok 'kışla'ya benzetilmeye çalışılan bir kurum konumuna düşmüştür."[12] 12 Eylül kültürünün yeniden kurduğu üniversite, biçimlendirmek istediği öğrenci profilini tanımlarken "1946'dan beri üniversite yasalarında olan ve bilimin evrenselliğine ters düşen"[13] önerileri "daha da koyulaştırılarak yasaya eklenmiştir. Bu şekilde, üniversite eğitiminin 'Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyuran', 'milli kültürümüze, örf ve adetlerimize bağlı' öğrenciler yetiştiren ve 'milli birlik ve beraberliği kuvvetlendirici ruh ve irade gücü' kazandıran milliyetçi bir eğitim olması beklenmektedir."[14] Bu beklentilerle öğrencilerin ankete yansıyan özellikleri arasındaki ironik örtüşme dikkat çekicidir. Cinler, periler ve masum kahve falının sınırlarını çoktan aşmış olağanüstü çeşitlilikteki bir fal kültürü Türk olmanın günümüzdeki egemen standartlarına tıpatıp uymaktadır.

Öğretim üyeleri açısından bakıldığında "12 Eylül üniversitesi" önce tasfiyeyi, ardından da tavsiye görünümündeki tehdidi kullanmıştır. Bu dönemde, bir grup öğretim üyesi ise yeni üniversite içinde kalmak yerine istifa etmeyi tercih etmiştir. Geriye çok uzun süren derin bir sessizlik kalmıştır. Burada Taner Timur'un saptamasını anımsamak öğretim üyeleri bağlamında soruna bir açıklama getirmeyi olanaklı kılacaktır. Şöyle diyor Taner Timur: "Diyelim ki üniversitede vicdanı rahatsız olan, fakat yaratılan terör havası içinde pasif kalan demokratlar az değildi. Fakat sanıyorum ki burada henüz modern bir ruha kavuşamamış olan Türk Üniversitesine egemen olan 'özerklik' anlayışını analize dahil etmemiz gerekiyor."[15]

Kısacası "12 Eylül üniversitesi", üniversitelerin toplumsal sorunlara karşı duyarlılığının zayıflatılmasına, üniversitelere ayrılan kaynakların kısılması yanında üniversitelerin sermayeyle ilişkilerinin yoğunlaşması ve yaygınlaşmasına, bu sürecin öğretim elemanlarını akademik hedeflerini muğlâklaştıran ilişkilere yöneltmesine, karşılıklı eleştiri, işbirliği ve dayanışma kültürünün neredeyse tümüyle ortadan kalkmasına neden olmuştur.

Bu aşamada, sanat eğitimini üniversitenin temel bileşenleri açısından tartışmak için uygun bir çerçevenin oluştuğunu düşünerek konuşmamın ikinci bölümüne geçiyorum. Daha önce de belirttiğim gibi, üzerinde duracağım ikinci zemin, yine aynı bileşenlerin sanatı algılayış biçimleri üzerine yapılan kimi saptamalardan oluşacak.

Geride bıraktığımız çeyrek yüzyılda, üniversitelerimizin de etkin bir şekilde katkıda bulunduğu kültürel ortamımız, sanatın algılanışıyla bilimin algılanışı arasında tuhaf bir buluşmanın gerçekleşmesine yataklık etti. Bugünlerde sıkça kullanılan bir sözcüğe başvurarak söylersek, "merkez"de kotarılan buluşma "periferi"de geleneksel konukseverliğimizi kusursuz biçimde gösterecek bir sıcaklıkta sahipleniliverdi. Bu sahiplenişi, üniversite içinde hemen her bilgi alanına özgü akademik etkinliklerde görmek olanaklı uzunca bir süredir. Benim de bir üyesi olduğum Çukurova Üniversitesi'nden bir sahne aktaracağım şimdi. Fen Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü'nün gerçekleştirdiği 2005 Dünya Fizik Yılı Etkinlikleri'nde oturum başlıklarından birini kuantum fiziği oluşturuyor. İzleyiciler arasında sanat ve sosyal bilimler alanlarından akademisyenlerin bulunması fizikçilerin dikkatinden kaçmıyor. Oturumun sorular bölümünde sanat alanından bir akademisyen, kuantum fiziğinde parçacıkların bilinen yasalarla açıklanamayan davranışlarının gerçekliği algılayışımıza ilişkin olarak insanları yeni bir durumla karşı karşıya bıraktığı yönünde görüşler olduğunu, bu yaklaşımla sanatın gerçeklikle ilişkisini ele alan tartışmalarda da karşılaşıldığını söylüyor. "(...) buradan yola çıkarak

aynı bilgi nesnesinin birbirini dışlayan tamamlayıcı özellikleri olduğu" (16) yönünde bir tutumun olanaklı sayıldığını , "buna göre aynı varlık alanını, farklı öznel yaklaşımların birbirine tümüyle karşıt sonuçlara varabileceğini kabul ederek, hiçbir mantıksal çelişkiye düşmeden, örneğin ak ve kara olarak"[17] tanımlanabileceğinin söylendiğini, "Gözlemcinin hangi düzeneği, yani bakış tarzını seçtiği"nin[18] yalnızca bir tercih sorunu olduğunun ileri sürüldüğünü söyledikten sonra soruyor: Siz, kendi alanınızdaki tartışmalarda kullanılan argümanların sanatın ve toplumbilimin alanına taşınması konusunda ne düşünüyorsunuz? Konuşmacılar, bu türden bir kullanımdan haberdar olmadıklarını, bu ilişkilendirmeyi ilginç bulmakla birlikte ilk bakışta kuşkuyla karşıladıklarını söylüyorlar. Bu sahneyi kendi içinde barındırdığı çelişkiler bakımından önemli buluyorum. İlkin, bilimsel bilginin hem üretiliş, hem dağıtılış ve hem de tüketiliş süreçleri üzerinde iyiden iyiye etkide bulunmuş bu tartışmadan üniversitenin temel bilim alanlarından birine üye olan kimi bilimcilerin habersiz oluşu dikkat çekici sayılmalıdır. Bu durum, hiç değilse bir grup bilim insanının kendi alanı içine kapalı kaldığını gösteriyor. Oysa, Son Moda Saçmalar adlı kitabın çevirmenlerinden Öngun Onaran, Lacan, Kristeva, Baudrillard gibi yazarları işaret ederek: "Türkiye'de akademik ve entelektüel çevrelerde bu yazarların çok etkili olduklarını, gazete köşelerinden, 'aydın tartışmalarından', doktora tezlerine kadar her yerde" [19] görmenin mümkün olduğunu söylemektedir. Öngun Onaran'ın adı geçen yazarlara dönük yoğun ilgiyi saptayarak, gözlemlediği bu etkiden oldukça kaygı duyduğunu sorduğu soruyla dile getiren sanat eğitimcisini üniversitenin ayrıksı bir kimliği olarak işaret etmiş olur.

Tartışmayı, az önce anılan sanat eğitimcisinin sorduğu soruyla açılan alan üzerinde yürütmek yaralı olabilir. Parçayla bütün arasındaki diyalektiği "parçada takılı kalarak"[20] dağıtan, böylelikle bütünsel bir kavrayışı olanaklı görmeyen bu düşünme tarzının bir temel bilim alanının tartışmalı yargılarından hayatı algılama süreçlerinin tümüne yayılmasıdır kaygı yaratan. Sinan Kutlu'nun deyişiyle, "(...) evrenin doğasını rasgelelikle" açıklamak "ve aynı gerçekliğin birbirine tümüyle karşıt iki tanımla açıklanabileceğini" iddia etmek anlamına gelir bu. Sinan Kutlu'nun vurgulamalarından yararlanarak bu iddianın dolaysız anlamına ilişkin şunlar söylenebilir: "Bir şeyi bilmenin koşulları diğerinin bilgisini dışladığına göre, dünya hakkında bir defada her şeyi bilmek"[21] olanaksızdır denmektedir bize, dahası, "evrensel gerçekliğin, yaşam süreçlerinin tümel kavramlarla açıklanması, bir bilgilenme yöntemi olarak"[22] geçersizdir denmektedir. Kuantum fizikçilerinin deneylerinden taşınan yorumlamalar bu kadarla kalmıyor. Elektronun bir deney düzeneğinde parçacık olarak görünürken bir başkasında dalga olarak görünmesinden yola çıkılıyor ve "nesne ile gözlem düzeneği arasında bir etkileşim"in[23] var olduğu ileri sürülerek, "doğanın bizim gözlemimize kayıtsız olmadığı,

gerçekliğin öznenin bakış açısına göre değiştiği" (24) sonucuna varılıyor. "Bu yorum 'gözlemcinin yarattığı gerçeklik' olarak"[25] adlandırılmış ve "nesnelliğin karşıtı öznel göreciliğe bir dayanak" (26) oluşturmuştur. Bu örneklerde görünür hale gelen düşünme tarzının, açıkça ya da örtük olarak dayandığı söylemdeki aşırı görece ve aşırı öznel eğilimlerin, akılcı geleneğe zarar verdiğini söylemek zorundayız. "Uygarlık tarihinde (şimdiki köktendincilik gibi) çeşitli irrasyonalizm biçimlerinin nelere yol açtığı"nın (27) ortada olduğunu söyleyen Ongun Onaran'a göre, bu söylem "akılcı ve bilimsel düşünceyi karşısına alıyor, epistemik göreciliği de ahlaki ya da estetik görecilik gibi" (28) öneriyor. Bugün düşünce dünyamız üzerinde hatırı sayılır bir etkiye sahip olan bu yaklaşımlar bizi, hayatın bilinemeyeceğini vaaz eden derin bir karanlığa sürüklemektedir. Böylece, hayatı bilebilmekle onu değiştirip yeniden kurmak arasındaki ilişkinin yerini, boş inancın kol gezdiği, geleceği olmayan sonsuz bir şimdiki zaman fikri almaktadır. Görünen odur ki, şimdiki zamana tapınmanın cazibesine kapılmış, ya da ona köle olmayı kabullenmiş bir kültür, Afşar Timuçin'in, "yapıtını gerçeklikle sonsuz hesaplaşması içinde" (29) var eden sanatçı tanımını büyük ölçüde dışlamaktadır.

Sözlerimin başında belirttiğim gibi, bu başlık altında düzenlenen bir panelin "şeylerin kökenine inme" isteğinden kaynaklandığını düşünüyorum. Bu tutumu da, hiç kuşku duymadan, hem siyasette hem de sanatta karşılığını bulan avant-gard geleneğin aklına bağlamak gerektiğini düşünüyorum. Üniversitelerimizin bugünkü yapılanışı içinde avant-garde geleneğin kendisine bir yer açması olanaklı mıdır, ya da hangi koşullarda olanaklı hale getirilebilir sorusu sorularak elbette. Çünkü, avant-garde geleneğin tarihsel olarak sonunun ilan edildiği günleri yaşıyoruz. Yakın tarihe bakıldığında dünyadaki fırtınadan bizim payımıza düşen 1980 kırılması ile avant-garde geleneğin küresel olarak mahkumiyetinin ilan edilmesi arasında dolaysız bir ilişki olduğu düşüncesi üzerine kurulmuş olan bu konuşmayı, sanat eğitimi ile sanatın algılanışı arasında kurmaya çalıştığım ilişki üzerine görüşlerimi özetleyerek tamamlayacağım.

Bunun için, daha önce de bazı özelliklerini vurgulamaya çalıştığım bir arka planı, bu kez başka kimi unsurları da içeren bir tarife göre aktaracağım. Bu arka plan tarifinin nesnel durumun dile getirilmesinden çok, bizim koşulsuz şekilde kabul etmemizin vaaz edildiği bir ültimatom olarak algılanması gerektiğini düşünüyorum.. O nedenle bu arka planın sanal bir gerçekliğe denk düştüğünü söylemek gerektiği kanısındayım. Bu arka plana göre, "emeğe, emekçiye, tarihsel gelişmeye ve ekonomiye atıfla düşlenen toplumsal kurtuluş projeleri –yeni jargona uygun bir dil kullanmak gerekirse, büyük / bütünsel projeler (grand narratives) iflas etmiş-, aydınlanma geleneği, yani insanın, dünyasını rasyo-

nel bir şekilde düzenleyebileceğine olan inanç boş çıkmıştır. Bu geleneğin sanattaki ifadesi olan modernizm, son derece tatsız sonuçlar sergiledikten sonra aşılmıştır. Artık gerçek/hayal, doğru/yanlış, bilgi/ideoloji, edebiyat/felsefe, yazar/okuyucu gibi ikilemler çözülmüştür, 'anlamlarını' yitirmiştir! Bilgi, ezilenlerin siyasi iktidara karşı kullanacakları bir silah değil, olsa olsa, siyasi iktidarın her alana ve noktaya nüfuz ettiğini ve buna karşı çıkmanın imkansız olduğunu söyleyen bir bilgidir." (30)

Ergin Yıldızoğlu'nun görüşleri izlenerek söylendiğinde, yukarıda değinilen "ikilemler kalktığına göre, artık sanatçıyı sınırlayan hiçbir ahlaki ve siyasi engel"in (31) kalmadığı ilan edilmektedir. "Sanatçı tümüyle özgür"dür ve artık "sadece kendi iç dinamikleriyle üretebilir." (32) Oysa, "Karşımızda sadece tekelci ve küresel kapitalizmin, her noktaya nüfuz etmiş meta ilişkilerinin çoraklaştırdığı, yaratıcı refleksini kaybetmiş, sığ ve haz yönelimli bir öznellik" (33) vardır. "Ve, her tarihi dönemden, her türlü stili birlikte kullanma özgürlüğünün getirdiği (...) keşmekeş, (...) gelenek yok edildiği için rastlantısal hale gelmiş, kontrolden çıkmış bir metinlerarasıcılık" (34) vardır. Bu kusursuz kuşatma içinde sanatçı, hayatı değiştirme refleksini neredeyse tümden yitirmiş bir toplumda, popüler kültürün ışıltıları ve sponsorluk otoritesinin eşliğinde, eski hayatın yeni bir görünümde kurumsallaştırılmasına katılıyor. Üniversiteler bu kurumsallaşma içinde toplumsal sorumluluklarının ayırdına varacak bir zihinsel açılım üretmek yerine, enerjilerini, hayatı görmezden gelen bir bilgi üretimi pratiğinde tüketiyorlar. Öğrenci kaynağımız ise, zaten bizi pek dinlemeyen, dinlese de anlamayan bezgin bir toplumun çocukları. Sanat eğitimi, kendisini onlara başka türlü bir hayatı mümkün kılacak bir hayat pratiği olarak sunmaktan uzaklaşalı çok oldu. Öğrencilerimize, onlara gençliklerini hatırlatacak, birey olarak tarihsel önemlerinin farkına varmalarını sağlayacak, gerçeklikten kaçarak değil onunla yüzleşerek çalışabilecekleri bir üniversite yaşamı vaat etmeliyiz. "(...) bugünü reddeden, hareketi ve değişimi esas alan, geleceğe umutla bakan ve bakabildiği için eleştirel bir içerik katabilen" (35) genç sanatçılar üniversitelerimizin yeni bir yaşam soluğuna kavuşmalarına katkıda bulunacaklardır.

KAYNAKÇA

1) Benjamin, Walter, Brecht'i Anlamak, Türkçesi: Haluk Barışcan - Güven Işısağ, s. 61, Metis Yayınları, İstanbul 2000
2) a.g.y. s.61
3) Günal, İzge, Aydınlanma ve Bilgi Üretimi, Üniversite Konseyleri Yayını, İstanbul 2005.
4) a.g.y.
5) a.g.y.
6) a.g.y.
7) Timur, Taner, Toplumsal Değişme ve Üniversiteler, s.346, İmge Kitabevi Yayınları, 2000.
8) Günal, İzge, Aydınlanma ve Bilgi Üretimi, Üniversite Konseyleri Yayını, İstanbul 2005.
9) a.g.y.
10) a.g.y.
11) Timur, Taner, Toplumsal Değişme ve Üniversiteler, s.346, İmge Kitabevi Yayınları, 2000.
12) a.g.y. s.346
13) a.g.y. s.346
14) a.g.y. s.346
15) a.g.y. s.349
16) Kutlu,Sinan, Elveda Postmodernizm, Papirus Yayınları, s.29, İstanbul 2003.
17) a.g.y. s.29
18) a.g.y. s.29
19) Sokal, A., Bricmont, J., Son Moda Saçmalar, Türkçesi: Baydur, M., Onaran, O., İletişim Yayınları, s.9, 2002 İstanbul.
20) Kutlu,Sinan, Elveda Postmodernizm, Papirus Yayınları, s.30, İstanbul 2003.
21) a.g.y. s.28
22) a.g.y. s.28
23) a.g.y. s.29
24) a.g.y. s.29
25) a.g.y. s.29
26) a.g.y. s.29
27) Sokal, A., Bricmont, J., Son Moda Saçmalar, Türkçesi: Baydur, M., Onaran, O., İletişim Yayınları, s.9, 2002 İstanbul.
28) a.g.y. s.30
29) Afşar Timuçin, Estetik, s. 10, BDS yayınları, ekim 1993
30) Ergin Yıldızoğlu, Yaşasın Modernist Refleks, s.10, Telos Yayınları, 1997, İstanbul
31) Agy. s.11
32) Agy. s.11
33) Agy. s.11
34) Agy. s.11
35) Agy. s.11

TÜRKİYE'DE GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ BAĞLAMINDA SANAT EĞİTİMİNE ELEŞTİREL BAKIŞ

DOÇ. DR. HANDAN TUNÇ

Üniversiteler; bilimsel araştırma ve projelerleriyle uygarlığın gelişimine katkıda bulunacak kuramsal bilginin, toplumsal yaşam alanında kullanılabilir teknolojilere dönüşümünü sağlayacak bilgi birikiminin, üretilmesi, yayılması sorumluluğunu üstlenmek zorundadır. Bu sorumluluğunun yanı sıra, çağın yaşam gereksinimlerine uygun disiplinlerde nitelikli meslek insanları da yetiştirmek zorundadır. Üniversitelerin; bu sorumluluk ve işlevlerini sağlıklı gerçekleştirebilmeleri için:

Evrensel bilim politikaları ve stratejilerinin birikimlerini dikkate alan, ulusal politika ve stratejilerin geliştirilmesi

Ülkede özgür düşünme ve yaratma ikliminin oluşturulması

Uluslar arası ortamda bağımsız ve saygın ülke statüsü kazanımını gerçekleştirmiş olması

Kültürel kalkınmanın önceliklerinde sağlıklı eğitim politikalarının olduğu bilincinin yaygınlaşması

Bilimsel, sanatsal, teknolojik araştırmalara çağın koşullarına yanıt verebilecek bilgi ekonomisi yaratılması gereklidir.

Küresel bilgi dünyasının yarattığı çağcıl sorun ve hastalıklar:

Bilgi sermayesi ve yönetimini elinde tutan, egemen güçlerin yeni sömürgeleştirme ve bağımlılık modellerini oluşturması

Artı-değer üretiminde bilgi işçiliğine dayalı yeni ekonomi modellerinin yaratılması

Serbest piyasa koşullarında, bilgi üreticisinin satın alınması yoluyla, bilgi sermayesinin yerkürenin belli merkezlerde toplanması ve zihin göçünün, az gelişmiş ülkelerin giderek yoksullaşmasını sağlayacak boyulara ulaşması

Egemen kapitalist ülkelerin yönetiminde biriken bilgi sermayesinin kullanımında, genel insanlık yararı yerine, kendi çıkarlarının gözetilmesi

Bilgi dağılımı ve paylaşımında, siyasal çıkarların yanında, ekonomik çıkarların oluşturduğu kurallarla yönetilen, bilgi sermayesinden yapılacak her insani talebin, yakın gelecekte karşılanması güç pahalı değer ödenmesini gerektirmesi

Üniversiteler; içinde bulunulan ve yakın gelecekte baş edilmesi olanaksızlaşacak, yeni insanlık dramı karşısında çözüm üretmeyi birincil sorumluluğu olarak kabul etmelidir.

TÜRKİYE' DE YÜKSEK ÖĞRETİM SİSTEMİ İÇİNDE GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİNİN YERİ

Türkiye de Sanat Eğitimi veren üniversiteler :

1. 37 Üniversitede Güzel Sanatlar Fakültesi
2. Üniversitede Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
3. 1 Üniversitede Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi
4. 1 Üniversitede Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi

adlarıyla güzel sanatlar eğitiminde akademik olarak örgütlemişlerdir.

Güzel Sanatlar Eğitimi veren 41 üniversitelerden, 13 üniversite vakıf üniversitesidir. Devlet Üniversitelerinden 5 üniversitede fakülte kuruluş aşamasında olup, henüz öğrenci almamıştır. Üniversite

bünyesinde sanat eğitimi alanında yapılaşma oldukça yakın tarihlerde gelişmiştir. 1982 - 1984 yılları arasında 4 fakülte, öğretim verirken, 1992 - 1993 yıllarında 5 fakülte daha kurulmuş, bu sayı 1999 dan günümüze hızla artmıştır. Eğitimini sürdüren 17572 öğrenciden 7557 öğrenci vakıf üniversitelerinde kayıtlıdır. Öğretim üyesi yetiştirme konusunda katkısı olmayan vakıf üniversiteleri, devlet üniversitelerinden daha fazla öğrenci alıp, devlet üniversitesi kadrolarındaki öğretim kadrosunu yüksek ücretlerle fakültelerinde çalışmaya teşvik etmektedirler. Türkiye genelinde sanatın tüm alanlarındaki öğretim üyesi sayısı 700 civarında öğretim üyesi vardır. Sınırlı öğretim üyesi sayısı ; büyük kentler ve vakıf üniversitelerinde yoğunlaşırken, diğer üniversitelerdeki öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu öğretim görevlisidir. Büyük merkezler dışında yönetim görevleri ise, çoğunlukla alan dışından öğretim üyeleri tarafından yürütülmektedir.

Türkiye' de Güzel Sanatlar Eğitimi henüz gerçek anlamda üniversitenin organik parçası haline gelememiştir. Üniversitelerimizin, akademik kalitede dünya üniversitelerinin kriterleriyle uyumlu gelişme göstermesini amaçlayan uluslar arası sözleşmeler doğrultusunda "BOLONYA" süreçleriyle geliştirdikleri stratejik planlarında, güzel sanatlar fakültelerine ilişkin tasarımlar son derece sınırlıdır. Aynı ilgisizlik, Yüksek Öğretim Kurulunun Stratejik Planında da izlenmektedir. Üniversitelerin akademik kalite geliştirme ve strateji komisyonlarında güzel sanatlar fakülteleri öğretim üyelerinin yer almadığını izlenmektedir.

Üniversitelerimizin; bilim politikaları paralelinde sanat politikaları geliştirmekte kendilerini sorumlu saymadıkları gibi, sanat bilimleri alanlarının akademik örgütlenmesi konusunda üniversal bir bilinç oluşturamadıkları söylenebilir.

Yaygın olarak: güzel sanatlar fakültelerinin üniversitelerin kültürel ortamlarını estetsize etmenin dışında bilimsel işlevleriyle algılanmadığı için, üniversite yatırımlarından yararlanma oranları da çok düşüktür.

Öğrenci seçme sisteminin, " Özel Yetenek Sınavı" biçiminde yapılması, bu fakültelerin kamuoyunda, hiçbir bölümde yer bulamamış düşük puanlı öğrencilerin eğitim alanı olarak algılanmasına neden olmuştur.

Köklü bir sanat eğitimi reformuna gereksinim duyulan Türkiye üniversitelerinin önündeki en büyük engel sanatın gerekliliğinin toplumsal kabulünün yaygınlaşamaması ve sanatçı kimliğinin aydın kimliğinden giderek uzaklaşmasıdır.

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİNİN GELİŞİMİ ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Devletin sanat eğitimine yeterli önem ve desteği vermemesi.

Devletin ve ilgili kurumlarının kadro sağlamada Güzel Sanatlar Fakültelerini öncelememesi.

Ülkemizin sosyo-kültürel yapısında sanata karşı yeterli ilgi ve desteğin gelişmemiş olması. Bu durumun giderek olumsuza doğru değişmesi.

Yüksek Öğretim Kurumu ve üniversite yönetimlerinin güzel sanatlar fakültelerini bilimsel boyutları ile algılamakta yetersiz kalması.

Kültür politikaları geliştirmede önemli rol oynayacak fikir ve projelerin politik söylemler olarak kabul edilmesi.

Genel anlamı ile sanatın eğlence, hobi ve sosyal etkinlikler dizini olarak algılanması.

Oldukça kapsamlı araştırma gerektiren sanat stratejilerinin belirlenmesinde ciddi bilimsel çalışmalar yapılmadan , fakülte kadrosundaki elemanların dünya görüşleri ile sınırlı, program ve eğitim stratejilerinin seçilmesi.

Sanatsal üretimlerin, ekonomik geri dönüşlerinin kurum için anlamlı ve somut bir girdi olarak kabul görmemesi

Akademik yükseltme kriterlerinin belirlenmesinde sanatsal üretimin öznel koşullarının dikkate alınamaması.

Avrupa Merkezli Bilim Politikaların ülke politikası olarak benimsenmesinden doğabilecek, kültürel sömürü ve özgünlüğün yitirilmesi gibi problemlerin boyutları ve alınabilecek önlemler hakkında üniversitelerin sorumluluk duymamaları.

UYGAR DÜNYANIN GEREKSİNİMLERİNE YANIT VEREBİLECEK ÜLKEMİZ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİNİN MİSYONU ve VİZYONU:

Güzel sanatlar fakülteleri, geleceğin gereksinimlerini ve ülke koşullarını dikkate alan, yoğun bilimsel çalışma ve tartışma verileriyle, sürdürülebilir gerçekçi olarak misyonlarını belirlemeleri gerekir. Örneğin Yüzüncü Yıl Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, misyonunu şöyle belirlemiştir:

SANATIN VE BİLİMİN BÜTÜN DİSİPLİNLERİNİN ÜRETTİĞİ BİLGİ BİRİKİMİNİN VERİLERİNE DUYARLI, ÜLKENİN VE DÜNYANIN KÜLTÜREL YOKSULLAŞMASINA ÇÖZÜM ARAYAN, SANATSAL BİLGİ SİYASALARI GELİŞTİYMEYE YÖNELİK BİLİMSEL VE SANATSAL ÇALIŞMALARI ÖNCELEYEN, SANATIN HÜMANİST GÜCÜ KONUSUNDA KAMUOYUNU BİLGİLENDİREN, SANAT YOLUYLA KÜRESEL HASTALIKLARLA SAVAŞMANIN ULUSAL VE EVRENSEL ÖLÇEKTE YOLLARINI ARAYAN, SANATIN METALAŞMASINA DEĞİL, İNSANLIĞIN ORTAK DEĞERİ OLMASINA HİZMET EDEN YARATICI, ARAŞTIRICI, GENÇ KUŞAK YETİŞTİRMEK

YYÜ Güzel Sanatlar Fakültesi, misyonunu gerçekleştirebilmeye uygun akademik iklimi yaratabilmek üzere şu vizyonla çabalarını sürdürme gereksinimi olduğuna inanmıştır:

Rekabetçi Sanat Ve Bilgi Politikalarının Tarafı Olmadan, Düşünsel Yoğunluğu Önceleyen Kuramsal Kapsamlı Sanat Bilimlerinin Etkinliğini İnsanlık Yararına Artıracak, Eleştirel Düşünce Üretiminde Aktif, Geleneksel Akademik Tutuculuklardan Arınmış, Çalışmalarıyla Uluslar Arası Ölçekte Taraftar Bulma Gücü Olan, Araştırma Ve Eğitim Ortamı Oluşturmak

Kuşkusuz ülkemizdeki bütün güzel sanatlar fakültelerinin araştırmaları ve deneyimleriyle açıklayabileceği misyon ve vizyonları olacaktır. Ancak Yüksek Öğretim Kurumumu' nun bu konuda bir konsensüse ulaşmak için ciddi bir çalışma yapması gerekliliği açıktır.

Güzel sanatlar fakülteleri:

Bilimsellik, Evrensellik, Toplumsal Yararlılık , Çağdaşlık , Yenilikçilik ve Yaratıcılık , Katılımcılık, Güvenilirlik , Saydamlık değerlerinden ödün vermeden;

SANATIN VE SANATÇININ EVRENSEL SORUMLULUKLARINI KABULEDEN ANLAYIŞLA;

Eğitimde kaliteyi gözeten, Araştırmacılığı teşvik eden, Akademik liyakat ve başarıya önem veren, Sanatsal ve bilimsel etikten ödün vermeyen, Evrensel değerlere ve insan haklarına saygılı olan, Çevreye duyarlı olan, Sanatçıya sahip çıkan, Entelektüel sorumluluğunu sanat piyasası karşısında koruyabilme ilkelerini geliştirerek Eğitim-Öğretim, yöntem ve programlarını güncellemelidir.

SONUÇ :

Teknolojinin ortaya koyduğu global bilgi olgusu karşısında kayıtsız kalamayan sanatçı ve sanat eğitimcisi bir taraftan bu sürecin şaşkınlığını yaşarken, diğer taraftan da değişimi anlamaya ve kendine yeni bir kimlik edinmeye çalışmaktadır. Bilgi ve teknolojinin sürekli çoğaldığı bir ortamda sanatçı, kendini tekrar eden yapıtlardan, geleneksel yöntemlerden uzaklaşarak, değişik alanların ifade olanaklarını kullanmaya yönelmektedir.

Çağın dinamikleri karşısında ayakta durabilecek, yaratıcı, bilinçli ve duyarlı bireyleri yetiştirmekle sorumlu olan üniversitelerin ve güzel sanatlar fakültelerinin hızlı toplumsal ve kültürel değişimlerle baş edebilmeleri, ancak bireylerin bağımsız öğrenme becerilerini, kendi kendilerine öğrenme yeteneklerini geliştirmekte yeni etkili eğitim yöntemlerini uygulamalarına bağlıdır. Bilimde olduğu gibi sanatsal alanda da yeni buluşlar, alternatif yaklaşımlar, yeni değerlendirmeler yapılabilmeli, demokratik bir tartışma ortamı yaratılabilmelidir. Sanat eğitimi, bireyin içinde yaşadığı dünyayı algılamasında, topluma ve olaylara duyarlı olmasında son derece önemli bir rol üstlenmektedir. Sanatın, toplumsal ve kültürel yaşamda kendine güvenen, katılımcı, sorumluluk sahibi, üretken kişiliklerin oluşumuna katkı sağladığına olan inancı haklı çıkaracak Sanat Eğitimi; bilgi teknolojilerini kullanan, çağın değişen koşullarına ayak uydurmasını bilen, ulusal ve evrensel yaşamda etkin katılımın

nasıl sağlanacağını çözebilme yetisine sahip sanatçı ve sanat bilimcilerinin yetiştirilmesiyle olasıdır. Sanat eğitiminin kazanımı, sadece estetik kaygılar taşıyan, görselliğe ve biçimselliğe öncelik tanıyan yapıtlar üretilmesini sağlamak değil, çok anlamlı okumaları gerektiren, algılama sınırlarını zorlayan yapıtlar ortaya koyulabilmesi için gerekli koşulları sağlayabilmek olmalıdır. Sınırsız- sonsuz sayıda üretilebilir, genişletilebilir kavramların biçimlendirilmesinde yeni ifade olanakları kullanılmasına zemin hazırlayabilmelidir.Herhangi bir madde ya da alanla sınırlandırılmaksızın kendini ifade edebilen birey, yaratım isteklerine cevap verebilecek alanı, disiplini, madde ya da biçimi kendisi belirleyebilmelidir. Düşüncelerin gerçekleştirilmesinde herhangi bir sınırlama getirilmemelidir. Geleneksel sanat eğitim anlayışına alternatif yaklaşımlar geliştirilebilmelidir.

Özellikle insanı yüceltme ve erdem sahibi yapma işlevi olan sanatçıların, insanı dışlayan, insanı aşağılayan küresel kirlenme karşısında duruşlarını koruyabilmeleri önemlidir. İnsanın kirletilmesi, sanatın ve sanatçının kirletilmesinden ayrı düşünülemez.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

ANADOLU ÜNİVERSİTELERİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ SANAT EĞİTİMİ PANELİ

"Sanat ve Tasarım Eğitimi, Kredili Sistem"

Öğleden Sonra Paneli 13.30

18.12.2006

Oturum Başkanı : Doç. Dr. Sibel Arık

Konuşmacılar :

Doç. Dr. Sibel Arık, Marmara Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi.

Doç. Dr. Turan Çetin, Hacettepe Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi.

Prof. Dr. Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Marmara Üniv. GSF.

DOÇ. DR. SİBEL ARIK : Hepinizi saygıyla selamlıyorum, oturumumuzda Yrd. Doç. Lerzan Özer Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nden katılımcı olarak katılacaktı, fakat rahatsızlığı nedeniyle bu sabah katılamayacağını bildirdi. Arkadaşımız Doç. Dr. Turhan Çetin, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden bizlere katılıyor.

Oturumumuzun başlığı "Sanat ve Tasarım Eğitimli Kredili Sistem". Ben Güzel Sanatlar Fakültesinde uygulanmakta olan kredili sistemin tüm boyutlarını önce ele alacağım daha sonra öz eleştirim olacak. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde eğitim 2000 yılında uygulamaya giren kredili sisteme uygun olarak devam etmektedir. Bu kredili sistemin başlama aşamasında Prof. Dr Mehmet Zaman Saçlıoğlu'nun büyük katkıları vardır. Bundan sonra da katkılarının olacağını kendisi iletti.

Fakültemiz biri eğitim servisi olmak üzere, 11 bölümden oluşmaktadır. Bir yabancı dil hazırlık eğitimi, bir yıl temel eğitim ardından sanat ve tasarım alanına yönelik eğitim şeklinde yapılmaktadır. Kredili sistem aslında ders geçme ve kredi tamamlama esasına dayanır. Fakültemizde uygulanan eğitim, öğrencilere kendi eğitimlerini biçimlendirme konusunda çeşitli olanaklar tanıyan ve disiplinler arası çalışmaları kolaylaştıran kendilerini geliştirme konusunda istekli ve çalışkan öğrencilere, bir alanın derslerinin yanında başka alandan dersler ve diploma alma şansını tanıyan bir sistemdir.

Özetle yetenek sınavıyla fakültemiz bölümlerine kayıt yaptıran öğrenciler lisans eğitimleri süresince sadece kendi bölümleri içinde sınırlı kalmamaktadır. Öğrencilerimiz istek ve başarıları doğrultusunda sunulan eğitim sistemiyle fakültemizde eğitim veren tüm birimlerden seçeceği ders ve programlarla sanat formasyonu almakta, sanatsal bilgilerini gerektiği kadar zenginleştirmektedirler. İstedikleri alandan yandal sertifikası veya çift anadal diploması alabilmektedirler. 2006-2007 eğitim öğretim yılının sonunda ise sistem üçüncü mezunlarını verecektir. 2000 yılından bu yana eğitim öğretimle karşılaşılan sorunları gidermek amacıyla eğitim programları ilgili birimler tarafından sürekli olarak irdelenmekte ve önerilen değişikliklerle de yenilenmektedir. Ayrıca fakültemiz Avrupa kredi transfer sistemine dahil bir fakültedir. Üniversitemizde kredili sisteme geçen ilk fakültelerden de biridir. Öğrencilerimiz bu sistem sayesinde, eğitim - öğretimlerinin ikinci veya üçüncü yıllarının bir veya iki yarıyıllarını Avrupa' da bu sisteme dahil olan fakültemizle anlaşmalı olan üniversitelerden birinin Güzel Sanatlar Fakültelerinde okuyabilir. Oradaki derslerden aldıkları geçer notları ve kredileri fakültemizdeki eğitimlerine saydırabilirler. Fakültemizin tüm eğitim birimlerinde şu an uygulanan kredili sistem programı,"ECTS" yani Avrupa kredi transfer sistemi esasına uygun olarak düzenlenmiştir. Ancak programın uygulanmasından bu yana, öğrenci işleri otomasyona geçiş işlemini tamam-

layamamıştır. Bu nedenle 2006 Nisan ayı içinde üniversitemiz öğrenci işleri otomasyon grubu çalışmaları ile ilgili olarak mevcut programı düzenleme gereği ortaya çıkmış! fakültemizin eğitim birimleri mevcut programlarını ve bu programların işleyiş ilkelerini ve bu programların işleyişini döküme eden bir çalışmayı eğitim öğretim yönetmeliği başlığı altında tamamlamış ve Rektörlüğe sunmuştur. Sunuların kabul edilmesi durumunda 2007-2008 eğitim - öğretim yılı öğrencileri bu programdan sorumlu olacaklardır. 2006 - 2007 öğrencileri ise mevcut programdan sorumludur. Eğitimlerini bu şekilde tamamlayacaklardır. Altı yıldır uygulanan programla oluşum sürecinin getirdiği kazancı kaybetmemek amacıyla şu an uygulanmakta olan programların ana yapısı ile düzenlenme sonucu elde edilen 11 bölüm başlığı altında yer alan, 19 eğitim programında ana yapısı açısından esaslı bir değişiklik yoktur. Kredili sistem eğitim programında kredi, dersler, süreler, değerlendirme gibi alt başlıklar yer almaktadır. Şimdi ben size bunlardan söz edeceğim. Kredi; toplamda yer alan derslerin kredi değerlerinin belirlenmesinde "ECTS" sistemine uygunluk gözetilmiştir."ECTS programlarının amacı, öğrencilerin kendi ülkeleri dışındaki eğitim kurumlarının bilgi birikimli eğitim görmelerine olanak sağlamaktır. Ancak Avrupa ülkelerinin eğitim sistemleri arasında fark vardır. Öğrenci hareketliliğinin giderek artması sonucunda öğrencilerin yabancı üniversitelerde almış oldukları eğitimin kendi ülkelerindeki yüksek öğretim kurumları tarafından tanınmaması bir sorun haline gelmiştir. Öğrencilerin yurt dışında görmüş oldukları eğitimin,kendi ülkelerinde tanınması garanti altına alınarak puan kayıplarını önleyecek düzenleyici kuralların ve sistemlerin oluşturulması yolunun denetimiyle Avrupa birliği tarafından 1800 yılının sonuna doğru "ECTS" geliştirilmiştir."ECTS" ye ek olarak Erasmus programı 1988-1995 yılları arasında kurulmuştur. 1995-1999 yılları arasında yüksek öğretim kısmı olan Socrates, Erasmus'a dahil edilmiştir. Ancak bu programlar çerçevesinde eğitim almak isteyen öğrenciler açısından, ülkeler arasında gerek eğitim, gerekse notlama sistemindeki farklılıklar nedeniyle öğrencilerin ders notlarının belirlenmesinde ve aldıkları notların transferinde bir çeşit ortak dilin kullanılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu amaçla her ders için "ECTS" kredisi belirlenmiş, alınan notlar ise "ECTS" notlama sistemi yardımıyla ders notuna dönüştürülmüştür. Tüm bu işlerin yapılmasında koordinatörler aktif olarak hem danışmanlık görevi yapmaktadırlar, hem de oluşabilecek sorunları çözüme erdirmektedirler. Özetle "ECTS" kredisi öğrencinin bir dersi başarıyla tamamlaması için yapması gereken çalışmaların tümü, yani sırasıyla teorik ders, uygulama, seminer, bireysel çalışma, sınavlar, ödevler ve benzerlerini ifade eder. "ECTS" de bir akademik yılın, yani iki dönem eğitime 60 kredi, bir döneme ise 30 kredi verilir. Fakültemizde yer alan programlarda ise "ECTS" kredisi verilmiştir. Şu an geçerli olan tüm bölüm programlarında yarıyıl eği-

time 30 "ECTS" kredisi verilmektedir. Öğrenci lisans eğitimini 240 ECTS kredisiyle tamamlamaktadır. Yeni düzenleme sonunda da aynı koşul korunmuştur. Ancak programda gösterilen derslerin kredileri ECTS olarak gösterilmemiştir. Programda yer alan derslerin kredisi ders saatleriyle ilişkili olarak gösterilmiştir. Bu kredilerin "ECTS" kredi karşılığı ise; birinci, ikinci, üçüncü yıllarda 1.2 , dördüncü yılda ise 1.5 çarpanlarıyla hesaplanır. Bir, iki ve üçüncü yıl eğitime 25'er kredi, dördüncü yıl eğitime 20 kredi verilerek öğrenci, lisans eğitimi 190 kredi, bunun karşılığı yine 240 "ECTS" kredisi olarak tamamlamak zorundadır. Diğeri de notlama sistemidir; Burada kural, yüksek öğretim kurumları "ECTS" notlama sistemini ne şekilde uygulayacaklarına kendileri karar verecektir. Fakültemizde notlama sistemi günlük not sistemine dayanmaktadır. Yeni düzenlenen programda "çan eğrisi" sistemi devreye girmiştir. Programımızda yer alan derslerin tümü zorunlu ve seçmeli dersler olarak iki ana başlık altında toplanmıştır. Zorunlu dersler öğrencinin almakla yükümlü olduğu derslerdir. Seçmeli dersler ise öğrencinin istekleri de göz önüne alınarak belirlenen derslerdir. Bu dersler, meslek eğitimi formasyonunu tamamlayan dersler olabildiği gibi, genel kültür, ya da değişik ilgi alanlarından dersler de olabilir. Ders planında seçmeli dersler, toplam kredinin en az yüzde 20'sini oluşturacak biçimde düzenlenmiştir. Seçmeli derslerin en az üç öğrenciyle açılacağı, her yıl başında belirlenir. Kuramsal derslerde öğrenci sayısı 20, uygulamalı derslerde 10 kişinin altına düşüyorsa, üniversite yönetim kurulu kararı gerekmektedir. Tek grup derslerde ise sayı şartı aranmamaktadır. Bizim programımız, zorunlu ve seçmeli ders grubunda yer alan A grubu başlığı altındaki sanat ve tasarım derslerinin % 60'ın altına düşmeme koşulu, düzenlenen programda da sağlanmıştır. Yeni düzenlenen programda bu koşul korunması yanında ayrıca zorunlu derslerin süresini toplam kredinin % 60'ının altına düşmemesi gözetilmiştir.

TOPLAM DERSLER

Geçerli olan ders programı tüm birimler için 4 yılda en fazla toplam 210 saatlik süreyi kapsamaktadır. Yeni düzenlenen ders programı ise toplam fire 242 ile 283 fark arasında değişmektedir.Yani ders saatlerinde bir artış vardır.

Ön koşullu ders ve ön koşul ders; Ön koşul ders ve ön koşullu dersin, öğrencinin kayıt yaptıracağı ders, önceden başarması gereken derse veya derslere bağlıysa, bu ders, ön koşul derstir. Öğrencinin ön koşul dersi almadan önce başarması gereken ders ise, ön koşul derstir. Fakültemizde geçerli olan

ve hazırlanan programda yer alan tüm A grubu sanat ve tasarım dersleri ön koşullu ders ve ön koşul ders kapsamında yer almaktadır. Birinci yıl A grubu derslerinin tümü, diğer yıllara ait A grubu derslerin ön koşul dersidir. Ayrıca programda yer alan tüm A grubu sanat ve tasarım dersleri, kendi içlerinde ön koşullu olmama özelliği de taşımaktadır. 8.inci yarıyılda ise diploma projesi dersinin ön koşulu 1 inci, 2 inci, 3 üncü yıl ve 7 inci yıl A grubu derslerinin ortalama stajını tamamlamalarıdır. Ders gruplarını 4' e ayırarak inceliyoruz; A grubu olanlar sanat ve tasarım dersleri, bunlarda devam durumu % 80 dir. Dersin başarısızlık durumunda devam şartı aranmaktadır. Temel sanat eğitimi tüm bölümleri 1 inci ve 2 inci yarıyıllarda en az 12 saat olarak verilmektedir. Önerilen Yeni programda ise temel sanat eğitimi 16 saat olarak belirlenmiştir. Sadece tüm bölümler içinde Sinema TV ve Fotoğraf bölümleri temel sanat eğitimini grup dersi olarak alıp, aynı saatte tamamlamaktadır. B grubu dersleri ise bölüm alan dersleridir. Devam durumu %80' dir. C grubu Temel Eğitim bölümü tarafından yürütülen zorunlu veya seçmeli kültür dersleridir. Devam zorunluluğu %'70 dir. Her yıl B ve C grubu derslerinin Final sınavları, aynı yarıyılı kapsamasa bile, mutlaka yapılmaktadır. Bu da öğrencinin yıl kaybını önlemektedir. D grubu ise, 2547 sayılı yasa gereği zorunlu derslerdir. Bunların kredi değerleri yoktur.Bu programların olumlu yanları da, olumsuz yanları da vardır. Olumlu yanlarını şöyle sıralayabiliriz. Birincisi yetenek sınavıyla fakültemize kayıt yaptıran öğrenciler lisans eğitimleri süresince sadece kendi bölümleri ile sınırlı kalmamaktadırlar. İkincisi, öğrencilerimiz istek ve başarıları doğrultusunda sunulan eğitim sistemiyle Fakültemizde eğitim veren tüm birimlerde istedikleri ders ve programlara katılabilmekte ve kendi sanatçı kimliklerini geliştirebilmektedirler. Ayrıca başarılı olmaları koşulu ile istedikleri alanda yandal sertifikası, ya da çift anadal diploması alabilirler. Bunun dışında istedikleri ülkede eğitimlerinin bir kısmını tamamlama şansına sahiptirler. Ülkemizde verilen eğitim yetersizdir. Güzel Sanatlar Fakültesine gelen çoğu öğrencinin alt yapısı yetenek sınavların hazırlayan kurs bilgilerinden oluşmaktadır. Fakültemizde temel sanat eğitimi derslerinin amacı yetenek sınavını başarmış öğrencinin görme, algılama yeteneğini ön plana çıkarmak, kişisel becerilerinin oluşmasına zemin hazırlamak, yaratıcı yeteneklerini nasıl biçimlendireceğini aktarmaktır. Bu eğitim süresi içinde eğitimci ve öğrenci birlikte çalışmak zorundadır. Sınırlı ders saatinde bir veya birkaç eğitimcinin 30 öğrenciyi eğitmesi olanaksızdır. Bu nedenle fakültemizde özellikle sanat ve tasarım dersleri sadece ders saatleri ile sınırlı kalamaz. Öğretim elemanı açısından bakalım; dersleri kuramsal ve sanatsal olarak ele alırsak, ders yükü açısından öğretim elemanı açısından birebir işlenmektedir. Sistemin getirdiği ikinci olumsuzluk, bilindiği gibi meslek dersleri ikinci üçüncü yarıyılda verilmektedir. Birinci yarıyıl projeye katılım olarak geçmekte, sekizinci

yarıyıl ise proje dersini değerlendirmektedir. Öğrencinin meslek edinmesi için toplam önünde iki adımı vardır, sadece krediyi tamamlamak için seçmeli dersleri yöneleceği dersler dışından seçerse, sistemi tamamlayacaktır. Ancak mesleki alanda tam bir bilgi sağlanamadan seçtiği alanlarla ilgili yetersizlikler yaşayacaktır. Bu konuda danışmanlara büyük görev düşmektedir. Üçüncüsü ise, kredili sistem eşdeğer programlar arasında öğrenciye mutlaka geçiş olanağı da vermektedir. Artık ülkemizde Güzel Sanatlar Fakültelerinde sunulan programlar arasında derslerin adı, kredi ve içerik yönünden benzerinin olmaması söz konusudur. Bu nedenle öğrenciler bu olanaktan da yararlanamamaktadırlar. Dördüncüsü ise öğrenciler kaldıkları derslerin A grubu olanlarını vermek zorundalar. Artık yeni düzenlemeye göre bu dersler her iki yarıyılda tekrar açılabilecek öğrencinin yıl kaybetmesi önlenecektir. Beşincisi ise öğrenci işleri otomasyon programının çalışmaları tamamlanmadığı için, öğrencinin eğitimi süresince ders seçme, ders düşürme, değerlendirme gibi buna benzer birçok alanda, bir çok aşama, öğrenci, öğrenci işleri, öğretim üyeleri arasında gelişecektir. Oldukça karmaşık bir çalışma yöntemi oluşmaktadır.

Sözü sayın Doçent Dr Turan Çetin' e bırakıyorum.

DOÇ. DR. TURAN ÇETİN : Teşekkürler Sibel Hocam, Kredili sistem bir anlamda üniversiter sistem demektir ve bu sistemin güzel sanatlar eğitimi açısından bakıldığında anlamı nedir? Güzel sanatlar eğitiminin üniversiter sistem içersinde yer almasının faydaları var mıdır, bu kendi içerisinde uzun uzadıya tartışılabilir. Ben burada bunu tartışmanın çok da gerekli olmadığını düşünüyorum. Üniversiter sistemin içinde olduğumuzu, olmak zorunda olduğumuzu kabul etmeliyiz ve burası da bir üniversite.!. Öncelikle ben üniversiter sistemin içinde olmanın bir "felaket" olmadığını düşünüyorum. Biraz sonra konuşmamda bu ortaya çıkacaktır. Bir anlamda olumlu olduğunu bile düşünüyorum. Sibel Hocam, "ECTS" ve kredili sistem ile ilgili bilgileri verdi. Eğer dikkatli davranılırsa üniversiter sistem ve yapı içerisinde güzel sanatlar eğitiminin gerçekten olması gereken aşamalara gelebileceğini düşünüyorum. Örneğin, dışarıya Erasmus, Sokrates vb programlarla öğrenci gönderiyoruz. Ben bölümümün Erasmus koordinatörüyüm. Erasmus programı çerçevesinde giden bazı öğrencilerim bana, "hocam "ECTS" ile bizim sistemimizin eşliğine hiç aldırmayın, onu hallediyorlarmış" diyorlar. Gerçekten de sonuçta sorunsuz olarak geri geliyor. Erasmus-Socrates programları temelde, öğrencilerimizin dışarıyı, yani Avrupayı görmesi, biraz dil öğrenmesi biraz alanıyla ilgili olarak "açılması" anlamına gelen bir ortam yaratıyor

Öte yandan, kuşkusuz, kredili sistemin güzel sanatlar eğitimi üstünde olumsuz etkileri var. Sanat eğitiminin ruhuna uymayan bir takım ortamlarla yüz yüze geliniyor, çözümlenemeyen durumlar oluyor, ve ciddi sorunlar yaşanıyor.

Konuşmamda kredili sistemin temel almadan, ama tüm eğitim ortamlarında olduğu gibi sanat eğitiminde de belli sac ayakları dahilinde, öğrenci kimdir? nereden gelir? hangi ortamdan gelir? profili nedir?, hoca kimdir? ne olmalıdır? hoca ne öğretir? eğitim ortamı nasıl olmalıdır? gibi soruların altını çizmeye ve tartışmaya açılmasına çalışacağım.

Bir ülkenin eğitimi söz konusu olduğunda ne tür eğitim olduğuna bakmaksızın, o ülkenin toplumsal yapısına bakmak gerekir. Bir ülkenin okullarındaki hava, kendi içinde yüzdüğü havadan daha çok toplumun havasına bağlıdır. Bunu ünlü filozof Gasset söylüyor. Dolayısıyla bir ülkenin içinde bulunduğu manzara o ülkenin toplumsal, politik, ekonomik ve çevresel değerleri eğitim sistemlerini etkiler. Sanatı genel olarak insan için bir gereksinim ve kalkınmanın temel unsurlarından gören toplumlar, eğitim sistemlerinin her boyutunda ona yeteri kadar yer verirken kalkınmayı ve uygarlığı ekonomik gelişme ve ilişkiye göre değerlendiren toplumlar, yani bizim gibi toplumlar, kültür ve sanat meselelerini, okullarda ıvır zıvır, günlük yaşamda ise adamsendeci bir tavırla ortaya koyar.

Hiç kuşku yoktur ki Türkiye'de sanat ve kültüre karşı alınan tavır sanat eğitiminin her safhasında kendini hissettirmektedir. Genel eğitimde olduğu gibi sanat eğitiminde de sistemi oluşturan temel unsurlar, yani hocalar, ortamlar, öğrenciler toplumsal, ekonomik, politik ve çevresel yapılardan kaçınılmaz olarak etkilenirler. Biraz sonra bunları tek tek irdeleyeceğiz.

Sanat eğitimi ülkemizde öteden beri nasıldı şimdi nasıl? Bilindiği gibi ilk sanat eğitimi veren "Sanayi Nefise " Mektebidir. Daha sonra Gazi Eğitim , arkasından Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar geleneği oluşmuştur.

Bu okullarda bu günden farklı olarak hocaların sanat eğitimiyle ilgili olarak tutumlarının da önemli bir etken olduğunu söyleyebiliriz.

Öte yandan çoğu üniversite bünyesinde güzel sanatlar fakültesi kuruluyor. Sabahki oturumda da söylenildiği gibi, yeni kurulanlar ve kurulmakta olanlarla birlikte aşağı yukarı 30'a yakın GSF'ne sahibiz. Yani her üniversite kendi bünyesinde bir GSF kurmak istiyor. Gerçekten sanata ve sanat eğitimine duyulan ihtiyaçtan mıdır, yoksa bunun başka nedenleri mi vardır? Bunu anlamak aslın-

da çok zor olmasa gerek. Ülkemizde sanata sanatçıya ve sanat eserine o denli ilgi duyulduğunu ve bir beklenti içine girildiğini sanmıyorum. Bunun kanımca ticari bir mekanizması var, o da işliyor. Dikkat ederseniz özellikle özel üniversiteler daha çok hep ticari fakülteleri ön plana çıkartırlar. Halbuki sanat meselesi söz konusu olduğu zaman başka türlü bakmak gerektiğini biliyoruz. Yani bunun dünyada nasıl uygulandığı, hangi fakültelerin nasıl açılacağı bellidir. Öte yandan orta öğretim kurumlarında özellikle resim gibi sanat derslerinin de nasıl tırpanlandığını hatta yok edildiğini de artık herkes biliyor olmalı. Biliyorsunuz son yıllarda özellikle resim dersleri tekvando ya da beden eğitimi dersleri ile eşleştirildi, , yani öğrenciye diyorsunuz ki "önünde iki seçenek var, ya tekvando ve beden eğitimi dersi alacaksın ya da resim dersi göreceksin". Öğrenci zaten genç çocuk, ayağında spor ayakkabısı sırtında da eşofmanı her zaman hazırdır, ne yapsın sanat dersini?Bu durum gerçekten düşündürücüdür. Dikkat ederseniz toplumun içinde bulunduğu havadan söz ederek başladım, bu çok önemli. ne kadar sanat eğitiminin geleceğinden söz edersek edelim , eğer çekici doğru yere vurmazsak hep emekler boşunadır.. Yani, üniversitelerin durumu, kredili sistem vb den önce, bence aslında ülkedeki eğitim politikalarının, sanat politikalarının üzerinde durmak gerekir.

Sanat eğitiminin en önemli unsurlarından birisi kuşkusuz eğitmendir (hocadır).

Öğretim büyük ölçüde öğrenci ve hoca arasındaki iletişim ya da etkileşiminden oluşur. Amerikalı eğitimci J.F.Brown "eğitimde en fazla etkili olan kişi eğitmendir. Ders programları, donanım ve malzeme önemli olmakla birlikte bunlar hocanın canlı kişiliğiyle hayata kavuşturulmadıkça pek az ya da hiçbir anlam ifade etmez" diyor.

İspanyol filozof Gasset'e göre ise "öğrenilmeye gerçekten değen şeylerin hiç biri aslında öğretilemez. Hoca ne denli didinirse didinsin, hep öyle bir bir tamlayıcı belirtme, bir son aydınlatma, bilimsel ya da sanatsal bir özsuyun en lezzetli bir damlası kalacaktır ki, işte onu bize aktarması olanaksızdır, o kendi sancılı çabamızla kazanmamız gereken şeydir. Sanatın ne hazzı ne yaratısı öğretilemez. Çünkü, insanlığın ince işlevlerinden ne biri ne diğeri mekanik olarak öğretilmeyi kaldırmaz. İnsanın sanatçı olması demek, ruhunun daha önce hiç işitilmedik, özgün bir titreşimle canlanması demektir; alışılmış biçemlerden yiğitçe sıyrılmak, yenilerini denemek demektir; sözün kısası keçi bacaklı Pan'ın flütüne beklenmedik bir nota eklemek anlamına gelir" (Gasset, 1998, s:92) (Keçi bacaklı Pan Hermes'in oğludur. Çobanların tanrısı Pan çoban kavalını severmiş. Hermes: Zeus'un oğlu)

Peki ama sanatın ne "hazzı" ne de "yaratısı" öğretilemez ise, hocanın görevi nedir?

Bu üniversitenin misyonu diye yapı kredi yayınlarının bir kitabı var, keşke bol bol basılsa da herkes okusa, özellikle üniversite çevresi. Felsefe grubundan bir öğrenci grubu ile konuşuyordum, "Tüm emelim" diyor, Gasset "dingin havuzlara taş parçacıkları atan bir hoca olmayı başarabilmekten öteye gitmiyor".

GSF'lerinin sanatçı yetiştirdiği iddia edilemeyeceğine göre; yani verilen diplomaların hiçbirinin sanatçı diploması olmayacağına göre zira biliyoruz sanatçılık böyle bir şey değil, mezun olan öğrenciden beklenen davranışın ya da donanımın temel niteliği ne olmalıdır? Bu sorunun en temel ve akılcı yanıtı "sanatsal düşünme ya da yaratıcı düşünme"dir. Düşünme, kuşkusuz insanın varlık nedenidir. Ancak, sanat öğrencisi için düşünme sanatsal problemler yaratmak ve çözmek anlamına gelir. Sanatta yaratıcılığın özünü "yeni olanı keşfetmek" olarak kabul edersek sanat eğitimi alan bir öğrencinin edinmesi gereken en temel donanım "yeni olanı keşfetme"ye dair yol ve yöntem bilgisi, görgüsüne sahip olmaktır. Bunun için, Sanat ve Tasarım eğitimi ortamlarının gerçekten sanatçı – eğitimcilerin etkinlikleri ve uygulamalarıyla, inandırıcı olabildiği yaratıcı ortamlar olması gerekir. Bir başka deyişle, öğrenci hocasından ya da eğitim ortamından "yeninin" nasıl keşfedildiğine dair bilgi ve görgüyü yaşayarak öğrenmelidir. Bu noktada eğiticinin sanatçı olmasında yarar vardır hatta mutlaka sanatçı olmalıdır.

Bu süreç aynı zamanda neyin sanatsal olup olmadığını öğrenme sürecidir. Yani öğrenci mezun olduktan sonra plastik olana, sanatsal olana dair bir yargıya varabilsin. Öğrenci sanatsal düşünme sürecinin yapısını tanımalı ve kavramalıdır. Ancak, bu durumda eğitimi sırasında yaratıcı sanat etkinliklerinde bulunabilir, başka bir deyişle; kendi başına düşünebilme yeteneği kazanır. Sabrınızın taşmış olduğunu düşünüyorum az kaldı. Geniş anlamda eğitim, bireyin yaşamda kendini sürekli geliştirme, yeni koşullara uyarlama bilgi ve becerileri edinme sürecidir. Bu süreçte alanla ilgili olarak kullanılan dilin, (resim, heykel, müzik vb.) bütün tekniklerinin iyi özümsenmiş olması kuşkusuz sonucu çok olumlu etkileyecektir. Sanatsal bilgi ile sanatsal düşünme farklıdır ve karıştırılmamalıdır. Önceki oturumda bilgi ve malumat kavramları geliştirildi aslında bunu Ahmet İnan'nın bir şeyinde izlemiştim ben. Zafer Hocamız bu konuda bir soru sormuştu bunu paylaşmak istedim. Gerçi Mustafa bey çok iyi açıkladı ama, malumat, bilginin ayaklı geçmişidir. Gerçekten yaşantımıza sindirilmiş olan detaylı hale gelmiş yaşantımızda bir yer edinmiş halidir. Hani konuyu şöyle de değerlendirebiliriz işte kütüphanemizde kitaplar vardır orada dururlar içinde bilgi vardır. Onu gerçekten özümseyip hayata geçirmediyseniz orada durur bir işe yaramaz. Onun için din çok şey tabiî ki yani Allah'la falan ilgili olmak çok şey ama birbirinden farklı sanatsal düşünme ile sanatsal bilgi. Bir sanat öğrencisi için

alanıyla ilgili dilin tüm ustalıklarını bilmek zorunludur ancak yeterli değildir. Schiller'e göre "dil her şeyi aklın terimleriyle anlatır, şair ise her şeyi düş gücünün terimleriyle anlatmak zorundadır; şiir sezgi gücü gerektirir, dil ise sadece kavramları sağlar" (Binyazar 1998, s:108), saptaması bu konu ile ilgili önemli ipuçları verir.

Sanatsal yaratışlarda "özgün tavır" en önemli yanlardan biridir, kuşkusuz. Özellikle, eğitim ortamında bazı öğrencilerin ucuz etkilenmelerle kolayca sonuca gitme çabaları her zaman gözlenebilir. Örneğin bende hocalık yaşantımda zaman zaman öğrencilerin "hocam bize niye modellik yaptırıyorsunuz?" "işte bu soyut kavramları bizde çok rahat yapabiliriz, boşuna zaman kaybediyoruz değimli?" gibi yakınmalar yaptıklarını hatırlıyorum. Aslında tabi bu abesle iştigaldir bunu hayatlarının ileriki dönemlerinde anlamışlardır. Bilinmelidir ki, özgünlük yeterli çaba ve sabırla edinilir. "Gözlerimiz her şeyi bizden öncekilerin bizde bıraktığı anılarıyla görmeye alışıktır. Oysa en ufak bir şeyde bile bilinmeyen bir yan vardır. İşte, onu bulmak önemlidir. Yanan bir ateşi ya da ovadaki bir ağacı betimlemek için bu ateşin ya da ağacın önünde hiçbir ateşe ya da ağaca benzemeyecek bir yan buluncaya kadar durmak gerekir. Gereken şeyin sabır olduğunu, sabırın da bu tanımlama içinde değerlendirilmesi gerektiğini söylüyor. Guy de Maupassant, "İşte, insan ancak bu biçimde özgün olur" (Maupassant 1999, s:24). Ünlü Romen Heykeltıraş C. Brancusi'nin "Büyük ağaçların gölgesinde hiçbir şey büyümez" sözü sanatta özgün olma düşüncesini ortaya koymak için iyi bir örnektir.

Eğitimin her alanı ve aşamasında olduğu gibi sanat ve tasarım eğitiminde de "hoca" çok önemli bir etkendir. Hoca, kendine özgü yasaları olan yaratıcılık eğitiminde, kişinin özgün ve yaratıcı olabileceği en uygun koşulları oluşturmalıdır. Her şeyden önce kendisinin sanatçı olması gerekir. Aynı zamanda sançtı kişiliği ve eğitimciliği bütünleştirerek etkileyen ve harekete geçiren (motive eden) bir özellik göstermelidir. Hani aktif eğitim falan deniyor, aktif, interaktif eğitim, öğrenci merkezli eğitim falan Yaratıcı kişiliği ile öğrencide heyecanlar yaratarak kapılar aralamalı, "yeni dünyalar keşfetmeye" yönelik duygular yaşatmalıdır.

Başka deyişle; hoca, öğrencisini geriye dönemeyeceği şekilde "sanata bulaştırmalıdır", aklını çelip öğrenciyi özendirmelidir, bir türlü "kanına girmelidir". Ben bunu gerçekten çok önemsiyorum bulaştırma yolu ile eğitmeyi. İnsanlar sanatın, hiçbir şey öğretilemezse öğretebilirsiniz zaten "Gasset"e göre mesele de budur. Bir tür öğrencinin kanına girmek diyorum hani günlük yaşantımızda kullanırız ya bunu "kanıma girdi" yani sanatla ilgili öğrencinin kanına girebilirsek geriye dönüş olmaz zaten o kendi yolunu bulacaktır. Önemli olan kanına girmektir.

"Felsefe, beyler öğretilemez: insandan insana, felsefe ancak "bulaştırılabilir". Mekanikleşmiş eğit-

bilim karşısında, iki yüzlü olmayan, tek sahici eğitbilim olarak, ben "bulaştırma yoluyla eğitmeyi" öneriyorum. Yani, size felsefe konusunda hiçbir şey öğretme iddiasında değilim, aklınız çelip de sizi ona özendirebilirsem yeter de artar bana" diyor Gasset.

İzin verirseniz, ben buradaki felsefe sözcüğünü kaldırıp yerine "sanat"ı koymak istiyorum. Yani bu tanımlamada felsefe yerine sanat koyduğumda da bir şey değişmediğini görürsünüz. Sonuçta, çok istekli olmadan, tesadüfen bile olsa GSF'ne başlayan bir öğrencinin gelecekte iyi bir sanatçı olamayacağını kim söyleyebilir!

Turan Hocaya çok teşekkür ediyoruz. Şimdi katılımlarınızı bekliyoruz.

PROF. DR. MEHMET ZAMAN SAÇLIOĞLU : Teşekkürler sayın Dekan ve sayın konuklar, ufak bir şey eklemek istiyorum. İzniniz olursa önce kendimi tanıtayım. Tekstil Sanatları Bölüm başkanı Mehmet Zaman Saçlıoğlu. Kredili sistemin kuruluş aşamasında çalıştığım için, sistemle ilgili biraz konuşmak istiyorum. Arkadaşım çok detaylı anlattı aslında. Bu kredili sistemle klasik sistem arasında bir iki fark var. Kredili sistemde öğrenci kendi kendini dizayn etme şansına sahiptir. Yani onu bir başkası hocalar dizayn edebiliyor. Yani daha iyi iletişim kurabildiği dersi seçiyor, bu da eğitime olumlu katkı sağlıyor. Bu kendini dizayn etme konusunda arkadaşımıza söyledim. Tıp fakültesi ile aramızda fark var, ben de bu konuya değinmek istiyorum. Tıp fakültesinde bir takım şeyler zorunludur ve bilimin tüm gelişmeleri takip edilmek zorundadır. Ve orada ders seçme işi yok yani öğrenciler her şeyi öğrenmek zorundalar. Bizde tam tersine iyi sanatçı olabilmek için kendi kısıtlı alanın ötesinde sadece kendi alanında değil onun dışında alanlara ulaştığımız sürece sanat yapma şansına sahip oluruz. Bu çok disiplinli olur . Kusura bakmayın ne olur Kredi meselesi, ya da seçmeli sistemden bizde çok daha doğru olduğuna inanıyoruz. Ama her iki sistemde klasik sistemde, kredili sistemde hoca ve öğrenci kalitesi ile ilgili olan bir şeydir. Yani kalite varsa sistem sonuç verir yoksa sonuç vermez. Ama şimdi bizim öznel sorunlarımızın dışına çıkarsak genelde Türkiye'nin bir sanat eğitimi sorunu vardır. Bunun konuşmakla bitmeyecek kadar ayakları var ama kanımca Türkiye'nin genel sanat eğitimi sorunu toplumlara ait bir sorun değil, Toplumun eğitmenine ait bir sorundur.Toplumun eğitiminde sanat çok yer almıyor, hatta neredeyse hiç yer almıyor. Yıllar önce tanıştığım Norveçli bir öğretmen bana şunu söylemişti şaşırmıştım, "Benim ülkemde 8 yıllık ilköğretimde, her çocuk en az bir yabancı dili okur ve konuşurlar. Ve bir enstrümanı bir şekilde çalar. Şimdi bakın, bunun çocuğa vereceği zenginliği düşünün, iletişim ve müzik hazzı bu bizim ülkemizde yok biliyorsunuz.

İşte bu toplumsal eksiklik bizim sanata olan ilgimizi zayıflatıyor. Ve sanata genel toplumun ilgisi olmayınca sanat eğitim kurumlarına da olmuyor. Sanatçıya da ilgi olmuyor. Ve sanat eğitimleri

meslek olarak algılanmaya başlanıyor. Sanat ve tasarım meslek olarak görülüyor, evet tasarımcılığın mesleki tarafı var ama sanat düşüncesi ve sanat hazzı açısından aynı değildir, yani bilim ile teknoloji arasındaki ilişkide de, sanatla sanat meslekleri arasında da bir farklı ilişki vardır. Ve biz maalesef bu kısır döngü içinde sanat düşüncesine sahip olan, sanattan haz alan ve bu hazzı yansıtan insanları yetiştirmek yerine, sanat ve tasarım mesleğine göre insanları seçip yetiştirmek durumunda kalıyoruz. Türkiye'de bilim adamı yetiştirememe zorluğu gibi, sanat adamı yetiştirememe zorluğu da var. Temel sorunumuz sanıyorum ki bu. Kurumlara ait özel sorunlarımızdan da birçok şey var, bunlar söylemekle bitecek gibi değil. Çok fazla vaktinizi almak istemiyorum çünkü hepinizin katkıda bulunacağınıza inanıyorum ama, özetle kredili sistemin çok şey getirdiğine ve getirmeye devam edeceğine inanıyorum. Çok teşekkür ediyorum.

SORU : Değişik alanlardan ders seçilmesine ne diyorsunuz?

CEVAP : Efendim tabi dünyaya entegre olmak için çırpınıyoruz ama sanat alanında dünya öyle yapıyor bizde de zaman zaman böyle yapabilir miyiz diye düşünüyorlar. Bizim örneğin kurumumuzda özellikle rektör beyin yurt dışında başka bir rektörle yaptığı konuşmadan hareket ederek, işte sanatçılar Prof. Dr. yazmıyorlar sanat alanında hani sanat da yeterlilik diye bir şey var ya, işte dünyada böyle bir şey yok bizde niye var? diyorlar ve bunu yeniden düzenlemeye çalışıyorlar şimdi bir çalışma yapılacak yakında; örneğin ben yüksek lisans yaparken Bozkurt Güvenç'in sosyal, kültürel antropoloji dersini almıştım ve bu dersi almış olmaktan dolayı bu güne kadar kendimi ayrıcalıklı hissettim. Birincisi Bozkurt Güvenç'in öğrencisi olmaktan dolayı, ikincisi sanki alanıma çok uzakmış gibi görünen aslında disiplinler arasında, sanatla antropoloji şey gibi görünür ama hocanın bana pekala sanat antropolojisi yapabilirsin dediğini hatırlıyorum. Mesela benim aklımı yeteri kadar çelemedi demek ki ben yapmadım böyle bir şey ama hep yaşantımda bir yer edinmiştir beklide bu şeyi bir türlü yaratma sürecinde ya da sanata bakışımda kullanmışımdır; ben kullandığımı hissediyorum da yani mesela bir matematiğin bir felsefenin, "Gasset" aynı zamanda şunu söyler; "Üniversitenin misyonunda hiç kültürsüz matematikçi olur mu?" der, yani hiç matematiksiz sanat adamı mümkün mü; yani zaten sanatın özünde matematik vardır. Yani bu kaçınılmaz bir şey; matematik hani sanat- hayat ilişkisi kurarken, sanat eşit hayat derler; bazen aslında matematik eşittir hayat, sanat eşittir hayattan biraz daha uzakta. Biliyorsunuz "skaladan " hayat, matematik, fizik işte böyle gider. Biraz gerilerde de sanat başlar. Onun için ben çok gerekli olduğunu tabi ki bir ağın donanımına sahip olmalı, eğer şeyse ama bugün sanat ortamlığına baktığımız zaman artık neyin resmin neyin heykel olduğunu tanımlayamıyoruz. Kimse de ne ressam, ne heykeltıraş olmak peşinde değil, artık herkesin peşinde olduğu

şey sanatçı olmak ve doğru olanda bu bence. Ama siz hayatınızın ortasına matematiği koyun veya sanatınızı koyun, ya da felsefeyi koyun, sanat tarihinde yok mu? Onun için çok ciddi planlı programlı işin üzerinde durulmalıdır. Biz başka alanları bırakın, kendi güzel sanatlar çerçevesi içinde bile zaman zaman, öğrencilerin gelip, diyelim ki, işte resim bölümünden ders almasına heykel bölümü ise iç mimarlıktan ders almasına izin veremediğimiz olmuştur, ama bunun ne kadar yanlış olduğunu ben hissediyorum.

SORU : Matematikle Sanat arasındaki bağlantıyı nasıl görüyorsunuz?

CEVAP : Kuşkusuz matematik kendine özgün bir alandır, yani ama bu yaratım sürecinin aynılığından bahsederler. Örneğin "bir Fransız matematikçi diyor ki" biz sezgilerimizle keşfederiz; aslında biz sezgilerle keşfetmeyi sanata özgü bilirdik, deneylerle kanıtlarız diyor. Ve bir çok matematikçi aslında matematiğin sanatsal tarafından söz etmişlerdir; kaynaklarda da var, yani hatta ben bir takım alıntılar yaptım. Ama bir disiplin olarak tabii çok farklı ben sadece matematikle hayatın ilgili olduğunu söyledim ama örneğin İlhan Koman bütün dünyanın bildiği heykeltıraşımızdır, bilim adamı olarak yaptığı hesaplar da, matematik de tartışılıyor veya bilimsel bir sempozyumda tartışılıyor. Buradan yola çıkmak da mümkündür.

SORU : Erasmus programı ile ilgili bilgi alabilir miyim?

CEVAP: Fakültemiz Erasmus-Socrates kapsamındadır, görevli olan elemanlarımız vardır onlarla irtibat kurarsanız öğrenirsiniz.

SORU : Yabancı partnerlerimiz kimlerdir?

CEVAP: Erasmus-Socrates , AIAS, Bauhaus partnerlerimiz var.

SORU : Sistem sizce nasıl işliyor?

CEVAP : Şimdi 25 de 2-3 ün dışında diğerleri boşa kürek çekiyor değil hani kanına girmek dedik ya bizde sistemin tersine işlediğini düşünüyorum. Genellikle eğitim ortamında başarılı arkadaşlarımızı olumsuz etkilemek istemem ama sanat başka bir şey, gerçekten insanın içinde başka türlü yanan bir şey belki alev ateş neyse, tutku diyelim. Bizde çok başarılı olan dönemi birincilikle bitirmiş olan öğrenciler genelde mezun olur giderler ben en azından bir kaçına tanığım. Kenarda köşede gördüğünüz eğitim ortamında çok tutkulu görünmeyen bazı öğrenciler vardır ki bir bakarsınız onlar ısrarla böyle sizin gözlemediğiniz yerlerde adım adım yol alırlar, aslında boşa kürek çekmek diye bir şey yok benim kanımca.

Teşekkürler, oturumumuz maalesef sona erdi.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

TC ANADOLU ÜNİVERSİTELERİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ SANAT EĞİTİMİ PANELİ

"Sanat ve Tasarım Eğitimi, Pratik ve Kurumsal Eğitim"

Sabah Paneli. 10.00-12.00 19.12.2006

KATILIMCILAR

Yrd. Doç. Hakan Ertem, Marmara Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi

Prof. Mümtaz Sağlam, 9 Eylül Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi.

Yrd. Doç. İhsan Doğrusöz, Çanakkale 18 Mart Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi.

Yrd. Doç. Nevzat Atalay, Kocaeli Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi.

Prof. Dr. Mehmet Özer, Marmara Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi

Sanat ve Tasarım Eğitimi, Pratik ve Kurumsal Eğitim

Moderatör : Yrd. Doç. Hakan Ertem

Herkese merhabalar. Hoş geldiniz. Bu gün zannederim son panelimizi yapıyoruz. Biraz önce öğrenci temsilcisi arkadaşımızın tanıttığı hocalarımız teşrif ettiler. Teşekkür ediyoruz kendilerine. Ben bu teşekkürü bir ev sahibi sıfatıyla da yapıyorum, bu fakültenin bir öğretim üyesi olarak. Hepimiz sanat ve tasarım eğitiminde sorunları konuşarak ve bunların giderilmesine yönelik çalışmaları planlayarak bu güne kadar getirdik. Fakat bir yandan da bu çalışmanın sonucunda bir geleceğin şekillendirilmesi geleceğin oluşturulması ve bir şekilde planlanması hedefimiz. Tabii bütün bu aksiyon, bir anlamda bize bir kaygı, bir yük getiriyor. Bu ister günlük hayatımızın devamlılığı anlamında, ekonomik, sosyal, ya da diğer yönleriyle olsun, ister salt akademik yönüyle olsun, hatta ve hatta toplumdaki değerimiz ve sanatın kullanım biçimi olarak ele alınsın, bir kaygı yüküyle karşı karşıyayız. Bu anlamda sayın hocalarımızla bu bağlamı tartışacağız. Çözüm yolu bulmaya çalışacağız. Belki de yeni sorular üreteceğiz. Ben bu anlamda çok fazla konuşmak istemiyorum. Bu panele konu olan konular benim şahsımda da şekillenmiş durumdadır. Merakla hocalarımızın bu konu üzerindeki düşüncelerini dinlemek istiyorum. Bu yönde ilk sözü Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nden İhsan hocamıza vermek istiyorum. Buyurun.

YRD. DOÇ. İHSAN DOĞRUSÖZ: Teşekkür ederim. Öncelikle Marmara Üniversitesi Dekanlığı huzurunda Nazan hocamızı, diğer tüm öğretim elemanı ve öğrencilerimizi selamlıyorum Çanakkale'den. Bu önemli bir konu: "Gelecek Kaygısı", Sanat eğitimi gören öğrencilerimizin eğitim süresince ve eğitim sonucunda profesyonel yaşamda karşılaşacakları güçlükler ve zorlukların yanında, belli bir kariyer yapmak, akademik kariyer, ya da sanat üretmek konusunda önemli bir takım zorluklarla karşılaşacaklar. Ama bu zorlukların mutlaka güzel yanları da olacak. Ben konuşmamdan önce bazı saptamalarda bulundum. Kendi yaşam deneyimlerim, eğitimci kişiliğim ile bir takım deneyimlerim oldu. Çanakkale'de 6 yıllık bir bölüm başkanlığı deneyimim var. Bunun yanında yurt dışında bir tecrübem oldu eğitim bazında. Mimar Sinan Üniversitesi'nden birtakım edinilerim oldu. Tabii bunlar çok farklı zamanlarda, çok farklı ortamlarda olduğu için bunu da sanat ortamlarının farklılaşmasından alınacak olan bir takım dersler olarak da görebiliriz. Öncelikle kendi yazımı okumak istiyorum daha sonra konuşma olarak devam edeceğim. Sanat eğitimi sonucunda Güzel Sanatlar Fakültelerinden mezun olan öğrencilerimizin çoğu gelecek kaygısı içinde bulunmaktadır. Hatta sanat eğitmeni sertifikasına dahi sahip olamamaktadırlar. Bir dönem öğretmen olabilmek için verilen hızlandırılmış pedagojik formasyon kursu sertifikası artık verilmemektedir. Ayrıca orta öğretim kurumlarında bir

saatlik seçmeli resim dersi verilmesinin önü fiilen, sanat öğretmenleri dahil, tıkanmaktadır. Mezun gençlerimiz orta öğretim kurumlarında çalışamamalarının yanı sıra ancak serbest sanatçı ve tasarımcı, eğer uygun şartlar, dekoratör sanatçı olarak çalışabilmektedirler. Sergi açma ve sanatçı olarak çalışmanın yanında Güzel Sanatlar Fakülteleri hazırlık kurslarında ders veren, dershanelerde eğitmen olarak çalışabilmektedirler. Sanat eğitiminin ekonomik boyutuna baktığımız zaman ise sanat ekonomisi konusunda mezunlarımızın kendilerini idare edecek yeterli imkana sahip olamadıklarına da şahit olmaktayım. Maalesef bu konuda da gençlerimizin çoğunluğu danıştığı her hangi bir akademik sanat dersi sahibi olmayan özel sanat birimlerinin tekelinde gelişen, öznel bir seçicilikteki yaklaşımı da muhtaç bulunmaktadır. Kurumlar bazında bu konuya odaklandığımızda ise özel ve kamu kurumlarının kendi danışmanlarının görüşleri doğrultusunda genç sanatçılara değil de, genelde müzayedelik sanat eserlerine yatırım yapmaktadırlar. Bu da genç mezunlarımızın sponsor arayışlarında onların cesaretlerini kıran bir görünüm oluşturmaktadır. Sanat piyasasının belirsiz kriterleri içinde mücadele eden sanatçı gençlerimiz akademik kariyer geleceğine sahip olmak istediklerinde ise yine üniversite seviyesinde bir kısmı gerçekten gerekli, ancak diğerleri ön koşul olarak önlerine gelen ve daha çok fen ve sosyal bilimler alanındaki öğretim elemanlarının akademik yükseltmelerde yerine getirmeleri daha doğru olacağı kriterler ile karşılaşmaktadırlar. Bunlardan birincisi LES sınavı. İçeriğinde sanat teorisi ve tarihi ile ilgili hiçbir içerik ve kapsam bulunmayan bir sınav ve her ne kadar sanatçı adaylarının kesinlikle öğrenmesi taraftarı olsam da yabancı dil Ü.D.S sınavında yeterli puan alma sorunu ile de karşı karşıya bulunmaktayız. Türkiye çapında Güzel Sanatlar Fakültelerinin Anadolu Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi veya şu anda hatırlayamadığım yabancı dil hazırlık sınıfı ve yaygın bir yabancı dil eğitimi maalesef bulunmamaktadır. Be nedenle Ü.D.S gibi akademisyen seviye tespit platformunda yeterli verilemeyen bir yabancı dil eğitiminin sorumlusu da gençlerimiz olmamalı bana göre. Bu bağlamda sanat eğitiminde mesleki yabancı dil ve sanat terminolojisi kazandırılmasında Güzel Sanatlar Fakülteleri bölümlerinin ders programlarına bu konuda yoğun bir dil eğitimi programı hazırlanmalıdır. Güzel Sanatlar Fakültelerindeki yabancı dil eğitimi sorunu gerekli kuramlara sahiptir bana göre. Örneğin, gerek sanat eğitimi süresince gerekse mezuniyetten sonra sanatçı adayı gençlerimiz kendilerini akademik ve sanatsal bağlamda geliştirecek, sanat alanında yeterli Türkçe kaynak bulamamaktadır. Yabancı dilde kaynak bulunsa da, ancak bu sefer de yeterli olmayan çevirmen sıkıntısını yaşamaktayız. Hatta değil uygulamalı Güzel Sanatlar mezunları, sanat tarihi bölümünden mezun olanlar dahi bitirme tez ve raporlarında kullanabilecekleri yabancı dildeki kaynakları bulmakta ve çeviri yapmakta zorluk çekmektedirler. Hâlbuki Türkiye şartlarında sanatçı

adayını veya sanatçı akademisyeni belirlemede genç sanatçı tarafından üretilen sanat eserlerinin niteliği o kişinin teorik ve genel kültür bilgi birikimi ulusal ve uluslar arası anlamda belli bir sanat görüşü ve politikasına sahip olup olmadığı kriterleri ise bence aritmetik puanlama sisteminden daha çok öne çıkmalı ve belirleyici olmalıdır. Tabiî ki tüm sanat eğitimi konularında radikal bazı değişiklikler yapılabilmesi için öncelikle fakülte olarak saptanan ortak fikir birlikteliği ve dayanışması yerine getirilmeli, daha sonra da sanat alanındaki öğretim elemanı akademisyenlerin kurullarda ve son olarak üniversite senatosunda dikkate değer ciddi bir lobiye sahip olmalıdır. Senato hariç akademik kurulların tümünde görev almış olmamdan dolayı bu konuda sanat eğimi kurumlarında gerekli değişikliklerin yapılabilmesi ve YÖK' ün ikna edilebilmesi için üniversite alt komisyonlarının çok büyük görev ve sorumlulukları olduğuna inanıyorum. Evrensel düzeyde fen ve sosyal bilimlerin sanatı beslediği bağlamda çok saygı duyuyorum ancak, Güzel Sanatlar Fakültelerinin kalitesinin yükseltilmesinde belirlenecek kriterler konusunda kendi minderimizde, kendi kurallarımızla güreşmemizi daha doğru bulmaktayım. Bu açıdan bakıldığında fen ve sosyal bilimlerin yanında özel bir Güzel Sanatlar ya da Plastik Sanatlar Enstitüsü'nün Güzel Sanatlar bünyesinde kurulması taraftarıyım.

Bu enstitü, mezun gençlerimizin diploma denkliklerini oluşturmada ve diploma kapsam ve tanımının belirlenmesinde etkin bir rol oynayabilir. Bu konudaki önerilerim ise şu yöndedir: Lisans diploması, sanatçı, tasarımcı, sanat eğitimcisi, sanat ekonomisti, sanat kuramcısı ve özellikle müze ve galerilerde sanat danışmanı uzman kişiler olmaya hak kazandırmalı. Ve eğitim sisteminde bu reformu gerçekleştirerek gençlerimizin bu hakkı kullanabilmesini de sağlamalıyız. Konuşmamın sonunda sanatçı gençlerimize altın bilezik olarak sunduğumuz diplomalarının kapsamının genişletilmesinin onların gelecek kaygılarını da bir derece azaltacağını düşünüyorum. Teşekkürler.

Çok teşekkür ederiz.

Değerli hocam, konuya daha bir akademik bağlamdan bakarak bize bir açıklamada bulundu bence. Şimdi Kocaeli Üniversitesi'nden Sayın Yrd.Doç.Dr. Nevzat Atalay bizlere görüşlerini sunacak.

YRD. DOÇ. NEVZAT ATALAY: Konuşmama başlamadan önce Sayın Dekanım nezdinde bu organizasyonu gerçekleştiren kurula çok teşekkür ediyorum. Ben içinde olduğum için söylüyorum bütün arkadaşlarım zaten söylüyorlar, konuştuklarımızın mutlaka üst boyutlara taşınacak şekilde yapılandırılması lazım. Çok büyük sorunları var Güzel Sanatlar Fakültelerinin. Ben de panelin ana konusu olan sanat ve tasarım eğitimine yönelik kendi fikirlerimi söylemek istiyorum. Çok yönlü tartışıldığını

biliyorum. Ben de bazı önerilerde bulunmak istiyorum. Günümüzde sanat eğitimi kısmen orta öğretimde, daha çok , Devlet, ya da Vakıf Üniversitelerinde sürdürülmektedir. Dolayısı ile sizin alanınızın eğitimdeki genel sorunlardan çok ayrıldığı söylenemez. En azından sorunların kökleri aynı yerlere ulaşmaktadır. Bu, genel eğitim ve bunun genel eğitime yansımalarıdır. Bunu biraz açmak istiyorum. Sanat eğitimi ilk öğretimden itibaren hatta daha öncesinde başlatıldığı düşünülürse şöyle diyeyim; aslında oralara kadar dayandırılması gerektiğini düşünüyorum. İlk ve orta öğretimde temel sanat eğitimi gibi düşünce sistemi ele alınmayıp, salt zihin geliştirici şekilde ortaya konmaktadır. Sanat eğitimi uzmanları yetiştirilmesi gibi bir uygulama olmadığından bu alan her hangi bir hocanın, ya da herhangi bir uzmanın yönetimine bırakılmaktadır. Oysa ki bunun başlı başına bir uzmanlık alanı olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla sanatın asıl estetik ve felsefi düşüncesi önemsenmemektedir. Söz konusu eğitim anlayışında şunu görüyorum eğer bir müzik eğitiminden bahsediyorsak iyi enstrüman çalmayan veya resimden bahsediyorsak yine aynı. Oysa ben şunu iddia ediyorum, temel sanat eğitimi temel sanat bilincini yerleştirmelidir. Özellikle 1982 yılından itibaren üniversitelerin yaygınlaştırılmasına paralel olarak Güzel Sanatlar Fakülteleri yaygınlaşmaya başlamıştır. Ancak alt yapı olanakları oluşturulmadan gerçekleştirilmeye başlayan bu sürecin halen devam ettiğini görmekteyiz. Bu alanda zaten var olan sorunları çoğaltmaktan başka bir sonuç ortaya koymamıştır. Ülkemizdeki köklü sanat ve tasarım kurumlarının bu süreçte yeterince insiyatif alarak sanat eğitimi vererek öğretim elemanı yetiştirme gibi konularda yeterli üretim ortaya koyabildikleri söylenemez. Dolayısıyla açılan Güzel Sanatlar Fakülteleri eğitim planlaması deneme yanılma yöntemine dönüştürülmekte ve eğitim yetersiz eğitim kadrolarıyla şekillendirilmek zorunda kalınmaktadır. Özellikle 'taşra' olarak adlandırdığımız Anadolu üniversitelerinde Güzel Sanatlar Fakülteleri kadrosuzluk sorunuyla kıvranırken, yeterli öğretim elemanı olmaması nedeniyle yeterlilik ve doktora programı açılamadığından kendi öğretim üyelerini de yetiştirememe gibi kısır bir döngü içerisinde kıvranmaktadırlar. Maalesef bu sorunlardan birinci derecede sorumlu olan YÖK de bu sorunun çözümüne yönelik sağlıklı bir şey ortaya koyamamıştır. Doğaldır ki mevcut yapı içerisinde sürdürülen eğitimin başarılı olması beklenemez. Ben şunu söylüyorum bunca deneyimlerden sonra artık sanat ve tasarım eğitim kurumları vakit kaybetmeden bu konuda irade ortaya koymak zorundalar. Bunun için YÖK tarafından kurulan Güzel Sanatlar Fakülteleri sağlıklı yapıya kavuşturularak işlev kazandırılabilir. Ya da başka bir modelleme şeklinde örgütlenebilir ve bu konuların üzerine gidilebilir diye düşünüyorum. Bunun için de önemli bir şey var bu kurumlar bunların koordinasyonuyla oluşacak belki bir kurultaylar dizisiyle sorunlar bu platformlarda tartışılmalı, hatta yaptırımlı olmalı, hatta yasayı zorlar şekilde olmalı ve

hayata geçirilmelidir diye düşünüyorum. Bunun dışında sanat ve tasarım fakülteleri planlanırken istihdam olanakları yani bölgesel istihdam olanakları hiçbir zaman göz önünde bulundurulmamalıdır. Bu problem için benim önerdiğim formül bölge sanat kurumları oluşturulmalı ve önemli olarak değerlendirilmeli diye düşünüyorum. Çünkü her bölgeye her üniversiteye bir Güzel Sanatlar Fakültesi açılmalı gibi bir durum ortadan kaldırılmalı bence. Ayrıca her Güzel Sanatlar Fakültesinde hangi bölümlerin olması gerektiği ile ilgili AR-GE çalışmaları yapılmalıdır. Bunda da tabi istihdam alanları göz önünde bulundurulmalıdır. Bunu sadece İstanbul'daki Güzel Sanatlar Fakülteleri için söylemiyorum. Anadolu'da açılan üniversiteler de çok değişiyor biliyorum; bütün alt yapı sorunları yaşanırken öğretim elemanı sorunu zaten ciddi bir şekilde varken Güzel Sanatlar Fakülteleri açmak bana göre o bölgeler için gerçekten güç. Güzel Sanatlar için şöyle bir aktif düşünce öneriliyor, en azından bunların yaygınlaşmalarına katkı sağlanmalıdır şeklinde değerlendiriliyor ama ben öyle bakmak istemiyorum; sonuç olarak elimizdeki madde öğrenci, insan. Onların dört yılını alıyoruz ve karşılığında kendilerine hiçbir şey önermiyorsak, bu bence doğru bir yapılanma değil. İkinci konu olarak şuna değinmek istiyorum: İstihdam sorunu ülkemizde en başta gelen konulardan biri. Her yıl yaklaşık bir milyon gencimiz istihdam sorunu ile karşı karşıya kalıyorlar. Ne yazık ki bu güne kadar bu konuyu ortadan kaldırmayı bıraktım, hafifletme konusunda bile ilerleme kaydedilmiş değildir. Dolayısıyla durum böyleyken sanat ve tasarım fakültelerinin istihdamını genel sorundan ayrı düşünemeyiz. Üstüne üstlük konu sanat olunca bu yansıma daha da ön plana çıkmaktadır. Kuşkusuz sorunlar çok çeşitli olmakla beraber salt ekonomik olduğunu düşünmüyorum bir sürü neden sayılabilir bu ekonomik kültürel nedenlerden çok çok sayılabilir. Ancak benim üzerinde durmak istediğim demin de dediğim gibi Güzel Sanatlar Fakülteleri yaygınlaştırılırken istihdamın da göz önünde bulundurulması gerektiğidir. Günümüz yaşam koşulları, ani toplumsal değişimler, kapitalizmin insanlara empoze ettiği tüketme içgüdüleri, değer yargılarındaki parçalanmaları hızlandırmaktadır. Dolayısıyla sanat da bu durumdan payını almakta toplumun aydınlanmasındaki önemli dinamik konumundan marjinal konuma itilmektedir. Tasarım bazı sektörleri besleyen konum olması nedeniyle sanat alanına göre daha şanslı görünmektedir. Özellikle Güzel Sanatlar Fakültelerindeki dağılım durumu olabildiğince tartışmamız gereken bir konudur. Yüksek öğretimde adayın önüne konan seçeneklerin hepsinin birer meslek tanımlaması dolayısıyla tercihler daha fazla kazandıran mesleklerin düzenlenmesi esasından gerçekleştirilmelidir. Bu durumda sanat alanlarının tercih şansı sonlara düşmektedir. Hatta bu öyledir ki, Güzel Sanatlar Fakültelerinde tercihlerde iç mimarlık gibi tasarım alanları popülerliği yüksek gibi görünmektedir. Dolayısıyla resim gibi, heykel gibi sanata temelli bölümlerden daha fazla tercih edilmektedirler. Bu durum aslında ortaya koyuyor ki insanlar önce daha fazla para kazanabilecekle-

ri hayatlarını daha iyi yürütecekleri alanlara yöneliyorlar bu da doğaldır. Bunun dışında şunu söylemek istiyorum, ne yazık ki yapılan tercihlerin çok azı bilinçlidir. Güzel Sanatlar Fakültelerinin dışındaki alanlarda da üniversite sınavına dikkat ederseniz çok da bilinçli yapılmadığı söylenebilir. Arkadaşımız bundan önceki panelde fotoğrafçı arkadaşımız söylemişti ilk tercih olarak bu bölümü tercih edenlerin oranı çok azdır. Ben özellikle şunu demek istiyorum özellikle heykel, fotoğraf gibi çok başarı olmayan bölümleri sadece o bölüme yakın olan kişilerin tercih etmeleri çok önemli diyorum. Bunun daha bilinç olduğunu düşünüyorum. Ama birkaç tane bölümü birden, o olmazsa, bu olmazsa bu kimseye gerçek diye söylemiyorum bunu ama bu bir gerçeklik teşkil ediyor, yapmak zorundadır diyorlar. Sanat eğitiminin yeterli gibi görülmemesinin çok da gereksiz olduğunu düşünmekteyim. Çünkü böyle bir eğitimi alan öğrenci için dışarıda kendisini bekleyen bir durum bulunmamaktadır. Çünkü günümüz koşullarında sanat üreterek yaşamını sürdürebilme çok da olanaklı görünmemektedir. Okuldan mezun etiğimiz öğrencilerimizin büyük bir kısmı öncelikle öğretmenlik yapabilme imkânının verilmesini istemektedir. Bu önceden vardı. Şimdi onu da kaldırdılar. Eğitim fakültelerine o hakkı verdiler, onun için biz Güzel Sanatlar Fakülteleri mezunlarımızı öğretmen yapamıyoruz. Diğer bir kısmı olanak bulurlarsa alanlarıyla ilgili yüksek öğretim kurumlarında öğretim elemanı olabilmeyi zorlamaktadırlar. Bunların dışındaki en önemli bölüm ise kendi eğitim aldıkları alanların dışında herhangi bir alanda, kendilerini istihdam etme yoluna gitmektedirler. Bütün bunların dışında kendilerini şanslı olarak adlandıran kesim ise sanırım istisnadır. Günümüz koşullarında ne yazık ki doyurucu bir sanat piyasasından söz etmemiz olası değildir. Dolayısıyla sanatın doğuşu ve koşulları kırılgan zeminde ve ekonomik kuralların var olduğu kuşaklardan uzaktır. Ancak şunu da düşünüyorum geçmişe yönelik olarak. Eski sanatçı kuşaklar sorunlara biraz daha sahip çıkabilselerdi sanıyorum zamanımızdaki gençlerimiz bunlarla yüzleşmiş olmayacaklardı. Ama bu bir hayıflanma değil, hiçbir zamanda geç değil biz eğer bu sorunların farkındaysak biz yeni kuşaklar buna sahip çıkmalıyız diye düşünüyorum. Tüm bunları karamsar gibi göstermek istemiyorum ama son 15 yıldır özellikle sanat piyasasına yönelik gözle görülür bir çaba gösterilmiştir. Göreceli de olsa, sanat piyasası yaratılmaktadır. Ancak bu durumun yeterince yaygın ve etkin olduğunu söylemek için erken. Sanat galerilerinin sayısındaki artış da sanat merkezi olarak görülen, ben bunu önemseyerek vurgulamak istiyorum, sanat merkezi olarak görülen İstanbul dışında da merkez belirlenmesini ben, iyimser olarak düşünüyorum. Geleceğe dair iyi umutların işaretleri olarak görüyorum. Tüm bu iyimser havayı karşık sanat eğitiminde aynı içtenlikle söyleyemiyorum. Sanat eğitimi sorunlarıyla boğuşurken kökleşmeye başlayan Güzel Sanatlar Fakültelerinde oluşan sorunlar belki biraz asgariye indirilmeye çalışılırken yeni açılanlar maalesef ciddi sorunlarla yüzleşmektedirler. Özellikle çok fakülteli üniversite-

lerde bu maalesef çok daha zor oluyor, bizim kendimizi ifade etme noktasında çok fazla gayret göstermemiz gerekiyor biliyorsunuz. Güzel Sanatlar Fakültesinin ne anlama geldiğini bir Tıp Fakültesi dekanı bize anlatmakta çok zorlanıyor. Bir Hukuk Fakültesi, bir İktisat Fakültesinin dört tane derslikle kurabiliyorsak, Güzel Sanatların bu kadar lüksü nereden geliyor anlayışı hakim maalesef. Bunlar benim yüzleştiğim ve yaşadığım deneyimler olduğu için söylüyorum. On yıldır eğitimci olarak aynı zamanda idareci olarak çalıştığım için bunlarla yoğun bir şekilde mücadele içerisindeyiz. Sayın dekanımızda takdir edecektir. Bunları yenebiliriz Güzel Sanatların Türkiye'de yaygınlaştırılmasının önemli aşamalarından biri olduğunu düşünüyorum sanat eğitim kusurlarının. Bizim yaptıklarımızla yaygınlaşacağını düşünüyorum. Çünkü temel eğitimde orta öğretim ve ilk öğretimde henüz çok iyimser işler yapılmadığını görüyorum. Ama ben inanıyorum ki fakültelerin aynı zamanda böyle bir misyonunun olması gerekiyor. Eğitim kurumlarında ve eğitim şuralarında sanat eğitimi üzerine hiç konuşulmadığını biliyorum. Çünkü ben sanatın okul öncesi eğitimden başlatılması gerektiğine inanıyorum. Bu şu anlama gelmiyor okul öncesinden başlatılan bir eğitim olabilir; çocuklar ilerde sanatçıda olabilecektir ama bu gözle de bakmayalım ama, en azından sanatı anlayan bir kişi olması bizim işimizi kolaylaştırır. Bizim en çok ihtiyacımız olan, yani niçin bir sanat sektörü yok, niçin öğrencilerimiz karamsar, çünkü dışarıda kendisinin hayatını sürdürebileceği bir koşul yok. Niye sanat piyasası yok. İşte genel sanat kültürüyle beslenmiş çocuklarımız hangi işte olursa olsun, öğretmen olsun doktor olsun, bunlar sanat piyasasını oluşturacaklardır. İşte onları bu günden eğitmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Geçmişlere gitseydik şimdi bunları konuşmuş olmayacaktık ama geçmişin hataları üzerine kurgulamayalım geleceğimizi. Hepinize saygılar sunuyorum.

YRD. DOÇ. HAKAN ERTEM: Şimdi Mehmet hocanın anlattığı şeyler bağlamında bir örnek geldi aklıma. Bundan bir süre önce en az bir 6-7 sene önce bir nüfus sayımı yapılıyordu. Sokağa çıkma yasağı oldu. Benim eşim bu fakültenin Geleneksel Türk El Sanatları bölümünden mezun. Nüfus memuru da evimize geldi. Kızımız o zaman küçüktü. Böyle ev ortamı işte yerde oyuncaklar falan var. Adın soyadın soruları soruyor. Mesleğiniz nedir? dedi bana. Endüstri ürünleri tasarımcıyım dedim. Aaa falan dedi yazdı. Eşim geldi o arada. Sizin mesleğiniz nedir dedi. Sanatçıyım dedi. Şimdi durdu eve baktı. Ev o kadar da lüks değil, dergilerde çıkmıyor belli. Radyoda mı çalışıyorsunuz hanım efendi? dedi. Şimdi sanki öyle bir noktaya geldik ki, sanatçı demesek de adına başka bir şey desek yolumuza öyle devam etsek rahatlayacağız. Yani televizyonda, radyoda, orada burada her taraf sanatçı dolu. Cem Yılmaz'ın filmini seyrederken adam illüzyonist ile hokkabaz arasında gidip geliyor. Adam anlatamıyor ben hokkabaz değilim diye. Yani birazcık bizim görüşümüzde şey var; anlattığımız biçimde algılamaya çalışıyoruz. Aslında doğal bir şey bu, kabul ediyorum. Ama anladığımız dünya çok fazla

doğru değil. Bunu toplum olarak çok fazla kabullenmiyoruz. Ve ben merkezli yaşayarak olanı götürüyoruz sanki. Üniversitede yaşananlardan kaynaklanıyor işte. Hukukçular kendilerini çok önemli görüyorlar, tıpçılar kendilerini çok önemli görüyorlar. Aslında bunlara yabancı değiliz, hepimiz akademik personeliz. Sizin üniversitenizde de rektör gündeme geldiğinde, bir anda herkes sanat aşığı, sanatın büyük ağabeyi oluveriyor.

KURAMSAL ZEMİNE SÜRÜKLENEN SANAT EĞİTİMİ ÜZERİNE

PROF. MÜMTAZ SAĞLAM: Güzel Sanatlar Eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarında ideal format diyebileceğimiz bir kurgu bulunmamaktadır. Gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışında sanat eğitimi veren kurumlar arasında yapılacak bir araştırma, bu gerçeği açık biçimde ortaya koyar. Doğal olarak sanat eğitimi veren kurumlar, giderek büyüyen ve hantallaşan yapılarını sık sık tartışmak durumundadırlar.

Ülkemizde Yüksek Öğretim sisteminde belirginleşen Güzel Sanatlar Fakültesi formatı büyük ölçüde; klasik Akademi kurgusunun dışında kalan bir yapıyı, yani Üniversite ve Fakülte tanımlarıyla da çelişmeyen "kuram+uygulama" birliği üzerine tesis etmiş bir sanat eğitimi yaklaşımını öngörüyor. Sanat üretimine endeksli süregiden bu öğretimin beraberinde; sanatın özel durumuyla ilgili sorunları kavrayan, çağdaş bir yaklaşımla onu yorumlayabilen, sanat ortamımızda ve üniversitelerimizde eksikliği duyulan sanat kuramcısı ve uzmanlarını da yetiştiren yeni ve disiplinlerarası bir çalışma alanına duyulan gereksinim ise, sanırım bu oturumun tartışma konuların dan birini oluşturuyor. Zaten sanat eğitimini artık üretim pratiğinin doğal gelişim sürecinde değerlendirmek kadar, belirli oranda entelektüel kimliğin ve kişiliğin gelişimi üzerinde ele almanın gerekliliği konusunda sağlanan uzlaşım, bu zeminin koşullarını kuramsal destekle ve formasyonla belirginleştirmeye çalışıyor.

Her vesile ile sanat eğitimini tartışmak, yeni fakülte kurgularıyla meşgul olmak aslında, mevcut kapsamların yetersizliğini göstermektedir. Çünkü; klasik sınıflama modeline göre, sanat eğitimini dal eğitimine göre ayıran yaygın anlayış, güncel talepleri karşılamakta düpedüz zorlanmaktadır. Sanat üretimini belirli tekniklerin tekeline sıkıştıran bu yaklaşımda bütüncül algılara ve disiplinler arası etkileşimlere yanıt veren bir esnekliğe ulaşmakta zorluk yaşanmaktadır.

Açık söyleyelim; teknolojik gelişmelerle, fotoğraf ve video aracılığıyla elde edilen görüntünün yeni algı tercihlerini devreye sokması, klasik eğitiminin gerekleriyle uyuşmayan traji-komik sorunlar ve

öğrenci tepkileri yaratmaktadır. Geleneksel yaklaşımlarla şekillenerek bugüne taşınan uygulama ağırlıklı bir eksende varlığını ve etkisini sürdüren "sanat eğitimi" anlayışı, bu gibi pek çok nedenle, kapsamı ve anlamı tartışılması gereken kutsanmış bir yük olarak karşımızdadır sanki... Yani, tartışılması bile sakınca yaratan pek çok algı zorunluluğu, bir dayatma olarak güncel beklentilerle uyumsuzluk içinde sorun yaratmaya devam etmektedir. Özellikle geçmişe atıfla değer ve önem kazanan, kendilerinin ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğuna inanan bir kesim ise, sanat eğitimini klasik model ve yaklaşımlar üzerinde sürdürmek zorundadır doğal olarak...

Geldiğimiz noktada, ustalıklı bir yorumla teknik beceri sergilemek ne tümüyle etkileyicidir, ne ikna edicidir, ne de çok gereklidir. Yetenek sanat eğitiminde artık önceliği tartışılan bir konudur. Yetenek kadar, öğrencinin sanat üretimini güdüleyen farklı ilgi alanları, görsel kültürü, analitik kavrama ve sentez becerisi de önemlidir artık. Bu bakımdan, bugün hala tasarımla ilgili bölümlere bile salt çizim yeteneğini ölçen bir sınavla öğrenci alma ısrarını anlamak kolay değildir.

Yani, özetle; günümüzde sanat eğitimi, geleneksel yaklaşımın mirasıyla giderek çatışma içinde görünmektedir. Büyük ölçüde "özel" bir nitelik taşıyan bu eğitim alanında; koşulların, gerçeklik algısının üzerinde uzlaşılmış kabul edilen ilke ve yaklaşımların bir kesinlik arz etmemesi nedeniyle, spontane gelişen bilgi ve gerçekle harmanlanmış uygulamalar her şeyin üstündedir hiç şüphesiz. Dolayısıyla sanat eğitiminin bir kurallar ve kaideler silsilesi içinde kesin müfredatlar dahilinde ne tanımlanması ve ne de uygulanması kanımca olanaklıdır.

Bu yüzden, geçmişte yapılan pek çok tartışma ilginç biçimde sanat-bilim karşıtlığı üzerine kurgulanmış görünmektedir. Nedense iki alanı bir karşıtlık çerçevesinde ele almak ve kıyaslamaktaki ısrarı anlamak zor değildir. Bilimden kastedilenin büyük ölçüde kuram olduğunu anımsadığımızda, bilimi ve bilgiyi dışlayan statükocu yaklaşımın kavram geliştirmeyi, analitik düşünmeyi, düşünce/anlam ya da yorum üretmek gibi yükümlülükleri, kuramsal bilgiden yararlanmayı dışlamak istediği anlaşılacaktır. Ancak (kanımca) Güzel Sanatlar olgusunu sosyal bilimlerin sağladığı veri alanlarından bağımsız kavramak, uygulamak ve değerlendirmek olanaklı değildir. Bu nedenle yükseköğretim düzeyinde sanat eğitimi bilimsel çerçeve göz ardı edilerek yapılamaz. Güzel Sanatlar Fakülteleri de "sanat eğitimi" ve "sanat bilimi" üzerinde çalışmanın gerçek yeridir.

Bu inançla hareket eden kesimin, GSF'lerinde eğitimi kuramsal yönden desteklemek düşünceleri de aslında yeni bir uygulama değildir. Bir çok kurumda geçmiş dönemlerde, sanat tarihçisi öğretim elemanlarının yanı sıra toplumbilimcilerin, felsefecilerin, göstergebilimcilerin, psikologların ya da

mühendis kökenli kimi uzmanların yer aldığı karma-kültürel yapılı bir kadrolaşma çabası dikkatleri çekmiştir. Son zamanlarda buna yazar, edebiyatçı, gazeteci ve işletmecilerin de dahil edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu kadroların GSF bünyesinde talep edilen gereksinimlere ve ortada duran tuhaf boşluğa yanıt verdiği takdirde, yaratıcı süreci zenginleştiren katkılar sağlayacağı ortadadır.

Tasarım ve sanat eğitimini yeni yaklaşım ve açılımlar dahilinde yürütecek kapasiteye sahip atölye hocalarının niteliği de belki daha öncelikli olarak, temsil ettiği zihinsel kapasitenin yeterlliği açısından çok önemlidir. Atölye hocalarının artık sanat pratiğine ilişkin soru ve sorunların çözümünde olduğu oranda, bilgi ve birikimiyle güncel sanat ve kültür olguları üzerinde de yorumsal ve ilişkisel bir estetik bağlantı kurma yeterliğine sahip bulunması gerekir. Sanat ve sanat eğitimi alanında söz sahibi olan yeni kuşak atölye hocalarında bu açılımı görmek oldukça sevindiricidir. Bu bakımdan DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü uzun zamandır müfredat programına kuram ağırlıklı derslerin önemi ve önceliğinin yanı sıra; Atölye derslerinde bu bilgi ve konu alanlarına yönelimli açılıma ortam sağlama eğiliminde olması bakımından burada zikredilebilir. Bu tarz bir eğilim özellikle III. Sınıf sürecinde anlam ifade eden, öğrencide oluşan bilgi birikimini devreye sokan katılım ve açılımı öngören "projelerle" mümkün olmaktadır. Projeler Bölüm kurullarında sağlanan uzlaşımla sanatsal gelişimin, algı ve kavrama yeterliliğinin durumu ve kapasitesiyle orantılı, malzeme ve teknik sınırları olabildiğince kaldıran, heyecanı ve yaratma isteğini güdüleyen bir mahiyete kavuşturulmaya çalışılmaktadır.

Dolayısıyla DEÜ GSF Resim Bölümü, kuramsal nitelikli eğitimi Atölye içine dahil eden bir yaklaşım içindedir. Özellikle 2000'li yılların başından itibaren sosyal, siyasal ve kültürel parametreleri düşünülerek hazırlanmış tematik alanlarda verilen projelerle, öğrencinin sözlü ve yazılı bir düşünce ifadesiyle de yükümlü olduğu, sanatsal üretimi merkezde tutan daha tümel bir yaratım ve devinim sürecinin öznesi haline getirildiği bir sistematik kurulmuş durumdadır. Bu deneme büyük ölçüde bölümün geçmişten gelen yenilikçi, deneysel ve güncele yakın duran eğitim anlayışı yattığı uygun zeminde gerçekleşmektedir.

Sonuçta, sanat eğitimini bilgi ve düşünceyle, sezgisel ya da rastlantısal olanla, duygusal belirleyicilerin diyalektik ilişkisiyle biçimlenen kişiye özel, karmaşık ve değişken bir süreç olarak görmek ve değerlendirmek gerekir. Öte yandan deneyimlerimiz ve gözlemlerimiz göstermektedir ki, sanat pratiği ve sanat eğitimi ile ilgili konularda mutlak önermelerle yapılan tartışmalar çok anlamlı görünmüyor. Bu ortamda bu tartışmalar daha uzun süre yapılacağa benziyor. Bu yüzden her fırsatını bulan kendi eğitim modelini tasarımlıyor. Ve sanki hiçbiri, bu yüzden geçerli, gerçekçi ve sürekli olamıyor.

SANAT VE TASARIM EĞİTİMİ, PRATİK VE KURAMSAL EĞİTİM

PROF. DR. MEHMET ÖZER

YOL – YORDAM – YÖNTEM

En genel olarak yöntem, bir işin gerçekleştirilmesi, bir bilginin elde edilmesi, uygulanması ve çıkan sonuçların değerlendirilmesi için kullanılan yol, yordam olarak tanımlanır. Batı uygarlığından bu yöntem **'Method'** olarak terimleştirildi. Antik yunanda **'Kanon'** örnek ve yöntem olarak kullanılmıştır. Yunan dilinden arapçaya kural ve ilke anlamında **'Kanun'** diye çevrilmiştir.

Geniş anlamda yöntem, bir amaca ulaşmak için tutulan düzenli yol, sistem, usül olarak tanımlanmaktadır. Felsefe alanında yöntem bir gerçeğe erişmek için tutulan mantıklı düşünme yolu, method olarak tanımlanır. Bilim alanında yöntem bilgiye ulaşmak için kullanılan araçtır.

Bilgi iki yoldan üretilir.

Görgül (Ampirik) Yol: Duyumsama ve algılama ile bilgi oluşturma yoludur.

Bilimsel Yöntem: Bilimsel eğitimden geçmiş insanların belirli bir yöntemle ürettikleri bilgiler, bilimsel yöntemle elde edilmiş bilgilerdir.

Yöntem için sorulacak soru **'Nasıl?'** sorusudur. Nasıl yapılır?, nasıl bilinir?, nasıl oluşur?, nasıl uygulanır?, vb. gibi sorular hep yöntemi anlamak içindir. Ne zaman ki insan gereksinimini karşılamada, hedefine ulaşmada bir dirençle karşılaşır. İşte o zaman **'Nasıl yapılır?'**ın bilgisini aramaya başlar, ki bu yöntem arayışıdır. Herhangi bir sorun ile karşılaştığında yöntem arayışı başlar. Bundan

sonra deneme ve yanılmalar süreci başlar. Amacına ulaşmak için araç, bilgi ve kullanım biçimi geliştirir. Bu sürecin bilincine varır ve böylece yöntem oluşturur. Bu anlamda yöntem insanın bilinçlilik durumudur. Bir başka deyişle yöntem, insanın yapıp ettiklerinin farkındalığı ve bilinçliliğidir.

İnsan, yapıp ettiklerinin öznesi konumuna **dil ve düşünce** ile gelir. Düşünmek öncelikle bir nesneyi, bir olayı, bir olguyu, bir ilişkiyi düşünmektir. Ve insan bu yolla özneleşir, bilincini oluşturur. Sonra özneler arası ilişki bilince yansıyarak 'Öz-biliniç' oluşur, ve insan **'Ben'** olur.

1

İnsanın var olanda kurduğu **'İlişki-biçimi'**, eş deyişle yöntem, üretilen bilginin türünü, disiplinini belirler.

'Deney-Gözlem-Ölçü' yöntemi bağlamında BİLİM,

'Estetik-İmge' yöntemi bağlamında SANAT,

'Dil-Düşünce-Kavram' yöntemi bağlamında FELSEFE üretir.

Yöntem en genelde iki yanlıdır.

Kuramsal *(Teorik)*

Kılgısal *(Pratik)*

Ve dört düzeylidir.

Varolma düzeyi *(Ontolojinin konusudur)*

Düşünme-Bilme düzeyi *(Epistomolojinin konusudur)*

Dile getirme-İletme düzeyi *(Linguistik ve iletişimin konusudur)*

Deneme-Uygulama düzeyi *(Bilim ve teknolojinin konusu)*

Tüm yöntemler için ortak belirleyici olan 'Bilginin Niteliği'dir. Bilginin oluşumu indirgenmiş bir modelde şu biçimde gösterilebilir.

Dış Dünya *(Nesne, şey.)*

Dil *(Sözcük, terim.)*

Düşünce *(Kavram, tasarım, imge.)*

Modelde görülen bu alanlardan hangisine ağırlık verirseniz, felsefi tutumunuz ortaya çıkar.

Bilimsel bilginin yöntemini belirleyen, deney ve gözlem verilerinin içinde değerlendirildiği **'KURAM'**dır. Eşdeyişle bilimsel bilgi değerlendirildiği kuram bağlamında anlam taşır. Felsefi bilgi, kavramların birer kavram dizgesi olan disiplinler bağlamında aldığı anlam yükleridir. Felsefi söylemin niteliği kendi kendini konu edinebilme, yoklama ve sorgulamasıdır.

Sanat ise kavramla işin birleştirilmesinden doğar. Bir başka deyişle 'Sanat', kuramsal, etik, estetik değerleri işle birleştirmektir. Sanatın kendi iç disiplini, onun etiğini oluşturur. Sanat duyarlık yoluyla üretildiği gibi ancak duyarlık yoluyla da algılanır. Bu nedenle duyarlık algısının geliştirilmesinin yolu da sanat uğraşıdır. Bilinç dışı bir aktarım olan kültürün, bilinçli-yöntemli bir edimle sanat bilim ve felsefe yoluyla rafine edilmesi uygarlık düzeyini belirler.

'Kavram', tüm disiplinlerde ortak,zorunlu bir araç olarak karşımıza çıkıyor. 'Kavram', her türlü kültür nesnesinin yaratıcı temelini oluşturmaktadır.

İster dış dünyada, ister düşünme de, ister dil de olsun 'Kavram' var olanı kavrama ve anlama bakımından düşünmenin en önemli aracıdır. 'Kavram', olası her türlü anlama, anlatma, anlaşmanın, iletişim kurmanın ve anlaşılmanın vazgeçilmez öğesidir.

Düşünceler kavramlaşmadan önce öznel ve bulanıktır. Bu nedenle felsefe, bir yönüyle anlamın asıl taşıyıcısı olan kavramları inceler.

2

"Varolan yöntemler yürünmüş yollardır. Yol daima arkadadır. İnsan olanaklar bütünüdür, yapabileceğini yapmak onun etiğidir." Ahmet İNAM

"Bilimadamlarına sakın yöntem sormayın. Onların söyledikleri yanlıştır." A. EINSTEIN

Einstein, kuşkusuz yöntemsizliği önermiyordu, onun göstermek istediği bir yönteme saplanıp kalmanın yanlışlığıdır.

Varolan bilgiyi öğrenmek, öğretmek ve uygulama için varolan (onun üretildiği) yönteme bağlı kalmak gereklidir. Ancak yeni bilgi ufuklarına açılmakta, o denli yeni yöntemler bulmayı gerektirmektedir.

Bilgekişiler yaşamın kendisini yöntem edinmişlerdir; Onlarda örtük bilgi birlikte yaşayarak (usta-çırak) sezgi ile keşfedilir. Bu birnevi yöntemsizlik yöntemidir. Bu geleneksel bilgelik yolunda insanlar bütün varlıkları ile etkileşiyorlar –Yalnızca bilinçleri ile değil - ve hangi yöntemle yapıyoruma dikkat etmeksizin, bilincini yaşamın karşısına bir gözlemci olarak koymaksızın, yaşamla ve cevre ile sütünleşerek sezgi ile sürekli keşf içinde olmanın zindeliğini yaşıyorlar. Doğrudan yaşıyorlar. Bilgece yaşam için yöntem herkes için kendine özgü ve biriciktir. Bir bilgenin yürüdüğü yol onun yaşamından başka birşey değildir. Onun için; yürünecek yol yoktur. Yaşamı onun yoludur.

Yöntemin çok boyutluluğu, yaşamın çok boyutluluğunu yansıtıyor. Günümüzde bilimsel yaşam demek **yöntemli (uzsal) yaşam** demektir. Bu anlamda nasıl yaşayacağınızın bilgisi ise **'Teknik bilgi'** gerektirmektedir. Teknoloji bizi buna zorlamaktadır. Bu durum, teknolojiyi üretmeyen toplumları dışa bağımlı kılmaktadır.

'Kültürü ile bütünleşmiş toplumlarda yöntem sorunu yoktur.'

'Yöntem işbaşında öğrenilir.'

Sanatsal eğitimde teorik ve pratik kavram içiçedir.

Sanat eğitimcilerinin dikkat etmesi gereken noktalar;

- Sorun yaratıp sorun çözmek (Analitik Yaklaşım)
- Ortam yaratmak, düşünme ve tartışma atölyeleri oluşturmak
- Ders notlarını yazı diline çevirmek *(Literatür, belge)*

Akademi – Yüksekokul

- Usta çırak ilişkisi
- Teorik pratik içiçe
- Uygulamalı Atölyeler ön planda

Üniversite-Güzel Sanatlar Fakültesi

- Akademisyen; Master-Yükseklisans, Doktora-Sanatta Yeterlilik
- Araştırma Yöntemleri; Tez, Sanat Metni
- Teorik (Kuramsal); Yazı dili, Literatür, Belge
- Pratik (Kılgısal:Uygulama); Atölye çalışmaları, deneme yanılma ugulamaları

3

'Biryere varmaktansa sürekli yolculuğu yeğlerim. Çünkü yolculuğun kendisi erdemliktir.'

Yolculuk aslında, araştırma, inceleme, sorgulama, deneme, yanılma ve bilgilenme sürecidir.

"Benim için sonuç değil, sonuca giden yolda geçirdiğin macera önemlidir"

Bu söylemde ifade ettiğim gibi yöntem iş üzerinde görülür.

Montaigne'in, 'Denemeler' kitabındaki bir hikayesinde adamın biri akşam evine gelir, yatağına yattığı zaman günün muhasebesini yapmaya başlar. 'Bugün ben ne yaptım?' diye sorar kendine. Birden aklına hiçbirşey gelmez, heyecanlanır ve duraksar. Düşünür. Sonra heyecanla gözleri birden ışıldayarak "Yaşadım ya!" der.

'Yaşam'anın aslında ne kadar önemli olduğunu vurgular.

Buna karşılık bir başka düşünür, 'Düşünce üretmeyen yaşam, yaşam değildir.' demiştir.

Bir başka düşünür, 'Ürünü olmayan düşünce, düşünce değildir.' demiştir.

Bir başka düşünür de, 'Yaşama girmeyen ürün, ürün değildir.' demiştir.

TASAR – TASARIM – TASARIM ÜRÜNÜ TEKNİK – ESTETİK – İŞLEVSELLİK

Salt Sanat – Endüstriyel Sanat (Faydalı Sanat-Faydalı Güzel)

19.12.2006

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

SANAT TASARIMI EĞİTİMİ-YENİ DÜNYA PANELİ

Öğleden Sonra Paneli 13.30-15.30

19.12.2006

Prof. Dr. Levent Kılıç, *Anadolu Üniv.Güzel Sanatlar Fak.*

Yrd. Doç. Bülent Şangar, *Marmara Üniv.Güzel Sanatlar Fak.*

Doç. Ata Yakup Kaptan, *19. Mayıs Üniversitesi Eğitim Fak. G.S.E.B.*

Öğr. Gör. Can Altay, *Başkent Üniv. Güzel Sanatlar Fak.*

YRD. DOÇ. BÜLENT ŞANGAR : Merhaba hoş geldiniz tanıtım yapıldı ama yine de detayları vermek istiyorum kırpıntılar hakkında. Prof. Dr. Levent Kılıç Bey ben tez yazarken de kitaplarından faydalanmıştım. Benim bildiğim iki ya da üç kitabı var. Mesela çok önemli olan "Video Sanatı ve Eleştirel Bir Bakış" 1995'de yayınlandı. "Görüntü Estetiği" bu iki kitap benim de çok faydalandığım eserlerdi. Sanırım bir kitabı daha var. O dönemde, 1995' te, çeviri ve derleme yapan bu alanla ilgili yayın çok azdı. Bu alanla ilgili diğer arkadaşım Can Altay Başkent Üniversitesi'nden geldi. Bölümü : Güzel Sanatlar Mimarlık gibi gözüküyor ama kendisi güncel sanatçı. Kendisinin uluslar arası sergileri var. Takip ettiyseniz Sekizinci İstanbul Bienali'inden onu tanıyacaksınız. Ayrıca A.B.D.'nin çok önemli sanat merkezlerinde dolaşan bir sergiye katıldı. Kendisi bu açıdan güncel bir sanatçı hem de eğitimci. Misafirlerimizin hem eğitimci hem sanatçı olmaları yani iki kulvarda birden çalışmaları dolayısıyla çok daha önemli çok daha farklı bir yaklaşım oluşacak. Osman Bozkurt; o da bir sanatçı. Ben şunu söyle-

mek isterim: Osman'la da Can'la da sergilere katıldım önceden tanıyordum. Osman Yıldız Üniversitesi Fotoğraf Bölümü çıkışlı. Fotoğraf ve Video Bölümünde ders veriyor. Kadir Has Üniversitesi'ne de geliyor. Her iki Üniversite'de de ders veriyor ama gene yurt içinde ve dışında sergileri oldu. Ama benim kendisinde çok önemsediğim özelliği ise: 'Pist' adında disiplinler arası bir proje alımı yani sanatçı inisiyatifleri diye tanımlayabileceğimiz, sanatçılarla gerçekleştirilen kolektif birliktelikler adı altında, kamusal alanda faaliyet gösteren üretimler yapan bir arkadaş. Pist'i sanıyorum ilk önce 3 kişi kurmuştu. Didem Özberk ve Osman Bozkurt şu anda devam ettiriyorlar. Maltepe Üniversitesi'nden Aslı. O da İç Mimarlık Bölümünden. Ben Bülent Şangar. Ben de uluslar arası sergilere katıldım. Şimdi konuyla ilgili çok da fazla kurumsal konulara girmeyeceğim. Çünkü yanımda çok değerli insanlar var. Özellikle 'Video Kuramı' hakkında çok etkin bir insan. Ve diğer arkadaşlarım da sanatsal yani pratikler hakkında üretimler ve sergiler hakkında çok değerli. Her iki alanda çok rahat konuşabilecek insanlar. Hem eğitim alanında hem güncel sanat pratiği alanında konuşabilecek insanlar. Ben yeni medyayı biraz araştırdım. Ben internet sanatı yapan bir sanatçı değilim. Yeni medyayı şöyle ayırabiliriz: Dijital teknolojiyi kullanan sanat, yani dijital sanat başlığı altında topladığımızda dijital teknolojiyi kullanan sanatçılar var. Hadi buna ben şey diyim; geleneksel kalmış bu dijital teknolojinin dili ve internet kendine ait bir mecra. Bir araç. Yani kendi dili var ve biz bu dili eğer çözmezsek yani biz bu dili yeniden öğrenmeye kalkıp öğrenemezsek o aktarım ortamına yabancıysak biz o dilden daha doğrusu o gösteriden de bir şey anlamıyoruz. Esasında video için de bu böyle diğer alanlar için de bu böyle. Ama ben dijital teknoloji kullanan daha geleneksel sanatçı tipiyim. Bilgisayardan yararlanıyorum, zaten artık bütün işler bilgisayar üzerinden yani artık işte bu post production denen yapı kayıt edilen yapının bir daha bir daha işlenmesinden ve bunun üzerinden düşünüyorum. Bir de şu var, internet sanatı. Yani yeni medyaya tam oturacak alan internet sanatı. Bu internet sanatına ilk başlangıçtan, yanılmıyorsam 1970' ler gibi, ben çalıştım buna ilgi duyuyordum ve tesadüfen 2001' de Mart ayında A.B.D'de bu sergiyi gördüm. Sonra orada dergiyi gördüm. Hatta o zaman Esra Ali Çavuşoğlu da editörüydü. Sonra sanat dünyamızda onunla ilgili bir şey çıkmaya başladı. Oradaki sempozyumla ilgili online sempozyumla ilgili geniş bir döküman çıktı. Tavsiye ederim okuyun çünkü bu olay çok yeni bir mecra ve kolay kolay kaynak bulunmuyor. Ama tabi İngilizce bilen herkes için internet bir anlamda böyle bir şey, bilgiye çok hızlı ulaşabileceğiniz bir alan. Burada geçen tartışmalara bir daha baktım. Ve daha sonrasında bir daha ilgilendim. Ya da Dijital sanatla ilgili Başak Şenova ve eşinin beraber kurduğu nomat önerebileceğim alanlardan bir tanesi onlarda onunla uğraşıyorlar hatta kendilerinin bir sitesi var. Bir takım ses enstelasyonlarının da olduğu bize bir kere yabancı yani ses. Genelde müzik tamam duyduk ama, ses

nedir? İşitsel nedir? Bunların üzerinde çalışan iş üreten hatta sanatçıları bir araya getiren bu da kolektif bir yapı. Ama önemli olan ağırlığın dijital olması. Şimdi ben bizim gibi sanatçıları bir kenara bırakıyorum. Bir de internetle çalışan net ağıt yapan sanatçılar var. O sanatçıların ilgilendiği şeyler şunlar: Birisi interaktif yani etkileşimli olması. Bu önemli bir şey çünkü bizim çok alışık olmadığımız bir şey. Kullanıcı, diye tabir ettiğimiz şey; biz buna artık izleyici diyebilir ama kişinin birebir sanatı yapan kişinin yapısına müdahale edebilmesi. Yani çok pasif bir konumdan aktif bir konuma geçerek katılımcı olabilmesi. Ve o işi tekrar tekrar üretebilmesi anlamına geliyor. Bu önemli bir şey. Şimdi burada 4-5 kategori var internet sanatını anlamak için bunları anlamamız mutlaka şart. Bu önemli bir şey, demek ki interaktif olması gerekiyor. Esasında şimdi mesela sizlerin de öğrencilerin, özgür bu paneli düzenlememizin amacı akademik kadro ve yönetim kadrosu buna çok sıcak yaklaştı. Bu güzel bir şey kendi durumumuzu eleştirmek kendi yapımızı bir daha gözden geçirmek. Yani nasıl dönüştürebilir bunun üzerine düşünmemiz çok doğru. Ve buna izin verildi, bir ortam sağlandı. Ben bunu sadece bir başlangıç olarak görüyorum. Aslında biraz konunun dışına çıkmış gibi olacağım ama şu an bu panelde izleyenlerle aramda hiyerarşik bir yapı var gibi görünüyor. Bu mesela internete çok ters bir şey. Bu ancak geleneksel sanatlarda olabilir, müzede olabilir. Çünkü onların yapısı hiyerarşiye daha müsait. Önemli olan şu öğrencinin katılımını bekleyen bir yapı bu. Sizlerin soru sorması ve bu sorular üzerinde bizi eleştirmeniz ve bizim de bu sayede öz eleştiri yapmamız gerektirdiğini mesela bu yapı bize söylüyor. Devam edersek ikinci ara yüz. Ara birim, ara yüz diye tabir edilen. Bu tabiî ki geleneksel sanattaki çizgisel yapıdan kopmuş. Kopmayı ve katmanları gösteriyor. Bu önemli bir şey. Mesela bir web tasarımı yapan tasarımla ilgili arkadaşlar çok daha iyi bileceklerdir. Çizgisel yapıdan kastım: Önemli olan mesela ana sayfa değil de site. Site çok önemlidir. Site haritası. Site haritasından siz nereye gireceğinizi nasıl yapacağınızı esasında site haritasını yapan kişi sizi ne yapar, yönlendirir. Yani sizin algınızla oynar. Bu önemli bir şeydir. Bazen sanki hiç oynamıyormuş gibi yapar, bazen de çok dikte eder. Üçüncüsü yönlendirme ve mekansallaştırma. İkinci de yönlendirmeden bahsettik. Mekansallaştırma bizim için esasında çok önemli bir durum. Mekanı biz dönüştüremiyoruz. İnternet sanatının bir öncesi belki ona en yakın format video sanatıdır. Çünkü bu alan video işi yapan özellikle daha önce bahsettiğim bu sanatçılar ilk örneği verenlerin yaptıkları şey kamerada gördükleriyle mekanı açmak. Ben resimden geliyorum, resimde beyaz buharlar var. Bu beyaz buharlar son derece sınırlı. Bu beyaz tipi aşmak için ekranlar yani görüntü sayesinde çok farklı yani algımızla oynuyorlar ve bizi çok farklı yerlere götürüyorlar. Video sanatı da hocam birazdan bahsedecek. O açıdan video sanatı da çok önemli. Ve mekanda önemli diyorum, çünkü mekansallaştırma bizim için önemli. Şimdi yeri geldiği için söyleyeyim: En önemli

şey başta söylediğimi sonda da söyleyeyim. Biz kurum olarak ya da Sanat Fakülteleri olarak. Genelde hep resim nesne üzerine odaklanmış. Şimdi nesne üretmeyen ya da üretmek istemeyen sanatçılar, yapılar. Ya da şimdiden bahsedelim şu andan bahsedelim, bu yapılarla karşılaştığımızda onları çözmekte zorluk yaşıyoruz. Çünkü bu önemli bir şey buna arkadaşım Osman sevinecektir. Çünkü onlar böyle çalışıyor. Nesne üretmenin sahası işte bu. Bir ütopya gibi gözüküyor ama ileriki dönemde eğer internet sanatı böyle giderse oluşacak. Yani sanatın nesnesi bir anlamda izleyiciyle sanatçı arasında duvar, nesne kalkacak. Kalkınca biz nasıl davranacağız ya da şu anda kalkmış vaziyette bunu yapan oluşumlar var. Biz bunları mesela nasıl hesaplayacağız? Fakülte içerisinde bunlara yer verecek miyiz? Ya da biz bunları güncel sanatın etkileri halinde bir konuya getirecek miyiz? Bu da başka bir soru. Tekrar internet sanatına dönersek burada önemli olan bir şey var. Bu bir simge ve ben oradaki tartışmaları bir daha okudum. Gerçekten çok önemli bir şeye değiniyorlar. Web Art'çılarla internet sanatı yapanlar arasında da çok büyük farklar var. Web Art kurumsallaşmaya karşı. 2001' deydi. Şimdi 2006'ya geldiğimize göre benim yaptığım okumaya göre oldukça birbirinden ayrılmış. Yani internet sanatı olarak. Çünkü webart'çılar son derece politikler. Yani kurumsallaştırmaya karşılar. O yüzden de birebir Kanadalı'lar ile iş yapmaya başladılar. Web kültürleriyle ilgilenmediklerinden kendileri bizzat web'de yani internette kurumsallaşarak hiyerarşik müze yapısına karşı çıktıklarını söylüyorlar. Ve şimdi burada durum ikiye ayrılıyor. Benim gördüğüm sergide şu andaki küratörler ve müze yöneticileri bütün bir düzen içersine davet ediliyorsa ki bunlar yaşanıyor, bizler yaşadık, gösteri sanatlarında yaşadık; şimdi bu enstalasyon, performans, gösteri sanatı bunların arşivlenmesi büyük bir problem. Sorun: Yaşayan canlı bir yapı siz öldürmeden siz nasıl bir daha sergileyeceksiniz nasıl bir daha göstereceksiniz? Müze yapısı esasında şu anda hep bunlarla boğuşuyor. Yani bunları kaydettiği pek söylenemez. Çok çok büyük problemler bunlar. Hele internet girdiği zaman iş iyice karmaşıklaşıyor. Yani internet bizim bütün avangart sanatçıların yani şu anda avangartizm yok tabi, avangart ta yok. İçimizdeki internet sanatı ona o kadar yakınız ki herkes kullanıyor bu aleti. Bundan endişeleniyorlar. Geleneksel yapıya alışmışlar. Ressam, işte sanatçı, pozisyonlara çok alıştıkları için bunun gerçekleşebileceğine inanmıyorlar. Böyle garip bir tarafı var internetin. Yani webart'çılara dönersek; bunların sanatın politik olması gerektiğine inanıyorlar. Benim ayrıca ekleyeceğim, bu sanatın müzeye giremeyeceği. Neden? Çünkü bu yapı interaktif ve yapının sürekli güncellenmesi gerekiyor. Üçüncüsü herkes buna müdahale edebiliyor ve kullanıcı ve izleyicinin gerçekliğini alıyor ve tekrar dolduruyor. Ve bir daha bir daha sunmak istiyor. Ve kendi alanlarını yaratmışlar sanal uzayda. Ve bu uzayda yarattıkları uzantıda müzeye ya da başka bir şeye yer yok. Çünkü gerek yok onlar için. Gerek yok çünkü orası dolaya gerek olmayan yer. Ve bun-

lar en şikayet ettikleri şey netin aslında. Levent hocam da bundan şikayet etti. Esasında araçlar alındığında kamera, pc çok ucuzladığında herkes çekmeye başladı. Bir de başımızda televizyon diye bir baş belası varken herkes çekebiliyor. İşte kaza oluyor çekiyor. Ciddi bir görsellik ama içi boş bir görsellik. Yani içi olmayan bir görsellik. Büyük şirketler ve kapitalizm sayesinde internet şu anda ticari bir mecra haline dönüştü. Ve bu ticaretten her şeyi alan çok kirleniyor. Ve bunun politik olması gereken yapının hoş flash animasyonlarla insanların anlayabileceği, sevebileceği eğlence sektörüne hizmet eden alanlar. Bu mecra asıl olması gereken yerden giderek uzaklaşıyor gibi gözüküyor. O yüzden bunun müzeye girmemesi gerekiyor diyorlar. Müzeye girerse yine aynı şey olacak. Gene söyledik canlı bir yapı bunu nasıl arşivleyeceksiniz? Gene diyorlar sanal yapı sanal alem kendi uzantısı var ve bunu direk müzeye yansıtma yani sergileme pozisyonlarını düşünmemiz lazım. Bizdeki şu anki hazır yapı buna müsait değil. Oradaki alanı birebir sergileyemiyor yani oradaki alanı birebir kurabilecek durumda değil. Şimdi ben şöyle bağlıyayım konuyu, daha söyleyeceğim şeyler var ama konuklarıma daha çok zaman vereyim. İnternet sanatı bir kriz yaşıyor, yani sanattaki kriz neyse aynen onu yaşıyor ama şu bir gerçek internet geleceğin sanatı. Şu anda web siteleri ticarete sanki yenik düşmüş gibi gözükse de, tabi bu arada şu da var; internet de bilgiye ulaşmak çok kolay, yani bir bilgi alanı aynı zamanda da. Önemli bir şey. Mesela e-maili biz iletişim aracı olarak kabullenmiş durumdayız. Çok da çabuk kabullenmiş durumdayız. Videonun kabul edilmesi çok daha zor oldu. Fotoğrafın kabul edilmesi çok daha zor oldu. Ama net çok çabuk kabul edildi. Ha bu teknoloji bizi hasta etmiyor mu? Hep iyi tarafları mı var? Hayır. Evet bu teknoloji bir yandan hasta ediyor çünkü bir tür özgürlüğümüzü kaybediyoruz. Artık video, resim, heykel, alanında sınırlar birbirine geçti kayboldu bunlar sınırları olmayan alanlar haline geldi. Birbirlerine geçtikçe de özgürlüklerini kaybediyorlar. Ve kaybedince de muğlaklaşıyorlar tarif edilmeleri, tanımlanmaları zorlaşıyor. Böyle olunca da bir sürü iş değişiyor. Yani iyiyle kötüyü ayırt etmek kriterler oluşturmak da giderek zorlaşıyor. Ama internetin bizi hasta eden yanları da var. Her şeyi teknolojiden bekliyoruz. İşte cinselliği ekranlarda yaşıyoruz. Hatta tv'de geçenlerde bir komik olay oldu. Adam ekrana bakarken olayı dışardan izlemektense televizyondan izliyor. Yani bu da kötü bir şey. Esasında televizyondaki her şey yalan. Ciddi büyük bir kurgu. Bu büyük kurguya da, bize manipüle ederek hocam değinecektir. Esasında internetin ilk adımı kablolu tv. İlk video esasında herkesi çok sevindirmişti küresel bir şey ve inanılmaz interaktif olacak diye. Ve hatta her sanatçının bir televizyon kanalı olacak diye. Öyle olmadı. Şirketlerin sanatla hiçbir ilgisi yoktu. Ve çok pahalıydı. Durum böyle. Ben şimdi Levent beye söz veriyorum.

PROF. DR. LEVENT KILIÇ: Teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum herkese. Konumuz yeni medya. Bende medya kavramı üzerinden konuşmaya çalışacağım. Konuşmamı da bir Üniversite camiasının içinde bulunduğum için doğrudan öğrenciye yönelik düzenledim. Video meselesi, video rengi konularının öğrenci boyutunda nasıl algılanması gerektiğini düşünerek böyle bir sunuş hazırladım. Sözlerime başlamadan önce şunu da belirtmem gerekir ki bu tür düzenlemeler yapmak ve gerçekleştirmek ülkemizde gerçekten zor işlerdir. İnsanları bir araya toplayıp bu tür organizasyonlar yapmak. Başta dekanımız olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ederim. Arkadaşlar medya diye bir sözcük ile yıllardır iç içeyiz. Hep bunu konuşuyoruz. Bu günkü konuşmamızın ismi de yeni medya. Ben bu sözcükten konuşmama başlamak ve bu sözcük üzerine konuşmamı kurmak istiyorum. Ve sizi de tarihsel bir yolculuğa çıkarmak istiyorum. Bir yandan da Marks' ın bir lafı vardır der ki: "Nesnelerin tarihi insanlığın tarihidir", yani bir nesne üzerinden alarak bütün insanlık tarihini elden geçirebilirsiniz. Benim sunuşumda belki bunun üzerine oturacak. Bu lafın biraz kökenine girmek gerekiyor. Eğer biz akademisyen isek akademik eğitim yapıyorsak uğraştığımız meselelerin bu anlamda terminolojik ve akademik boyutlarına da bakmamız gerekiyor. Ben bunları, konuşmamın ilerleyen aşamalarında da göreceksiniz, Türkçe söylemekten yana bir insanım ama açıklamak için söylüyorum. "Medium" sözcüğü "ortam" demektir. İngilizce'de eski Yunan'dan gelir ve bunun çoğulu da medya'dır. Yani İngilizce bilenler bilir. "Medyalar" lafı yanlış bir laftır. "Medya" sözcüğü zaten çoğul bir sözcüktür. Bizim işimiz açısından medium sözcüğüne baktığımız zaman hocalarımız bunu "ortam" olarak Türkçeleştirmiştir. Bunu ilk Ünsal Oskay söylemiştir ve doğrusu da budur. Bu eğitimde de kullanılır ve orada da karşılığı "medium"dur. Medya dediğimiz zaman birden çok ortamdan bahsederiz. Eğer biz sanat eserini herhangi bir şeyi bir eğitim malzemesini işliyorsak bunu tek bir ortamda yapıyorsak sözünü ettiğimiz şey medium dur. Birden çok ortama sokuyorsak medyadır. Bir kere bu kavramı lütfen doğru bilelim doğru kullanalım. Eğer bu kavramı bilemezsek yani tuvali bilmiyorsun tuvalin ne olduğunu bilmiyorsun tuvalin üstüne resim yapıyorsun gibi bir durumla karşılaşırız ki videoda ulaştığımız nokta odur. Peki güzel sanatlarla yani görsel sanatlarla veya yüzey üzerine yapılan sanatlarla ilgilendiğimiz zaman bu ortam sözcüğünü nerelere kadar geri götürürüz. Evet bu sanatla uğraşan insanların kullandığı ortamlar, salonda herkes güzel sanatlarla uğraşıyor bunun eğitimini almış kişiler bilirler, Altamire mağarasına kadar gider. Yani milattan önce 30 bine kadar deniliyordu ama 40 bine kadar giden resimsel şeyler görülüyor. Yani insan oğlu tarihin ilk gününden beri bir ortamı kullanıyor. Nasıl kullanıyor. Çok basit bir şeydir. Zaten bu işleri böyle abartmaya da gerek yoktur, bunların altında böyle basit gerçekler vardır. Bu basit gerçek nedir? Çizerek resmetmiştir

ortamı yani yüzeyi. Boyayarak resmetmiştir, kazıyarak resmetmiştir. Ve bunu biz bir başlık altında toplarsak ben şahsen bunlara geleneksel resmetme teknikleri diyorum. Başka bir şey de diyebilirsiniz. Nedir geleneksel resmetme teknikleri? Belli bir yüzeyi alarak bu yüzeyin üzerine ya çizerek kontürler oluşturmak, veya boyayarak şekli ortaya çıkarmak veya kazıyarak şekil yapmak. Kazıyarak resmetmenin kendine özgü çok tipik bir özelliği vardır; tarihte bu özellik de şudur; eğer mağara duvarında bir bizon resmini çizen insan oradaki kendi gibi başka insanlara bir düşüncesini aktarmak için çiziyorsa o mağara dışındaki insanların dışındaki başka mağaradaki insanlara da bunu anlatmak için her mağaraya gidip çizmesi gerekiyordu. Ama bir yüzeyin üzerine daha sert bir yüzeyle bir şeyi oymak veya dişi erkek olarak dışarıda bırakmak ya da boya verecek bir bitki sürerek üzerine bu rengi başka yerlere resmetmekse bu başka bir şeydi. Bu neydi arkadaşlar, bunun ismi çoğaltmaydı. Ben bu anlamda bu resmetme meselesini, geleneksel resmetme meselesini, üç önemli döneme ayırıyorum. Şu anda burada meselemiz bu olmadığı için, detaya girmeyeceğim ama merak eden arkadaşlarımızla konuşurum. Bir, resmetme kaygısıyla ortamı kullanmak, ikincisi çoğaltım teknolojisi olarak kullanmak, üçüncüsü ise sanatın ortamında kullanmak. Siz geleneksel resmetme tekniklerinin hangisine bakarsanız bakın bunların ilk ortaya çıkışları yüzey üzerine bir şeyi resmetmektir. Tarihin belli bir döneminden sonra ikinci defa bunların keşfedilmesi ise bunların bir çoğaltım teknolojisi olmasıdır. Bu çoğaltım meselesini çizerek resmetmede ve kazıyarak resmetmede çok yaygın olarak görürüz. Kutsal kitapların çoğaltılması meselesinde gördüğümüz gibi. Bunların üçüncü bir keşfedilme dönemi vardır. Her resmetme tekniği kendine özgü bir teknoloji kullanılarak yapılır arkadaşlar. Yani biz bir ortamdan söz ediyorsak resmetme tekniği açısından aynı zamanda da ona bağlı olarak bir teknolojiden söz ediyoruz. Evet biz bu işlerden söz ediyorsak teknoloji ile ilgili bilgilerimizi de çok sağlam zemine oturtmamız gerekiyor. Daha sonra yeniden değineceğim, eğer fotoğrafın teknolojisini bilmiyorsanız yapamazsınız. Boyayarak resmetmenin teknolojisi de fırçadır, boya ile onun ilişkisidir. O yüzeyin gerilmesidir. O bir teknolojidir. Bu teknolojiyi bilmen gerekir. Yani insanın bir yüzey üzerine bir şeyi resmederken yaptığı süreç bir tarafta da insanın teknoloji ile bir mücadelesidir. Bu anlamda teknolojiye karşı olmak demek bu işlere karşı olmak demektir. Ama tabi teknolojiyi de sonunda söylemeye çalışacağım Alaaddin'in sihirli lambası da sanmamak gerekir. Sürem kısıtlı olduğu için tarihsel süreci biraz hızlı geçiyorum. İnsanoğlu bu çoğaltma tekniklerini o resmetme tekniği ile ilgili her resmetme tekniğinin kendine özgü özelliklerinden yola çıkarak farklı düşünceleri durumlara kişilere toplumlara özgü meseleleri ve bence çok önemli bir konu olarak birden çok anlam oluşturacak şekilde yüzey üzerine resmetmesiyle beraber bunlar sanatın ortamına girmeye başlamıştır. Bu

çizerek resmetmede de böyle olmuştur, boyayarak da böyle olmuştur, baskı tekniğinde de böyledir. Baskı tekniğinde biraz beklemek gerekmiştir ama diğerlerinde çok daha öncedir. İnsanoğlunun bu ortam ve sanat ilişkisi meselesi doğal olarak teknoloji ile doğrudan ilgili bir meseledir. Peki biz geleneksel resmetme tekniklerinin dönemini insanlık tarihi açısından nasıl bir dönem olarak biliriz? Evet, bunlar insanlığın sanayi devrimi öncesi derebeylik dönemi dediğimiz yanaşma ile derebeyin yan yana çalıştığı, patronun ve diğer çalışanların bir arada olduğu, patron çalışırken derebeyi çalışırken onun yanındaki yanaşmanın onun terini de duyduğu hayatın çok uzun sürelerde yaşandığı, zamanın Braudel'in deyimiyle aşılması güç bir düşman olduğu dönemin ederleridir. Ve doğrudan insan eli bu işlerin içindedir. Bunlar insan elinin marifeti olarak ortaya çıkar. Ama 1800'lerin sonu itibari ile ortaya çıkan daha sonra sanayi devrimi diye adlandıracağımız, bir düğmeye basarak onlarca çarkın çalıştığı, bir kibrit alevi ile büyük fabrikaların harekete geçtiği, insanların artık daha önceki dönemlerde olduğu gibi derebeyi ile yan yana değil kendi gibi insanlarla bir arada olduğu fabrikaların çevresine toplandığı, üretimin tamamen seri üretime döndüğü bir devrimdir sanayi devrimi dönemi. Evet bu teknolojinin toplumsal olarak yarattığı bu durum yeni ortamları da ortaya çıkarmıştır arkadaşlar. Ne anlamda ortaya çıkarmıştır? Resmetme geleneği açısından. Nedir sanayi devriminin ortaya çıkardığı yeni resmetme tekniği? Fotoğrafın resmetme tekniğidir. Artık insanı yüzey üzerine resmetmek insan elinin marifeti olmaktan aletin ve aracın marifeti olur hale gelmiştir. İnsanın sadece gözü değil gözünün önündeki bir optik sistemin görerek algıladığı bir dönem başlamıştır. Kullanılan yüzey daha önce geleneksel resmetme tekniklerinden bambaşka yüzeylerdir. Işığa karşı yüzeyler kullanılmaya başlamıştır. Ve resmetme süresi tarihin en hızlı resmetme süresi olarak ortaya çıkmıştır. Şimdiyi resmeder hale gelmiştir. Yani bir fotoğraf makinesinin düğmesine basıldığı zaman benim fotoğrafımı çeken insan benim içinde bulunduğum şimdiki zamanı o resmetme tekniği ile şimdiki zamanda resmeder duruma gelmiştir. Ama bundan önceki dönemlerde hiç böyle bir şey yoktu. İstediğin kadar hızlı çizerek resmet ama beni şimdiki zamanın içinde resmedemezsin, süre yetmez. Bu resmetme tekniği optik bakış ile birlikte yeni olarak nasıl bir durum getirmiştir? Şöyle bir durum getirmiştir. Resmetme tekniklerini dönemsel olarak ayırdım. resmetme çoğaltma ve sanatın ortamında evet fotoğraf ortaya çıkmasıyla birlikte bir resmetme tekniği olarak yeni bir ortam olarak bir çoğaltım tekniği ortaya çıkmıştır. Ve nasıl bir çoğaltım teknolojisi? Sadece düğmeye basılarak yapılan. Kodak'ın dediği gibi; Kodak'ın piyasaya sunduğu ilk makinelerle birlikte şöyle bir reklâmı vardır: Sen çekim düğmesine bas gerisini Kodak yapar. Neyi Kodak yapar? Sen sadece göreceksin optikle. Sen resmetmek için düğmeye basacaksın başka birileri senin adına resmeder olacak. Bu çok

yeni bir durumdur. İnsanoğlu buna bin sekizyüzlü yılların ortalarında hatta 1840' larda tanışmıştır. Bununla birlikte artık ortam dediğimiz şeyin eğer biz buna resmeden kişi açısından bakarsak, resmeden kişinin kontrolü dışında bir takım ortamlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Kardeşimin biraz önce anlattığı gibi internet bunun artık çok daha gelişmiş ortamlarıdır. Lütfen fotoğrafın bu dönemini çok iyi irdelemek çok iyi anlamak gerekir. Çünkü kilit mesele moda deyimiyle, kırılma noktası fotoğrafın dönemiyle başlamıştır. Tekrar öğrenci arkadaşlarım için bir kere daha tekrar ediyorum. İnsan eli işin içinden çıkmıştır bu alet marifetiyle yapılır hale gelmiştir. İlk andan itibaren çoğaltılır bir şeydir. Çok güzel bir lafı vardır understanding medya kitabında iletişim araçları insan uzuvlarının uzantısıdır der. İşte demir yolu ayağımızın uzantısıdır, radyo kulağımızın uzantısı, fotoğraf da ne olmuştur gözümüzün uzantısı haline gelmiştir. Yani biz geleneksel resmetme teknikleri döneminde insan gözünün fiziksel olarak görebileceği uzaklığın çok daha fazla uzaklığı fotoğraflan görebilir hale gelmiştir. Bunun önemi nedir bunun önemi şudur; bu yeni resmetme tekniği sanatın ortamına girdiği zaman bütün bu özellikleriyle girmiştir arkadaşlar. Bu özelliklerini ondan ayrı tutamayız fotoğraf sanatı diye bir konudan söz ediyorsak fotoğrafın sanat olabilmesi için herhalde ki birazdan aynı konuları video için söyleyeceğim fotoğraf makinesiyle çekilmesi gerekir. Eğer bir iş fotoğraf makinesi ile çekiliyorsa onun demek ki büyük bir kısmı çeken tarafından değil alet tarafından yapılan bir şeydir. Burada aleti fazla vurguluyorum bunu yapan insanı bir kenara itiyorum değil tabiî ki elit yöneten insandı,r ama insan eli geleneksel resmetme tekniklerinde olduğu gibi işin içinde değildir. Peki bu nasıl bir ortam sağlamıştır? Bunu resmeden kişi açısından. Benjamin çok güzel anlatır bunu özgürleştirmiştir der insanı. Evet bunu çeken insan bundan önceki dönemde resmeden insandan çok daha özgürdür. Ne anlamda özgürdü? Siz eğer geleneksel resmetme tekniklerinden birini kullanarak bir şey ortaya çıkarmak istiyorsanız ya geleneğin çizdiği yoldan bu sürece girmeniz gerekiyor ya da var olan eğitim kurumlarından eğitimini almanız gerekiyor. Bu ikisinin dışında kendi evine kapanarak bunu yapman mümkün değil. Bir ustanın yanında yetişeceksin ya da. Ama fotoğraflan birlikte bu öyle bir hale gelmiştir ki her fotoğraf makinesine sahip olan insan özgür bir kişi olarak resmeder hale gelmiştir. Evet, bu tarihsel açıdan çok önemli bir durumdur. Modernizmin başladığı bir dönemdir. İnsanın çevresi ve kendisini farklı algılamaya başladığı bir dönemdir. Bireyin birey olarak ayağa kalktığı bir dönemdir. Ki bunu sonuncunda tabi insanlık birinci dünya savaşı ikinci dünya savaşı gibi büyük yıkımlara girecektir. Öykünün acıklı tarafıdır. Ama fotoğrafın dönemi böyle bir dönemdir. Biz bu dönemi nasıl anlamamız gerekiyor. Resmeden kişi açısından anlamamız gerekiyor. Fotoğraf döneminden önceki dönemde yüzey üzerine yapılmış bir ortam üzerine yapılmış bir resmi izleyen bir kişi

nasıl bir durumdaydı arkadaşlar? Derebeyin yanındaki bir yanaşmanın bir yağlı boya olarak derebeyin yapılmış resmi görebilmesi için bulunduğu odaya da kutsal bir yerde ibadet yapar gibi görme durumudur. Çünkü onların bulunduğu ortamlar Benjamin'inde dediği gibi kendi aurasıyla oluşturulmuş ortamlardır. Ama fotoğrafın çoğaltım teknolojisi ile birlikte ne oldu? Kadıköy iskelesinde Monaliza yerde satılır hale geldi. Yani sadece ortamı resmeden kişi değil bunu izleyen kişinin de özgürlüğü farklılaştı. Bunlar önemli noktalar bunların altını çizmemiz gerekiyor. Eğer bunların altını çizmezsek sanat dediğimiz meselenin sadece teknoloji sadece sanatın yaratıcı boyutu değil bu toplumsal meselenin bir parçasıdır. Benim burada yaptığım şey yada burada yapılan şey karşıdaki şoförü de ilgilendirir. İlgilendirmesi gerekir çünkü hayatın bir parçasıdır. Fotoğraf nedir yüzeyde tek bir kare olarak hayatı dondurmaktır. Bunun bir arkasında 1800'lerin sonunda hepinizin bildiği gibi, hareketli görüntü gelmiştir. Sinema gelmiştir. Ama mantık yine aynıdır arkadaşlar. Teknolojik olarak mantıkta değişik bir şey yoktur. Optik karanlık kutu ışığa karşı duyarlı yüzey bunun bu yüzey üzerinde oluşturulması gizli görüntü gerçek görüntü. Bunun ondan sonra bir projeksiyon yöntemiyle büyütülüp yansıtılması. Fakat sinema ile birlikte kullanılan ortama bizim meselemize gelirsek ortam açısından üzerinde durulması gereken tarihsel açıdan çok önemli bir şey vardır. Bizde de ne yazık ki bende sinema tv eğitimi veren bir okulun temsilcisiyim, sinemanın bu boyutu üzerinde çok az duruyuz. Ama sinemanın bu boyutu üzerinde durmak gerekir. Sinemanın bu boyutu üzerinde durmazsan bunun teknolojisini anlayamazsın. Üzerinde durulacak boyutta şudur: Geleneksel resmetme tekniklerin hepsi arkadaşlar bir uzvuna yöneliktir. Görme. Görme oryantasyonu sağlar. Görmenin dışındaki bütün oryantasyonlar sana tamamlayıcı olarak sen sağlarsın. Nesnel değildir diğerleri. Yani ben bir fırından çıkmış bir ekmeği yağlı boya olarak resmedersem onun ısısını duymam. Ama onu ben hissederim. Onu bana hissettirir. Bana verdiği tek ileti doğrudan gözüme yöneliktir. Eğer bir hareket varsa orda hareket durağandır. Ben o hareketi bilinçsel olarak algılarım. Ama sinemayla birlikte birkaç boyut birlikte çıkmıştır. Bir görsel boyuta ek olarak insanın doğadaki yaşantısına benzer bir şekilde işitme boyutu ortaya çıkmıştır. Yani biz gördüğümüz şeyi aynı zamanda işitir, işitme duyumuz gelişir üçüncüsü de hareket boyutu ortaya çıkmıştır. İşitme boyutu şudur; ben masaya vurduğum zaman önceki farklı bir ses duyar arkadaki farklı duyar. Biz boş bir odada duruyoruz görüntü sadece boş bir odayı gösteriyor odanın dışından şöyle bir ayak sesi geliyor: Anlıyoruz ki biri yaklaştı ve uzaklaştı. Hiçbir şey göstermiyor bize. Sadece ses boyutuyla. Bunun daha bir çok örneği verilebilir. Evet, bu yeni ortamın bize getirdiği bize getirdiği bir şeydir. Hareket boyutu diye yine anlatması epeyce uzun bir şeydir. Ama hepinizin bildiği bir şeydir. Artık nesneleri fiziksel gerçeklerine uygun

olarak görebilir hale gelmişizdir. Bu yeni bir ortamdır. Peki bunların kullanıldığı yüzey nedir? Filime kaydedilir filimden büyütülür. Evet, sinemayla birlikte hareketli görüntüyle birlikte yepyeni bir şey daha ortaya çıkmıştır. Burada resmeden kişi optikten bakar bir insanı görür, 35 milimetrelik bir çerçeve içinde önce bunu resmeder fakat bunun gerçekten sergilenmesi için binlerce kez sergilenmesi gerekir. İlk defa tarihte karşılaşılan bir şeydir. Oysa bizim gelensel resmetme tekniklerinde bir tuval vardır sınırları sanatçıya aittir. O sınırların içinde o oranı ayarlar. Hareketli görüntüde böyle değildir. Sen büyütülecek bir şeyi küçük olarak tasarlayacaksın. Başka bir şekilde tanımlayacak olursak ben burada bu sınıfın filimini çekerken önce bunu küçülteceğim sonra büyülteceğim. O çok değişik bir durumdur arkadaşlar. Bu da bu ortamın getirdiği bir durumdur. Bunun arkasında zaman akıyor ama süremi ekonomik kullanmaya çalışacağım. Bunun arkasından gelen ise optiğin verdiği görüntünün, optiğin verdiği görüntü de şu demektir arkadaşlar, çok basit bir şeydir bu, bu işleri de karmaşıklaştırmaya hiç gerek yok. Eline bir tane mercek alacaksın merceği ışığın geldiği yerden tutacaksın. Yaptığın zaman ne demek istediğimi görürsün. Çünkü mercek görüntüyü alır beyaz kağıdın üzerine düşürür. Bunun temeli budur. Bu temel üzerinde hareket eder. Burada çıkan görüntünün fotoğrafta filmin üzerine bunun arkasından gelen yeni bir teknoloji ise bunun elektronik olarak yeni bir duyarlı yüzey oluşturması söz konusudur. Bu da bambaşka bir ortamdır. Buna biz elektronik görüntü diyoruz. 1900'lü yıllarda ortaya çıkmıştır. Ve tabi bu tür şeyleri hep batının yazdığı kitaplardan öğrendiğimiz için batı kaynakları da belli şeyleri kendine göre yorumluyor. Yani bunun ilk yapıldığı yer ne yazık ki Berlin olimpiyatlarıdır. Elektronik görüntünün şu andan canlı yayın teknolojisinin kullanıldığı yer ilk olarak Berlin olimpiyatlarıdır. Merak eden de açsın baksın Google' dan. Nedir burada yapılan şey? Fotoğrafın optiğinin verdiği görüntüyü artık filime değil artık ışığa karşı duyarlı bir elektroniğin, yani ilk zamanlarda bu bir tüptü bir ampüldür, ampülünüzden oluşturmaktır. Ve kablolar vasıtasıyla bunu birden çok yere çoğaltmaktır. Bakın bambaşka bir ortam. Bambaşka bir ortamla karşı karşıyayız artık. Sadece fotoğrafın kamerasını almıştır. Fakat fotoğrafın kamerasının arkasını düşünün film konulan yere bir elektronik devre koymuştur, elektronik devrenin üzerinde bunu alıp bunu bir yüzey üzerinde ortaya çıkarmıştır. Dikkatinizi çekmek isterim bu yüzeye. Bu yüzey bizim üzerinde yıllarca konuşacağımız yüzey olacaktır. Eğer not alıyorsanız altını üç defa çizmenizi tavsiye ederim. Tarihte ilk kez bu şekilde ışığa kendisi ışıktan olan bir yüzey ortaya çıkmıştır arkadaşlar. Tarihte ilk kez. Bunun yüzeyinin kendisi ışıktır. Alın elinize gene bir büyüteç. Gidin televizyona dayayın bakın ne göreceksiniz. Işıklı noktacıklar vardır. Oysa bundan önceki yüzeylerimiz nasıldı? Işığa karşı duyarlı gümüş taneleriydi. Ve bunlar neydi buradaki gizli latenk görüntünün

gerçek görüntüye dönüştürdükten sonra fiziksel olarak elle tutulabilir bir şeydir kaldırdığın zaman görürsün. Hareketli görüntüde de sinemada da böyleydi. Film parçacıklarını al görürsün ama elektronik görüntüyle beraber yepyeni bir teknoloji ve ortam ortaya çıktı. Buradaki görüntü bir bant dediğimiz ses bandında olduğu gibi üzerinde demir tozlarının olduğu fiziksel olarak görünemeyen, sinemayla uğraşanlar bilir Krakuer bunu çok güzel şey yapar fiziksel gerçeğin kurtuluşu meselesini çok güzel anlatır. Gerçekçilik açısından burada yep yeni bir durum söz konusudur. İnsanlık tarihi açısından. Resmetme geleneği açısından yep yeni bir durum bir yüzey yok bir şey yoktur kaydedilen. Fiziksel olarak görülemez. Bu sadece bir takım elektronik sinyallerle oluşturulan bir şeydir. Ve bunun yüzeyi ışıklı noktacıklardan oluşur. Her bir ışıklı noktacık arkadaşlar resimde biliyorsunuz pigment rengi boya rengi kullanılır fotoğrafta ve sinemada ise ışık rengi kullanılır. Işık rengi beyaz ışık neden oluşur? Kırmızı, yeşil, maviden oluşur. Bütün tüpler bu kırmızı, yeşil, mavi sistemine göre çalışır. Yani kamera burada şunu diyebilir. Ey kırmızı ışık sen gel yeşil dur. Macenta geç sarı dur.

İlk videocular mesela tepki işleri olarak video sanatının içinde bir akım vardır. Gerilla video bilmem hiç duydunuz mu? Gerilla video şu demektir.Şimdi ben burada bir sinema filmi çekmek istersem 35 milimetre ışıklar getireceğim bilmem ne; yani sağır sultan burada film çekildiğini duyar. Ama ben şimdi bir video çekecek olsam sinema klasik ordu gibidir, öbürü ise gerilladır. Dağdan iner vurur kaçar. Elinde bir cep kamerası ben şimdi burada konuşurken oturduğum yerden oturanı çekerim kurguya falan gerek yok ve bunu kaydeder çoğaltırım. İşte bu zihniyeti temsil eden değişen zamana karşı değişen durumlara karşı tepki işleri başlamıştır. Ve ilk tepki de televizyona gelmiştir. Yani nasıl ki fotoğrafın teknolojisinden kaynaklanan, sinemanın teknolojisinden kaynaklanan bir anlatım biçimi varsa elektronik görüntünün de videonun da kendine özgü bir anlatım biçimi ortaya çıkmıştır. Yüzey kullanılmaya başlamıştır. Yüzey dediğimiz bunun yüzeyi nedir ekranlardır. Bu ekranlar üst üste getirilerek kullanılmaya çalışılmıştır. Sinemaya özgü işler yapılmıştır fakat önemli olan bir şey vardır. Bunun videoyla alakası nedir arkadaşlar? Videonun anlatım biçimiyle yapılmasıdır. Ben video sanatının benzetilmesi açısından da ben şuna benzetirim. Öğle yemeğinde arkadaşlarımıza da söyledim. Bütün kırtasiyecilerde suluboya satılıyor. Suluboya dersi de veriliyordur muhakkak. Her suluboya alan suluboya yaptıktan sonra usta oluyor mu? Tabi ki olmuyor. Her şiir yazanın yayın evinde basımı oluyor mu? Olmuyor. Hepimiz burada bu olayı yaşıyoruz. Bunu Yaşar Kemal yazdığı zaman buradan bir öykü çıkıyor biz yazdığımız zaman bir şey olmuyor. Bu demek ki başka bir meseledir. Bu başka mesele neyse bu video için de geçerlidir. Yani her çekilen videoyu alıp sinemaya koymakla bir iş değildir. Burada da geleneksel sanattan gelen öğrenecek şeylerimiz vardır. Son

olarak toparlıyorum sözlerimi günümüzde teknolojik açıdan çok önemli bir nokta da şudur arkadaşlar; analog ve sayısal dijital meselesidir. Benim şu ana kadar bütün söylediğim şeyler hep analog meselesidir. Ben bu işlerle zaman geçirmiş bir hocanız ve büyüğünüz olarak size şunu öğütleyeyim; bu analog ve sayısal meselesi nedir bunun detayını öğrenin. Çünkü bu sanal devrin ortası ve sanal devrin sonu gibi bir durumdur. Bir şeyin analog olması ne demektir? Oradan buraya analog olarak ışık ölçümü yaparsan bunu tabiî ki yapamam. Ama sayısala döktüğüm zaman en küçük veriyi bile 0,1 diye kodlarım. Bilgisayarla uğraşanlar bilirler. En küçük veriyi. Demek ki o zaman ben şimdi sayısal teknoloji ile birlikte öyle bir medya ile karşı karşıyayım ki artık verileri en küçük birimlerine göre bile yönetebiliyorum. Ben eğer video olarak bir şeyi kaydediyorsam, buradaki en küçük birim neyse ışık olarak renk olarak bütün kodlayabiliyorum. Ama bunu resmeden insanın durumu ilen fotoğrafın teknolojisini kullanan insanın veya geleneksel resmetme teknikleriyle yetişmiş bir insanın durumu aynı olabilir mi? Soru budur.

Bu sorunun cevabı da çok basit: Tabiî ki aynı değildir. Sen bu teknolojiyi ne kadar iyi anlayabilirsen sayısal teknolojiyi hayatı o kadar daha iyi anlayabilirsin. Ve her dönemde olduğu gibi nasıl ki geleneksel resmetme döneminin insanı farklı bir sosyo-ekonomik yapı içinde yaşıyorsa sanal fotoğrafı resmetme döneminde insan farklı bir durumda yaşıyorsa bu sayısal teknolojinin insanı da farklı bir durumda yaşıyordur. Her kesin de cebinde bir resmetme aracı vardır şu anda. Ama o araçla birlikte hayatın da bir kapana girmiştir. Artık devir kapan dönemidir. Hayatın farklılaştığı bir dönemdir. Evet peki biz burada ne yapacağız? Biz burada eğitime gelindiğinde hep teknoloji konuşuyoruz ama eğitimde teknolojinin temeline dayanacak ama bir de şunu unutmayalım: Elindeki kuşun kıymetini bil. İyi fotoğraf fotoğraf makinesi ile çekilmez kafayla çekilir. Önce kafa olacak. Yani teknolojinin de ben iyi bir teknolojiye sahibim demek iyi bir teknoloji eseri yapacağım demek de değildir. Şimdi burada bir takım temel meseleler vardır. Yaratıcılık meselesi ile ilgili söyleyeceklerim var ama bunun zaten ne olacağını Amerika Almanya biliyor olsa yaratıcılık okulları açar. Bir taraftan sinemacı bir taraftan ressam bir taraftan yazar tıkır tıkır çıkartır. Ama bilinen şu var ki; bütün işlerde şu var ki bilgi ve beceri düzeyinde nitelik meselesi. Biz evet yeni bir medya ile karşı karşıyayız arkadaşlar. Bu karşılaştığımız medyada birden çok ortamların olduğu bir durumdur. Artık geleneksel resmetme tekniklerinin fotoğrafın hareketli görüntünün arkasında olduğu video ile kuşatıldığı yep yeni bir medya evet birden fazla ortamın bir araya geldiği durumla karşı karşıyayız. Hem bestekar olarak hem izleyen olarak. Biz eğer bunun eğitimini yapacak olursak, bir kere bilgi düzeyinde bunlara sahip olmamız gerekiyor. Beceri düzeyinde de bu meselelerin üzerinde yoğunlaşmak gerekiyor. Bana so-

rarsanız güzel sanatlar fakültesinde okuyan insanların bu konuda çok fazla şansı vardır arkadaşlar. Burada bulunduğum için asla söylemiyorum bunu. Kendi okulum diye de söylemiyorum. Sen çizerek resmetmeyi biliyorsan boyayarak resmetmeyi biliyorsan bu tarihsel süreci çok daha kolay yakalarsın. Zannetmeyin ki bilgisayar bilgisayarla başlıyor. Eğer bilgisayarı sen resmetme meselesi olarak kullanmak istiyorsan bunun geleneğini kesinlikle bilmen gerekiyor. Sonuç olarak şunu söyleyerek sözlerimi bitiriyorum: Hayatımız çok hızlı bir şekilde değişiyor ve bu değişimin içinde giderek yalnızlaştık belki ama insanoğlu tarihin böyle dönemlerinden geçmiştir. İkinci dünya savaşının sonrasındaki işte var olma düşüncesinin ortaya çıkmasıyla birlikte faşizmin ortaya çıkması dönemlerinde insanlığın yaşadığı yalnızlığı ve buna karşı baş kaldıran düşünceleri düşünelim arkadaşlar onlar çok daha acı dönemlerdi. Biz çok daha mutlu bir dönemde yaşıyoruz. Birçok teknoloji ile donanmışız. Şimdi gelirken gördüm karşıda fotoğrafçı dünyanın en iyi fotoğraf teknolojisine sahip. Onu sanatın ortamına sokmak bu becerilere bu bilgilere sahip insanlara kalır arkadaşlar. Bu bilgi ve becerilerimizin gelişmesi dileği ile sözlerime son veriyorum. Zamanı da aştım biraz. Artık yaşlılığıma verin. Teşekkür ediyorum sağ olun.

ÖĞR. GÖR. CAN ALTAY: Şimdi size bahsetmek istediğim konu aslında iki ana bölümden oluşuyor. Bunlardan birincisi Levent Hocanın konuşmasında yeri geçen yeni medya kavramı yerine sanatçının ve yapıtlarının menzili diye tabir edeceğim yani medyanın veya hocamızın değimiyle ortamların çok fazla yatırım yapmadığınız zaman sanatçının tavrı ile ilgili olan bir menzilden bahsedeceğim. İkinci bölümde ise eğer süre kalırsa bu medya ve menzil tartışmalarını takiben sanat ve tasarım eğitimi özellikle öğrencilerin ve biz eğitimcilerin yapabilecekleri açısından biraz değinmek istiyorum. Ve sanat ve tasarım bir okulda bir yetenek alanı açabilir mi veya buna dönüştürülebilir mi? Sorusunu sormak istiyorum. Yani medya terimi aslında sanatsal üretimi mecralar üzerine çekiyor gibi geliyor bana yani mecralar diye bahsettiğim ortam da diyebiliriz buna teknik ve malzemelere dayalı alanlardır. Dolayısıyla demin hocamızın da bahsetti gibi resimden ve diğer disipliner alanlardan çok farklı değil. Ve yani medya tabirini önermekle sanata yönelik mecralar üzerine çekip yeni bir kategori yaratılıyor. Ve bu sanat eğitiminin aslında biraz da eskidiğini düşündüğüm disiplinler açısından fazla sorgulamadan yeni bir birim ekleme, yeni bir bölüm ekleme olarak evet yeni bir ortam ekleme. Ve dolayısıyla bir anlamada yeni teknoloji ve yeni iletişim kanallarının sanatsal kullanımını onaylıyor bir yandan da kendi kişisel yapısını da içselleştiriyor gibi geliyor bana. Özellikle 90'larda güçlenen yeni medya söylemi bence ürkütücü olan bir yanı daha var. O da yeni medya söylemi zaman zaman teknoloji fetişistliğine kadar uzanabiliyor. Yani bu ortamların işleyiş biçimine o kadar odaklanıyo-

ruz ki yapılan üründe sadece sanki o işleyiş biçimleri sadece o tekniklerden bahsedebiliyoruz ama arkada bulunan bir fikir veya bir başka şey var mı ondan bahsetmeyi atlayabiliyoruz. Bu da biraz riskli geliyor bana açıkçası. O yüzden de ben bugünkü konuşmamda yeni medyayı yeni medya olarak almaktan biraz sakınır halde daha çok günümüz sanatçılarının yeni yapıtlarında artık sıkça görebildiğimiz metot ve mecra ortam çeşitliliğinden doğan bir menzil kavramını öne sürmek istiyorum. Menzil derken aslında sanatçıların yapıtlarını yaparken benimsediği her türlü ortam ve tavrı içeren bir şeyden bahsediyorum. Sanatçının menzili dediğim şey çizgisel değil veya sanatsal değil daha çok belki kapsama alanı gibi yani dairesel. Sanatçının nelerle uğraştığı kendini var ederken ve fikirlerini ortaya koyarken hangi alan ve ortamları kullanmaya dair seçimine bağlı bir şey. Belki bunu çok bilindik sanatçılardan bahsederek size açıklayabilirim. Özellikle 90'larda bunlar çağdaş sanatın olağan şüpheleri haline gelmiştir ama biraz değinmekte fayda var. Tabi çok geniş menzilde sanatsal üretimlerini gerçekleştiriyorlar. Bunlardan bir diğeri Fransız bir sanatçı video filmleriyle adından söz ettirmeye başlıyor. Özellikle holografik yani ortak çalışmalara imza atıyor. Konumuz yeni medya olduğu için ortamlar üzerinden gitmeye özen gösteriyorum. Ama ortam olarak baktığımızda yapıtları içerisinde video çalışmaları var. Işık yerleştirmeleri var, halı uygulamaları var mekân düzenlemeleri var. Dijital çalışmaları var. Ve kukla tiyatrosu da var. Bütün bunların yanı sıra bir projesinde çizgi roman var bilgisayar oyunları için hazır karakterler tasarlayan bir Japon firmasında bir karakter satın alıyor. Ve bir grup sanatçıyı davet ederek bu sanatçılardan birer yapıt vermelerini teklif ediyor ve bu yaptıkları yapıtlar vasıtası ile bu kimliksiz karaktere bir kimlik yüklüyorlar. Bu yapıt aslında 2001 yılında İstanbul'da da sergilenmişti. Her sanatçı kendince bu soyut karaktere piyasada tasarlanan böyle karakterler var. Bir kimlik yüklüyor. Bu karakterler aslında bilgisayar oyunlarında kullanılmak üzere fazla düşünülmeden aslında bir tür figür gibi kullanılan karakterler. Bir diğer sanatçı Tayland' lı. Aslında en büyük etkiyi yemek pişirip sunduğu tasarımlarında kazanıyor. Açık alanda ve geçici sinemalarda geçici sinemalar inşa ediyor. Ve popüler filmler gösteriyor. Esas amacı insanların bir araya gelmesini sağlıyor. Yani kendi yapıtlarının değil de sinema yapıtlarını gösteriyor. Yine İstanbul'da Tepebaşı'nda 4 büyük sinema perdesi inşa ederek 4 film gösterimi gerçekleştirmişti. Tam tarihini hatırlamıyorum ama İstanbul'da böyle bir şey yaptığını ben izlemiştim. Bir diğer sanatçı da Tomas Kirşon aslen grafik tasarımı okumuş olan Kirşon sevdiği filozof ve yazarlar arasına geçici anıtlar inşa ediyor. Ve geleneksel anlatım içeriğinden put yapılan bu yapıtlar çok ucuz malzemeden imal edilmiş bol imge ve resim içeren ayrıca zaman zaman içerisinde farklı ortamlar da barındıran, bir nevi dijital kaygı göstergesi. Yani Bülent Şangar'ın girişte bahsettiği internette yer alan çoklu

metin. Fakat bunu son derece ilkel malzemelerle yapıyor. İşte mukavva ya da ahşap malzemelerle aslında fiziksel bir metin sunuyor. Başka bir işinde 2002'de yaptığı, içerisinde bir yerel televizyon kanalı barındıran bir anıt yapıyor aslında. Ve anıtın yerleştiği bölgedeki insanları kendi yöresel televizyon yayını yapmalarına ortam sağlıyor. Tabi bunlar sadece jest düzeyinde. Yani bunlar yardım veya destek niteliği taşıdığını düşünmüyorum. Sonra bu eserlerini bir müzede sergiliyor. Bu müzede 8 büyük sanatçıya adadığı haftalarda hem o sanatçıların orijinal yapıtlarını ağırlıyor bu sanatçılar arasında kimler var: Fernando, Endi Varcol gibi sanatçılar var. Yani gerçekten özellikle günümüz sanatını şekillendirmiş geçtiğimiz yüzyılda çok etkili olmuş isimlerin normalde gündemin dışında kolay kolay göremeyeceğimiz orijinal eserleri alıp kendi kurduğu derme çatma yapıda misafirlerle beraber çalışmaları değerlendiriyor. Sanatçıları anlatıyor. Bunlardan başka bir sanatçı daha var. Aslen ressam fakat o da çok farklı grafikler gerçekleştiriyor. Başka bir sanatçı daha var. Şiir yazarak bu işe başlamış. Sonra kavramsal sanatın en önemli isimlerinden biri haline gelmiş. Şu anda mimari ve kentsel tasarım projeleriyle uğraşıyor. Aslında benim bunlara değinmemdeki temel sebep, neredeyse bu tarzlara baktığımızda tek bir ürün tek bir alan benimsemeyen sanatçılar bunlar. Fakat neredeyse tamamen farklı ortamlarda çizilmiş işlerin teknikleri ve sonuç ürünleri ne olursa olsun aslında sanatçının yapıtlarının bütünlüğünü ve tutarlılığını bozmayan bir bütün oluşturması durumunu görüyoruz. Ve bence bu yapıtların en güçlü özelliklerinden biri de bu. Ve sanırım menzil kavramı da bu anlamda benim için önemli. Çünkü teknik alan veya mecradan çok sanatçının düşüncelerini iletişime geçirdiği, bağları nasıl kullandığı ve bunlar arasında nasıl bir bütünlük sağladığı önem kazanmaya başlıyor. Bu tabi mevzu bahis sanatçının kendisini nasıl ifade edeceği ile ilgili bir konu. Yani bir medya üzerindeki teknik yeterlilik yada ustalığı ile mi? Yoksa iletişime sokacağı düşünce fikir ve tavırlarıyla mı? Veya bunların tümünü içeren ve yargılarında kendine yarattığı uyarı anlamında mı kendini var edecek? Bunlardan birini diğerine üstün görmüyorum ben açıkçası. Fakat böyle bir değişken menzilin farkında olmak ve farkını arttırmak bana önemli geliyor.

Evet bence böyle. Yani esas soru yeni medyanın eğitime nasıl dahil edileceği kadar böylesine bir menzilin yada böylesine geniş bir yelpazenin eğitim programlarında nasıl karşılık bulacağı sorusu bana önemli geliyor. Geçtiğimiz haziran ayında yine bu kadar bir dinletide sunduğum bildiride sanat yapıtının ne sadece bir ürün olarak yani sanatçının yaptığı bir ürün olarak nede sadece bir deneyim olarak. Ben izleyicinin yaşadığı bir şey olabileceğinden bahsetmiştim. Bilakis bu ikisinin yer aldığı ve belki de ikisinin kesiştiği nokta yapının gücünü bu ikisinin arasında açabileceği yada açabildiği bir potansiyel alanda kaldığını söylemiştim. Ana asfalt diye tabir ettiğim bu durumda da genel koşul

olarak koşul pek iyi bir kelime değil ama kısıtlamaları zorlamaya çalışarak ve gelenekten çekinmeyerek. Bugün sormak istediğim bir diğer soru, sanat ve tasarım eğitimini böylesine bir alan açabilecek pratiğe dönüştürebilir miyiz? Yani şöyle sorayım: Eğitimin sınıfı veya bir dersi bir sanat ederi gibi düşünebilir miyiz? Sanat eseri derken belki çok iddialı geliyor ama izleyicisi kullanıcısı ve bu durumda öğrencisiyle ilişkiye girdiğinde anlamlanan bir şeyden bahsediyorum. Yani bitmiş bir ürün olarak bitmiş bir müfredatı aktarmak değil de, her gelen grup öğrenci ile yeniden anlamlanacak şekillenecek bir yapı olarak düşünebiliriz. Aslında bir yerden bakarsak mevzu durum da böyle. Ama ne yapalım öyle bakmayı istemiyoruz. Kalıplaşmalara daha çok gidiyoruz. Bir de benim bahsettiğim bu yeni kavramın eğitimde bilimselliği kaldırdığı takdirde daha olasılıkları artıracağını düşünüyorum. Ve böylesine bir olayın kaçınılmaz olacağı kanısındayım. Dünyada olan bitenleri gözlemledikçe. Ve bununda uzak bir hedef olduğunu da düşünmüyorum açıkçası. En azından dünkü oturumda aktarılan kredili sistem konusu bile bunun böylesine rahatlıkla izin verebilecek bir kurgu. Fakat bence esas olan bizlerin biraz daha denemeye yönelik olmamız. Öğrencilerin de kendilerini inşa etme konularında çekingen ve tedirgin olmamaları. Yani ne bizim verdiklerimizle yetinmelisiniz ne de bu böyleymiş bende böyle okutuyorum demelisiniz. Bunun yanı sıra bazı temel şeyler sundum. Sanat ve tasarım eğitiminde ortam teknik bilgi dışında neler gerekiyor? Neler önemli? Bunlardan biri gözlem gücü. Hem çalıştığımız alana hem toplumlara ve dünyaya dair gözlem ve analiz yeteneğini keskinleştirme. Yani olayların işleyişine dair bir noktayı değil de genel resmi görerek sorgulama eğiliminin kazanılması. Hem içinde bulunduğunuz okulu hem bölümü hem yaptığınız işleri kendinizi sorgulayabilme anlamında. Bide farklılık. Yani sanıyorum kendini konumlandırmak günümüzde her sanatçı için olmazsa olmaz bir koşul gibi geliyor. Kendinizi konumlandırmak içinde yaptıklarınızın nereye oturduğunu nereye oturtulabileceğini ne yaptığını bilinçli olarak yapabilmek sağlıyor sanırım. Bu konuda bunlar çok genç öneriler aslında çokta bir yere varmıyor ama eğitim sürecinde yapılabilecek bazı temel şeyler var. Örneğin mecraya dayalı bilgiyi tabiî ki terk etmek değil ortamların gerektirdiği bilgiyi reddetmek değil ama bunun çeşitliliğini ve ekonomisini öğrenciye bırakmak. Yani teknik bir ortamda kendisini ne kadar geliştirecek hangisinde kendini geri tutacak bazısında bölüm sistemini de ortadan kaldırmak gibi bir şeye yol açabilir. Ama düşünmeye değer geliyor bana. Bide tabi tasarım alanında yapılması daha zor bir şey. Mesleki boyutundan dolayı. Mutlaka öğrenilmesi gereken konular artabiliyor tasarım alanında. Fakat yinede belirli mesleki tanımlar üzerine yöneliyorsak. Ondan sonra düşüncenin yönetimi ve eleştirelliğe önem veren olmazlardan çok olabilirler üzerine yoğunlaşan ve öğrencinin kendisini bulması konusunda destek olan bir yapı bunlar dediğim gibi çok genel şeyler. Bir

de her sanatçı ve tasarımcı için kendi çalıştığı alanın ve kendi konumunun ne olduğunu çok iyi sorgulaması bu alanın mesleğin veya disiplinin özünde yatan geleneklerin de farkında hem dünyada hem ülkede ne olup bitiyor bunlardan sürekli haberdar ve bilgi edinen bireyler olması gerekiyor. E tabi bu doğrultuda da aslında benim bahsettiğim zemin yaratma konusu önemli. E tabi bu zemin tabiî ki çok önemli ama doktirinel olmayan ve kalıplaşmaya müsaade etmeyecek bir müfredat sistemiyle de belki yapılabilir. Yani ben akademiyi yüksek öğretimi safdışı bırakmak niyetinde değilim bilakis onun vereceği şeylerin çok önemli olacağı düşüncesindeyim. Dolayısıyla onu güncellemenin yolları nedir bunu kendime sürekli soruyorum. Yani aslında temelde sanıyorum ki öğrencilere daha çok sorumluluk veren daha çok yetki veren ama bunun bedelini de kendisinin ödeyeceğini kabul edecekleri bir sistem sanırım bu kaçınılmaz. Vaktim varsa ben neler yapılıyor ondan bahsederim bir eğitimci olarak. Yoksa sonlandırabiliriz veya siz sıkıldıysanız. Tamam. Ben aslında Başkent Üniversitesi'nde sanat bölümünde değilim. İç mimarlık ve çevre tasarım bölümünde öğretim görevlisiyim. Sanatla uğraşıyor olmama rağmen. Bunu da aslında tasarım genelde farklı bir işlevsellik içeren bir şey ve bu anlamda sanatla oldukça ayrılıyor. Ve tasarımda çoğu zaman çözülmesi beklenen bir sorun var. Yani biz belli bir soruna çözüm üretmek gibi bir şeyden bahsediyoruz. Bu açıdan problemleri üretme ortaya koyma soru sorma gibi felsefe ve insanların üstlendiği tavırdan çok mühendislik konumuna çok yakın duruyor aslında. Fakat tabi yani ben bunların mimarlık ve tasarımın bunlar arada bir yerde durduğu kanısındayım. Bu durumda eleştirel tasarımdan veya tasarımda eleştiriden nasıl bahsedebiliriz diye soruyorum kendime. Burada aslında pozitif bilimlere bile baktığımızda özellikle pozitif sağlıklı bir düşünceden beslendiği mesela bilim felsefesi şu anda bilimsel bilginin en iddialı özelliği olan tarafsızlığını ciddi anlamda sorguluyor bunlar. Dolayısıyla tasarımda da bence ilk adım eldeki problemleri verildiği gibi kabul etmemekte geniş örneklere çözümlere hemen yönelmemekte. Buna karşılık yeniden düşünmek ve bilinenleri de sorgulayıp tersini öğrenmek. Yani anlıyorum. Tersine öğrenmeyi bu muğlaklık bağlamında devrilen işlevsel programı gözden geçirip önerilerde bulunabilmek. Tasarım konusunda da problemi tekrar tanımlamak. Ve yeniden tanımlamak konusunda yer alabileceği kanısındayım. Bu konuda da şahsen kendi dersimde de tasarım stüdyosunda da uygulamaya çalıştım. Yani öğrencilere derse başlamadan önce soru sordum. Tabi anlamda deneysel bir yanı olması düşünüyorum sanat ve tasarım eğitiminin. Ben bu projeleri de birer tasarım olarak görüyorum. Bu tasarımlar öğrenciler tarafından tamamlanıyor aslında. Yani bunu bir zemin gibi ele alıp bütünleşmesini ancak öğrencilerle ilişkiye geçtiğinde gerçekleşeceğine inanmak istiyorum. Evet sanırım en önemli şey birinci olarak menzil konusunu yani ortama bağlılık mı yoksa ortamlar

ötesi veya ortamlar arası bir konumlamamı olduğunu düşünmek. Bir de eğitimi veya dersleri birlikte tamamlanacak deneyler olarak ele almak gerekiyor mu diye bir soru sormak istedim.

BÜLENT ŞANGAR KONUŞUYOR; Şu anda belki bir ara verebiliriz yani ara derken soru sormak isteyen varsa olabilir.

SORU: Acaba sayısal sistemin etik açıdan bir sakıncası var mı? Teşekkür ediyorum efendim.

LEVENT BEY; Çok teşekkür ederim sorunuz için. Bu soruyu ben düzelteyim çünkü ben Eskişehir'den geldim hemen döneceğim. İzlinizle üç buçukta ayrılma durumundayım. Trene yetişeceğim.

Evet bu tabi önemli bir soru ama bu soru tarihsel bir soru, sadece şimdi sorulmuyor. 1839'da fotoğraf bulunduktan sonra 1850'lerde çok yaygınlaşmaya başlıyor. Ve giderek çoğalıyor. Ve ilk olarak da Roger Sandım tarafından Kırım Savaşı'nda kullanılıyor. Ve savaş teknolojisini İngilizler bir anda ne kadar yanlış yerleştirdiklerini kara birliklerini ne kadar yanlış yönlendirdiklerini fotoğraf sayesinde öğreniyorlar. Demir yolu sadece yükleri taşımıyor insan aklını da taşıyor. Bir yerden bir yere götürüyor. Üzerine fotoğraf makineleri koyuyorlar. Ve bir anda 1900'lü yılların başında dünya yeni bir resmetme teknolojisinin yaydığı şeylerle çoğalıyor. Ve insanlar bunları görüyor. O insanların yaşadığı şaşkınlığı düşünebiliyormusunuz. Ve biz o insanların yaşadığı şaşkınlığı şimdi yaşıyoruz. Burada bazı şeyler var üzerinde durulması gereken. Birincisi artık bu teknolojilerle birlikte yüzey üzerine resmetmek çok hızlı seri şimdiki zaman içinde ve çoğaltılabilir olarak yapılıyor. Bu böyle bunu kabul edeceğiz. Eğer fotoğrafa sanat diyorsak çoğaltılabilir olduğunu bilerek sanat diyoruz. Eğer ben bir kazıma tekniği ile resmedilen bir şeyi para verip alıyorsam bunun yağlı boya resimden farklı olduğunu biliyorum bu çoğaltılan bir şeydir. Burada beni mazur görün elmalarla armutları birbirine karıştırmamak gerekiyor. İkisi de sadece meyvedir ve özellikleri birbirinden çok farklıdır. Çoğaltım teknolojisinin sanatları da bu özelliklere sahip sanatlar olarak ortaya çıkıyor. Bu böyle bir kere. Eğer biz bunu sanatın ortamında düşünüyorsak, bu özelliği ile düşüneceğiz. Peki özgürlük meselesi dediğimiz çok daha tartışmaya açık, kapanması çok daha güç bir kavramla karşılaşıyoruz. Bir şeyin özgür olması ne demek? Oktay Rıfat diyor ki bir şiirinde, "Bütün suç bu dağda, köyün üstündeki bu mor dağda. Bu fırtına bu şimşek onun yüzünden hep". Ne kadar basit sözcükler. Bütün suç bu dağda. 4 tane basit kelime. Bütün yazım kurallarında var. Bir yazım kuralı ortaya koyabiliyor muyuz? Sizin için farklı o dağ. Benim için farklı. Arkadaki arkadaş için farklı, herkes için farklı. Yani bizi o basit sözcüklerle birden çok anlamlı bir dünyaya götürüyor. Bu benim görüşüm. Eğer bu ortamlar insanlı-

ğı çok anlamlı bir dünyaya götürebiliyorsa insanlığın bir durumunu sergileyebiliyorsa burada özgünlük bunun içindir. Buna karşı duramayız biz. Ben Beyoğlu' nda görüyorum caddelerde koyuyorlar insanlar bakıp geçiyor bakıp geçiyor. Video sanatı böyle bir şey bakıp geçeceksin. Bir sinema gidip gidilip iki saatte seyredilecek bir şey değil. Eğer biz bunu özgün bir sanat olarak görüyorsak böyle göreceğiz. Ama benim kişisel görüşüm bu. Bütün hepsini derslerimde de öğrencilerime söylüyorum. Siz bambaşka şeyler söyleyebilirsiniz. Bunlar çünkü matematik kuralları olmayan şeyler. Bana göre ben video sanatıyla uğraşıyorum. İş yapmıyorum ama bunun yazısı çizisiyle uğraşıyorum. Geçici bir sanattır. Ama çok hızlı bir şekilde gelişememiştir. Bilgisayar ve sayısal teknolojisiyle birleştirmesiyle de giderek ivme kaybetmiştir. Şimdi arkadaşlarımın yeni medya dedikleri yani birden çok ortamlı bir şey ile birleştiren bir geçiş olmuştur. Şimdi biz o geçişle karşı karşıyayız. Eğer biz bir özgürlük arıyorsak bu özgürlüğü yapacak da biziz bulacak da biziz. Nasıl olacak? Bu özgürlük hiçbir zaman yağlı yada suluboya resimde olduğu gibi yada çizgisel resimde olduğu gibi bir özgünlük olacağını ben şahsen düşünmüyorum. Başka bir şey olacak. Bunun içinde gene plastik ögeler olacak gene ışık olacak. Burada çok farklı bir durum var arkadaşım. Burada farklı durum ne biliyor musunuz? Sizle ben üniversiteye başladığımız zamanın öğrencilik durumu ile benim zamanımın öğrencilik durumu aynı değil. Herkesin elinde her şeye rağmen bir cep telefonu var. Herkes her şeye rağmen internetten bir yere girebiliyor. Dünyanın bir tarafına ulaşabiliyor. 1995' te biz photoshop programını bir iş için 10.000 dolara satın almıştık. Satın alan arkadaş bana geçen diyor ki; pazarda satılıyor artık hocam diyor. E şimdi resmetmenin bu duruma geldiği yeni bir şeyde sen özgünlüğü nasıl tanımlayabilirsin. Kardeşim çok güzel bir laf söyledi aynen katılıyorum. Öğrenciyi birden çok alana yönelteceğiz ama öğrenciyi özgür bırakmayacağız. Özgünlük bunun içinden kendiliğinden çıkacak inancında olan bir kardeşimiz. Ben üç buçukta bırakacağım çok özür dilerim hem buradaki arkadaşlarımdan hem salondakilerden.

ÖĞRENCİ SORU SORUYOR (DUYULMUYOR) Teşekkür ederim. Sinemanın işlerine taraf olan biri değilim. Belki sizin etik kısmıyla olmasa bile görüntülerin çoğalmasıyla ilişkili olarak günümüz sanatının nerde durduğuna dair kısmı yani o kısmıyla ilgili olabilir. Sanırım burada kıymetli olan o jestin kendisinde yatıyor. Yani jest dediğim bir iyilik anlamında değil de bir hareket anlamında ve görüntü çokluğuyla ilgili kısmı şöyle bence; bir Fransız yazar 90'larda bir kitap, 'estetik' diye bir kavramla ortaya çıktı. E orda bahsettiği şey aslında görüntünün hiperentegrasyona uğraması sonucu yani görüntünün her türlü alanda ve ortamda ve herkes tarafından benimsenmesi sonucu bazı sanatçıların görüntüden ve görsel ifadeden uzaklaşarak sosyal ilişkilere odaklanması. Veya yapıtlarını

görsel ürün olarak değil de durumlar olarak ortaya koyarak bir şekilde insanları bir araya getirmek veya insanlara bir şey yaptırmak yani ilişkileri ele alan bir eğitim. Bence o 4 sinema örneğinde de aynen bu var. Yani sinema tabiî ki insanları içine çekiyor ama sinema bana sorarsanız dünyanın en tehlikeli yeri. En tehlikeli ilişki biçimi. Çünkü bir salona giriyorsunuz kapkaranlık ve 90 dakika boyunca oradan çıkamazsınız. Özellikle son dönem mesela uzak doğu sinemasında sırf bu ilişkiyi deşifre eden Kore sinemasında yani bilakis tam da izleyicinin edilgenliğini zorlamak dürtüklemek amacıyla yapılan filimler olduğunu düşünüyorum. Sokakta gelip geçerken bakabileceğiniz 4 film birden yani arasından seçebileceğiniz bir kurgu. Ama tabiî ki bence orda esas olan sinema olması. Belki kendi için olan değil de bana etik gelen kısmı insanları bir noktaya topluyor olması bir yandan da uçucu olması. Yani kimseyi orda durmakla yükümlü kılmaması. Gitmeye izin vermesi yani izin vermek galiba önemli bir nokta. Yani bir eseri etkileşime sokmak için zorlamak değil izleyiciyi kapatmak değil de bırakmak yani ne olacağını izleyicisiyle ve kullanıcıyla beraber görmek. O üretimle alımlama arasından ümit bekleniyorsa zaten kendi güçleniyor. Ve sonuçta misafirliği anlamlandıran her bireyin yani bireysel yorum anlamında demiyorum ama anlamlandıran izleyici veya kullanıcı veya o anda orada bulunan insanlar. Bende bu yönden güçlü bir iş olduğunu düşünüyorum. Yani sinemaya bir alternatif olarak görmüyorum açıkçası.

LEVENT BEY; Mecra ile ilgili bir şey söyleyebilir miyim? Arkadaşımız çok güzel bir konuya değindi tebrik ederim kendisini. İşin terminolojine girdiği için. Bizim bu meselelerle oynamamız gerekiyor. Özellikli biz akademisyenler. İletişim lafı bizim ülkemize 70'li yıllarda haberleşme olarak girmiştir. Ve ilk okullarda Ankara'daki okullardır. O zaman ilk medium karşılığı olarak da hocamız Nermin Abadan' ın yazdığı metinlerde. Mecra sözcüğü kullanılmıştır. Fakat sonradan Ünsal bey ile birlikte Ünsal bey mecra yerine daha başka bir şeyler üretmiştir. Medium un karşılığını ortam demiştir. Eğitimde kullanılmıştır fakat yanlış bir şey değildir. Bir de böyle şeyler dil açısından da vardır. Özellikle örneğini vereyim mesela fotoğrafçılıkta enstantane vardır, şatırt vardır ve örtücü vardır. Yani bunlar biriyle örtüşen şeylerdir. Ben sözlerime son verirken ve bu işe meraklı arkadaşları karşımda görünce bir hoca olarak sizleri uyarmak isterim. Bu konuştuğumuz meseleler yani bu medya meselesi işte fotoğraf video işte bu meselelere meraklıysanız arkadaşlar bunların nasıl ki sinema sanatında temelini atan Ayzeyştayn'dan başlamak gerekiyorsa bizim işlerle ilgili olarak ta Türkiye'de az bilinir bizim okulumuzda Eskişehir'de okutuyoruz ama Helbert Zetll 'Side Sound Emotion' diye bir kitabı vardır. Bu kitap elektronik görüntünün başyapıtıdır arkadaşlar. 70' li yıllarda elektronik görüntüyü medya estetiği dediğimiz ben bunu görüntü estetiği diye değiştirdim. Ve ben bir öğrenci için o kitabı yeniden

yazmaya çalıştım. Bu kitap çok önemli bir kitaptır. Korkmaya da hiç gerek yok. Basit bir İngilizcesi vardır. Özellikle Amerika dışındaki insanlar için yazılmıştır. Meraklısı için bu kitabı okumalarını tavsiye ederim. Bu yeni medya denilen meseleler multi medya çok ortam meseleleri ile ilgili temel taş Helbert Zetll tarafından atılmıştır. Hepinize tekrar teşekkür ediyorum sağ olun.

DOÇ. ATA YAKUP KAPTAN:

Sanat ve Tasarım Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar

"Öğrenmeme engel olan tek şey eğitimimdir" Einstein

Günümüz "Sanat ve Tasarım Eğitimi" anlamında bir şeyler söylemeden önce içinde bulunduğumuz çağı çağcıl bir yaklaşımla, sosyolojik yapısıyla iyi tanımlamak ve eğitim boyutuna ancak bu tanımdan sonra geçmek en doğrusu olacaktır. Bu süreçte önümüze çıkan ve 60-70'lerden beri etkisini sürdüren post-modern yapılanma, doğal olarak çok farklı kavramlarla karşılaşmamıza neden olmaktadır.

Postmodernizm; sınırsızlık, belirsizlik. Rasyonel olmayan parça-bütün ilişkisi, katmanlılık, dışarı fırlamışlık, girişim yapan düzlemler (juxtaposition), parçalara ayrılmak (fragmentleştirmek), kural ve tarzların (canon) çözülmesi, "ben" in derinliğin yitirilmesi, irrealistlik, ironi (mecaz), melezleştirme, karnavallaştırma, katılım ve kurma-karakter gibi kavramları içermektedir(Hassan, 1992, s.6-10)*.

Bu yukarıda saydığımız kavramlardan bir tanesi de, "tekno-zaman" kelimesidir. Kısacası zamanın teknolojik algısıdır. Ortaçağda(yani günümüzden yüzlerce yıl önce) insan ömrünün ortalama 35-40 yaş olduğu bilinir. Bu çağda ve bu çağ sonrası Rönesans da dahil olmak üzere sanat adına ve bilim adına yapılanları günümüzle kıyaslayalım. Günümüzde ise insan ömrü ortalama 65-70 yaş kadardır. Yani Ortaçağdakinin iki mislidir. Ancak günümüzdeki zaman algısı, teknolojik gelişmelerdeki ilerlemeler, ulaşımdaki hiper hızlanma (hızlı tren, ses hızındaki jetler, hızlı otomobiller), iletişim modelleri(internet, e-posta, cep telefonları, GSM şebekeleri...) Ortaçağda geçen ölü zamanla kıyaslandığında bugün insan ömrü ironik de olsa 650-700 yıldır diyebiliriz. Yine Ortaçağda yapılan ve Rönesans içerisinde ortaya konulan sanat eserleri o çağın ritmine uyan teknikte ve biçimsel anlayıştadır (Tabiî ki bunu söylemekteki amacımız o çağın gereklerini küçümsemek değil, içinde bulunduğumuz çağın gelecek kaygısıdır).

Dünyaya yeni bir bakış açısı olarak da görülen bu ekol; tiyatro, dans, müzik, sanat, mimarlık, edebiyat, eleştiri, felsefe, psikanaliz, tarih yazımı, sibernetik ve hatta doğabilimlerdeki eğilimlerde kendi anlatımını bulmuştur. Öyle ki 1980'li ve 90'lı yılların ve bir yönüyle günümüzün kültürel atmosferi genellikle "Postmodern" terimiyle tanımlanmaktadır. Postmodernizmin ortaya koyduğu "öz" kavramı, akımın iki özelliğini ortaya çıkarmaktadır. Bunlar, belli bir **yer ve zaman** bağıntısında kendisi olmakla, nesneyi değiştirmek ve değiştirilmiş, dönüştürülmüş bir dünya tasarlamak olanağını ortadan kaldırmaktadır(Genç, 2002, s.59-63)**.

Doğal olarak günümüzde yer bulan "tekno-zaman" kavramı, tıpkı bir tekno-müzikte olduğu gibi hızlı ritimlerle akmaktadır. Bu nedenle bireyselleşen, yalnız kalan ve hızla yabancılaşan insan öteki'lerden haberli veya habersiz çağın ritmine ayak uydurmak zorundadır. Toplumsallıktan uzaktır. Bencildir... Kendisi dışında zaman ve mekân yoktur. Kısacası gerçekliği kendisi için vardır. Yine mecazi ve ironik bir yaklaşımla gerçekliğini topluma karşı yitirmiştir. Bu "tekno-zaman" ve "tekno-ritim" Marinetti'ye yeni bir manifesto yazdıracak zamanı bile bırakmamaktadır. Bütün bu tanımlamalar, yaklaşımlar ve çağın getirileri karşısında sanat eğitimcisi de kendi gerçeğiyle baş başa kalmaktadır.

Tabiî ki sanat ve tasarım eğitimi bu gelişmelere hangi hızla ayak uyduracaktır. Eğitimci ya geçmişten gelen sistemleri red edecek yada yeni arayışlar içinde kendisini bulacaktır. Ya da biraz ütopik görülebilir ama: Ortak bir akıl oluşturarak tüm güzel sanatlar fakülteleri, güzel sanatlar eğitimi bölümleri, sanat ve tasarım fakülteleri ve güzel sanatlar liseleri Tübitak ve Tüba gibi kurumsallaşacak ortak bir kurumun eş güdümünde olabilirler... Bu kurumsallaşma ve eşgüdüm siyasi iradeden de uzak tutulmalıdır. Bağımsız kılınmalıdır. Aynı zamanda Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde olduğu gibi ortak panel, konferans ve sempozyumlarda tartışılmalıdır. Programlar ise yine kurumsal hedefler ve geleceğin getirilerine hazır bir "B Planı" ile oluşturulmalıdır. Aynı zamanda yukarıda belirttiğimiz merkezi yapı; sanatsal sezgi, yaratıcılık, ruh(düşünen ruh) ve fikirlere öncülük edecek şekilde olmalıdır. Postmodern sanat eğitimi içinde, gelenekseli ve geleneksel olanı ortaya koyuş biçimi terk edilmeli bireysel kimlik ve farkı ortaya koyacak yaklaşımlar ağırlık kazanmalıdır.

Tekno-zaman'la ortaya çıkan bir kavramda çoklu-okur yazarlık kavramıdır. Bilgisayar, medya ve multi medya okur yazarlığı hem güzel sanatlar eğitimi, hem de sanat ve tasarım eğitim alan öğrencilere ve onların eğitimine katkıda bulunan sanat eğitimcilerine etkin bir şekilde kazandırılmalıdır. Bu kavramları ele alan derslerin Batı'da ortaokul, lise düzeyinde de verildiği unutulmamalıdır. Bilgiye dolaylı ulaşmak kadar bilgiyi direk üreten bir yapı oluşturulmalıdır. (Bilgiye en hızlı ve en kolay ula-

şabildiğimiz internet ortamında bile, birçok önemli bilgilerin filtre edilerek, kısıtlanarak gelişmekte olan ülkelere sunulduğunu biliyor muyuz? Birçok arama motorunun filtreli bilgilere ulaşmamızı sağladığının farkında mıyız?)

Geleceğin sanat eğitimcisi ve öğrencisi, çağın sanat anlayışına eleştirel bakmayı, eleştiri yapmayı ve kuram oluşturma gereklerini iyi bilmeli ve kavramalıdır. Çünkü bütün bu kuramsal birikim bir buzdağının suyun altında kalan kısmını oluşturur. Suyun üzerinde kalan kısım ise ürüne yani esere yansıyan kısımdır. Kuramsal ve eleştirel düşünme birikimi ne kadar az olursa, buz suya batacak ve esere yansıyan kısım azalacaktır. Tersi bir durumda ise buzun görünmeyen yani suyun altında kalan kısım kuramla beslenip büyüyünce eser daha fazla ortaya çıkacaktır. Post modern pedagoji de zaten bu eleştirel yapıyı hedef olarak sunar. Zaman zaman diretici yapılardan ve klasik ders içeriklerinden kurtularak, kuramsızlığı, parçalılığı ve alternatif araştırmaları öğrencinin yaratıcı sürecine bırakmakta yarar vardır. Örneğin temel sanat eğitiminde plastik kurallara dayanan bir yapısal eğitim anlayışı bu kurallar ışığında yetişen tek tip, kalıplaşmış ve statik bir öğrenci modeli oluşturacaktır. Tıpkı A. Einstein'nın söylediği gibi "Öğrenmeme engel olan tek şey eğitimimdir" bu söz eğitim kurumlarının Batı anlayışında bile kuralcı yapısına ışık tutmuştur.

Özellikle geleceğin eğitim olanaklarına farklı bir bakışla yaklaşan grupda Anti-Pedagoglardır. Anti-pedagoji, eğitimin geleneksel değerlerini karşısına almasının bir sonucudur. Aslında kültürün sonunu bir açıdan vurgulamaktadırlar. Bu anlayışla insanın eğitime değil öğrenime gerek duyduğunu savunur, bu nedenle okulun eğitim görevi görmediğini ortaya koymaya çalışmışlardır. Sert, statikocu ve gelenekçi öğretmen profilini eleştirmişlerdir. Bu nedenle sanat ve tasarım eğitiminde geleceği örerken anti-pedagoji kavramının bu sisteme uygulanabilirliği araştırılmalı ve tartışılmalıdır.

Küreselleşen dünya standartları, eğitimin de ticaretin, sermayenin içinde yer almasını kaçınılmaz bir son olarak getirmiştir. Özel liseler, özel üniversiteler ve özel güzel sanatlar fakülteleri açılmıştır. Bu nedenle sanat ve sanat eğitimi de sermayenin sanal güzellikleri içinde yerini almıştır. Birçok öğrenci ve öğretim üyesinin hızla tercih ettiği bu kurumların yapıları, nitelikleri ve amaçları tartışılmalıdır. Eğer kaçınılmazsa sisteme adaptasyonları eleştirilmelidir. Kurumsal hedefleri belirlenmelidir. Açıkçası bu kurumların hedefleri konusunda bir takım kaygılarımız olduğunu ve fırsat eşitliğine aykırı olduğunu da belirtmeliyiz.

Geleceğin önemli bir süreci de sanat ve tasarım eğitimiyle bilimin kuracağı dolaysız bir işbirliği

sürecidir. Bilimsel yenilik, gelişmeler ve kapsam öğrencilere eşgüdümlü bir şekilde aktarılmalıdır. Beklide farklı fakültelerde farklı seçmeli derslere yönlendirilerek, inter disipliner bir katkı sağlanmalıdır. Geleceğin öğrencisi belki de heykel dersinde insan kulonlayacak, modelleyecek ya da resim dersinde Satürn'ün halkalarına lazerle resimler yapacaktır. Tekno-zaman'ın bizi nereye ve nasıl götüreceğini hiçbirimiz tahmin bile edemiyoruz. Belki de geleceğin happeninglerini, enstalasyonlarını uzayda gerçekleştirecekler... Ancak bunları gerçekleştirirken de geçmişi kesinlikle reddedemeyiz. Çünkü her çağ ve anlayış kendi içinde kendi birikimiyle vardır ve sanat hiçbir zaman bir boşlukta var olmamıştır. 20. yy insanı geçmişi daha çok keşfeden ve araştıran bir konumdadır.

Çok uluslu yapılar eğitim kurumları içinde de geçerli olmaktadır(Erasmus, Sokrates gibi programlar). Hatta bir takım eğitim stratejileri de bunu zorunlu kılmaktadır. Küresel düzen içinde sanat ve tasarım eğitimi sonucu yetişen öğrencilerin bu stratejilere adaptasyonu mutlaka sağlanmalıdır. Kurumlar bu yapısal değişikliklere hazır bulunuşluklarını artırmalıdırlar.

Öğrenci adaylarının bireyci yapıları toplumsal projelerle birleştirilmeli diyalogları artırılmalıdır. Toplumcu yapıları geliştirilmeli ve toplumsal bakış açıları sanat ve tasarım eğitimine yönlendirilmelidir. Çözüm, güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde yeterli kadro ve altyapı sağlanması kaydıyla güzel sanatlar fakültelerine dönüştürülüp buradan mezun olan istekli öğrencilere eğitim fakülteleri ve sosyal bilimler veya eğitim bilimleri enstitülerinde tezsiz master yaptırarak formasyon kazandırabilir. Böylece KPSS'ye hazırlık yapan ve kendini öğretmenliğe yakın gören adaylar bu yöne kanalize olabilirler. Donanım ve kadro yetersizliği olan bölümler ise derhal kapatılabilir. Çünkü bazı bölümler lisansüstü eğitim verememekte ve bölümün yürütülmesi bir veya iki öğretim üyesiyle sağlanmaktadır. Kısacası buradan mezun olan adayların sanat eğitimi yeterliliği de tartışılabilir durumdadır.

Bilindiği üzere Milli Eğitime bağlı okullardaki durum ise daha da problemlidir. Yeni hazırlanan M.E.B. programında Resim-iş dersi yerine 1 saatlik görsel sanatlar dersi konulmuştur. Bu bir saatin 10 dakikası ders hazırlığı için geçeceği düşünüldüğünde kalan yarım saat de neler yapılacağı da tartışma konusudur. Yine bu kurumlarda yer alan iş-teknik eğitimi dersi de yok edilerek "tasarım ve teknoloji" adı altında bir ders konulmuş ve resim öğretmenlerinin giremeyeceği belirtilmektedir. Ne yazıkki bazı resim öğretmenlerine de branş değişikliği önerilmiştir. Böylece okullarda resim öğretmenine neredeyse hiç ihtiyaç kalmamıştır.

Güzel sanatlar eğitimi bölümlerinin gelecek kaygısı da çok farklı değildir. Mezun olan öğrenciler

Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) gibi anlamsız bir sınavla ön elemeye tutulmaktadırlar. Bu eleme sonucu ayakta kalanlar Milli Eğitim Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı'nın yetersiz kadro engeline takılmaktadırlar. Sonuç olarak atanan öğrenci sayısı bir elin parmaklarını geçmemektedir (Tabiî ki bu rakamlar kendi fakültem için geçerlidir). Atanamayan öğrencilerimiz ise anasanat ve branşları doğrultusunda piyasaya yönlenmektedirler. Bu nedenle artık güzel sanatlar eğitimi bölümleri de, öğrenci istekleri doğrultusunda donanım sağlamak zorunda kalmaktadır. Yine bir örnek verecek olursam, 2. sınıf branş belirleme yani seçme dönemlerinde ağırlık grafik ve endüstriyel tasarım bölümlerine olmaktadır. Çünkü bu bölümler mezunlarının piyasada iş bulma olasılığı daha fazla görülmektedir. Az da olsa geçimlerini sağlayabilecek bir iş bulabilmekteler. Yeni isdihtam alanlarına doğru bir yönelim öğretmenlik mesleğinin önüne geçmektedir. Bu nedenle kendi yapılanmamız sonucu bilgisayar destekli tasarım eğitimi gibi dersler öğrencilere seçmeli olarak sunulmakta ve piyasaya yönelik bir takım tasarım programları öğrencilere kazandırılmaktadır. Tabiî ki kurumsal olarak alt yapı, donanım ve kadro yeterliliği buna uygun olduğu için bu olanaklar sunulmaktadır.

Bu genel problemler ışığında düşünüldüğünde güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde öğretmen yetiştirme beklentilerimiz adına tıkanıklık yaşandığı bir gerçektir.

*İhab, Hassan. "Bugün Postmodernizm", Varlık, İstanbul: Ekim 1992
**Genç, Adem. "Post Modern Kültür ve Cumhuriyet", Çağdaş Akpınar Eğitim Bilim Kültür ve Aktüalite Dergisi, İstanbul: Mayıs 2002, sayı-6

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

TC ANADOLU ÜNİVERSİTELERİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ SANAT VE TASARIM EĞİTİMİ PANELİ

"Sanat ve Tasarım Eğitimine Eleştirel Bakışlar"

Sabah Paneli Saat 10.00-12.00

20.12.2006

KATILIMCILAR:

Yrd. Doç. Mehmet Kavukçu: Atatürk Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi

Öğr. Gör. Selim Birsel: Sabancı Üniv. Tasarım Fakültesi

Nilüfer Şahinoğlu: MÜGSF Sanat Felsefesi kulübü Başkanı

Doç. Dr. Zeynep Yasa Yaman: Hacettepe Üniv. Sanat Tarihi

Modaratör: Doç. Dr. Ferhat Özgür, Hacettepe Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi

GİRİŞ SINAVLARI VE SİSTEM

Bugünkü Panelimizin konusu sanat eğitiminde bireysel yaratıcılık. Ben değerli konuşmacıları çok kısaca size tanıtmak istiyorum. Sol tarafımda sayın Doç. Dr. Zeynep Yasa Yaman. Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde. Güzel Sanatlar diyesim geliyor çünkü çok yakınız. Öğretim üyesi kendisi. Özellikle Türk Sanatı ve Çağdaş Tük Sanatı üzerine pek çok katalog ve makale yazmış, aynı zamanda küratörlük deneyimi var. Dünkü oturuma mazereti nedeniyle katılamadı. Bugün teşekkür ediyoruz. Panelde sanatçıların dışında kuramsal alandan konuşmacıların bulunması dolayısıyla panelin farklı bir boyuta taşındığını düşünüyorum. Sayın Yrd. Doç. Mehmet Kavukçu, Zeynep Yasa Yaman' ın yanında. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar fakültesinde yardımcı doçent. İstanbul'da birçok uluslar arası etkinlikleri oldu. Selim Birsel sağ tarafımda. Sabancı Üniversitesi Sanat ve Sosyal Bilimler Enstitüsü' den kendisine de hoş geldiniz diyoruz. Selim Bey de uluslar arası alanda birçok işiyle bildiğimiz birisi. Nilüfer Şahinoğlu. Ben de kendisini yeni tanıyorum. Kendisi Tekstil bölümünde.

Bugünkü panelin konusu. Bireysel yaratıcılık olduğuna göre ben hem kendi kurumumdaki gözlemlerimden, hem de genelde Türkiye de yaygın olan ve dün de bir parça tartışılan ama yeterince çözüme kavuşturulmamış bir olguyu bireysel yaratıcık önünde bir engel olarak görüyorum. Üç konu saptadım kendimce. Bunlardan bir tanesi genellikle Türkiye de bu çözüme kavuşmayan bir türlü de sağlıklı bir öneri bağlamında bir çözüme kavuşturulamayan yetenek sınavları. Gerçek yaratıcı bireyin keşfindeki engelleyici özelliğinden bahsetmek istiyorum. Bizdeki durum nedir? Türkiye deki durum nedir? Bunu nasıl çözebiliriz. Belki burada karşılıklı tartışmamızın faydalı olacağını düşünüyorum. Bir ikincisi de güzel sanatlar fakültelerindeki geleneksel usta çırak işlerine dayalı atölye yapılanmasının önünde duran sorunlar. Çünkü bireysel yaratıcılığın kanımca gelişmesine engel olan bir sistem var. Bu nasıl aşılabilir. Bunlardan bahsetmeye çalışacağım. Bir de lisansüstü programlardaki bireysel yaratıcılığın sorunları neler. Master ve doktora bağlamındaki. Yetenek sınavlarına çok kısaca değinmek gerekirse. Dün de Handan Türk' ün bir saptaması vardı. Türkiye' de şu ana kadar uygulanan yetenek sınavları özellikle Ankara'daki güzel sanatlar fakültelerinde uygulanan yetenek sınavları ne yazık ki şu ana kadar sağlıklı bir öneride buluşamadık. Fakat şu da bir gerçek ki adına 'desen' dediğimiz yetenek sınavları gerçekten yaratıcı bireylerin keşfedilmesine olanak verecek bir model bir yöntem oluşturmuyor. Daha çok bu sınav şu an piyasada güzel sanatlar fakültelerine yetenek sınavları, hazırlık kursları adı altında, bir tür de kendi içinde bir endüstri oluşturmuş bir para mekanizması oluşturmuş, bir dershane kültürünün yayılmasına hizmet etmekten başka hiçbir işlevi kalmamış bir

yetenek sınavıdır. Şöyle oluyor bu yetenek sınavları biliyorsunuz. Mesela bizdeki sistemde birinci aşama var. Burada modelden bir desen var. İkinci aşamada imgesel dediğimiz, işte ezber, yani kendisine verilen bir konuyu ezberden çizmesini istediğimiz bir sınav modeli var. Sonra yeniden bir desen, canlı modelden bir desen anlayışı var. Bu birinci aşama barajını geçtikten sonra öğrenciler, bu aynı anda tek oturumda yapılan bir- iki sınavın sonucuna göre de kesin kazanan adaylar bölümlerine göre dağıtılıyor. Fakat gözlemlerimiz şu ki; dört yıl içerisine bile, birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar öğrenci, dışarıdaki kurslarda ne tür bir desen anlayışı, anlayış ta demiyorum da ona, bir tür taktik var orada, bir tavır değil çünkü. Ne tür bir taktikle modeli ele alırsam bu sınavda nasıl başarılı olurum. Yani bir takım kodlar, bir takım yöntemler, öyle ki kimi sınavlarda özellikle kopyadan çizmeye şartlanmış öğrencilerde hemen sınavların başında profilden, yarı profilden, sandalye kapmaya çalışan öğrencilerden tutun da, ben cepheden iyi çiziyorum, işte bir yıl boyunca cepheden çalıştım burada otursam olmaz mı diyen öğrencilere kadar. Pek çok öyle kodlanmış şartlanmış bir tür test taktiği gibi. Bir ön bilgiyle koşullanmış adaylarla karşılaşırsınız ve burada yapılan seçim İsmail Kaya hocam da burada olduğu için, herhalde siz de buna katılırsınız, biz de buna bir çözüm bulamadık diyeceksiniz. Burada yapılan seçimde ne yazık ki işte bu taktikleri en iyi yerine getiren öğrencileri keşfetmekten başka bir işe yaramıyor. Hani jüri de burada çaresiz kalıyor. Yani jüri orada gerçekten kendi içinde yaratıcı bir potansiyel taşıyan, keşfedilmemiş bir yetenek. İşlenmesi gereken bir ham malzeme var mı yok mu? Bunu tartabilecek bir olanaktan da yoksun, ne buna zaman var. Ne de sınavın kendisi bu tür çeşitli bakış açılarını öneriyor. Ortada bir model var bu modelin başından ayağına kadar neresi sağlam. Acaba işte elindeki kusurlar neler, ayağındaki kusurlar neler. Daha sonra ben bu öğrenciyi aldığımda bir yıl içerisinde desen eğitimi verirsem istediğim noktaya getirebilir miyim, Ölçüleri çerçevesinde, aslında tamamen kursun verdiği o hakimiyeti o ezberlenmiş desen anlayışını yerleştiren bir öğrenciye bir tür sertifika vermekten öteye gidemiyor. Yani özetle; şu an bir çok fakültenin içinde bulunduğu durum dışarıdaki kurslara hizmet eden onaylayıcı ikinci bir enstitü gibi geliyor. Benim en çok rahatsız olduğum nokta bu. Öylesine doğru ki bu tanı 11 yıldır Hacettepe' den benim gözlemlediğim şey şu ki, belli kişilerin kursundan geçenlere yani bir biçimde bu araştırma yapıldı belli kurslardan geçenler bu sınavları kazandı. Yani demek ki belli anlayışa giderek biz de koşullanmışız. Hatta öyle öğrencilerle karşılaşıyoruz ki birinci sınıfta desen dersi okuttum, beş yıl boyunca belli bir grubun hangi kurstan geldiğini anlayabilecek kadar birbirleriyle özdeş birbirlerine benzeyen formüle edilmiş bir desen anlayışı. Bu şöyle bir sorun çıkarıyor. Şartlanmış kodlanmış belli modellerle gelmiş bir öğrenciye siz kendine ait bir çizgi bile, kendi bireysel özelliklerini geliştı-

recek bir desen anlayışını anlatamıyorsunuz. Çünkü zaten kalıplaşmış hazır bilgiyi almış doğru çizmek. Onun bütün sınavlardan anladığı bütün başarıdan anladığı doğru çizmek. Bu şartlanmış öğrencinin kendi bireysel yeteneklerini keşfetmesi için harcayacağınız çaba bir süre de sonra zaten desen unutulup gidiyor. Fakat o kişisel yaratıcı yeteneğini ham yeteneğini kendine ait bir çizgi dili bulabilecek yöntemleri gösteremiyorsunuz. Kıramıyorsunuz. O kemikleşmiş yapıyı kıramıyorsunuz. Birincisi buna bir çözüm bulunması gerekiyor. Birinci olgu yani burada çözüm önerilerini belki birlikte ele alabiliriz. Birinci sorun olarak; sanat eğitimine gelen, yaratıcı birey adaylarının önündeki bu şartlanmışlığın bu piyasa koşullarının sunduğu bu modelleri, bu kalıpları kişisel ögelerin öne çıkmasını engelleyen bir sorun olarak görüyorum. Bir ikincisi de, bazı fakültelerde halen süre gelen klasik akademi geleneğine dayanan usta çıraklık ilişkisi. Usta çırak ilişkisi modeli yani akademi biliyorsunuz, akademi, akademustan geliyor. Bu sözcüğün kökeninde akedemus var, bu da Platon'un öğrencilerine felsefe dersi verdiği bahçenin adı. Yani Platon'a orda öğrencilerini bir araya getiriyor ve günlerce, saatlerce, felsefe tartışmaları yapıyor. Yani ortada bir usta var, bir model var, örnek alınacak bir model var ve bunun etrafında toplanmış müritler var. Yani onun öğretileri ve onun takipçileri. Yani işleme bu şekilde. Yani böyle formüle ediliyor akademi. Yani sonra Roma da kullanılan akademilerde bu modeli izliyorlar. Daha sonra görsel sanatlarda akademide bir usta her şeyi bilen, öğrencilere yol yordam öğreten bir usta ve onu takip edenler. Ama sonuçta bunun devamı, yani onun anlayışı devam eder. Ve bugünde bir çok fakültede klasik akademi geleneğine bağlı usta çırak ilişkisinin devam ettiğini görüyoruz. Bunun sakıncasını şu yüzden belirtmek istiyorum. Bu günkü dünyanın koşulları buna el vermiyor. Yani bugün demokratikleşen, özellikle Berlin duvarının yıkılmasından sonra küreselleşen bir dünyada, bireyin öne çıktığı bir ortam var. Bireyin öne çıktığı bir dünyada, bu klasik usta çırak geleneğinin bir model teşkil edebilecek bir usta geleneğinin, bireysel yaratıcılığa engel olduğunu düşünüyorum. Çünkü usta çırak geleneği şunu getiriyor; yani usta bir model öğretiyor, ustanın sanattan ne anladığı ortada ve usta sanatın tanımını yapıyor sora da bu tanıma göre, bu modele göre, etrafındaki öğrenciler o modelin tekrarları durumuna düşüyor. Ve atölyede kendi içinde bir sistemin, bir anlayışın örneklerini oluşturan, örneklerini sunan bir topluluğa dönüşmüş oluyor. Bir bireyi diğerinden ayırt edebilmek zordur. Bu topluluğun içinde bunu ayırt etmekte zorlanıldığını düşünüyorum. Dolayısıyla bu geleneğin bugünün demokratikleşen ortamlarında bireyin öneminin ortaya çıktığı bir ortamda devam etmesinin doğru olmadığını düşünüyorum. Hacettepe de bunu biz çok sıkça tartışıyoruz ve biz mesela atölyeleri kişisel adlarla anmıyoruz. Yani o atölyede bir hoca sürekli olarak sabit değil. Bu sistem tabiî ki tıkır tıkır yürümüyor aksadığı noktalar var. Ama bu kararı

aldık ve şöyle bir şey uyguluyoruz; 7–8 yıldır devam eden bir sistem bu. Atölyenin tek bir sahibi yok. Yani falanca isimle anılan bir atölye yerine ve o atölyede derse giren ve eş ağırlıkta sorumluluk sahibi olan 3–4 hoca var. Bu 3–4 hoca diğer atölyelerde de aynı zamanda ziyaretlerde bulunuyorlar. Öğrenciler atölyeler arasında dolaşmakta serbestler. Fakat sistemi böyle kurarsanız bir şey yoluna giriyor. Her ne kadar güzel sanatlar fakültelerinin bazılarında sistem zaten böyle işliyor dense de adının böyle konduğu sistem, yani falanca kişinin adıyla anılan atölye sistemi hatta öyle oluyor ki bu şu noktaya kadar gelebiliyor. Falanca atölye ve onun öğrencileri. Böyle sergilere de çok tanık oluyoruz. Filancanın atölyesi. Yani bu işte tipik bir usta var onun etrafında toplandığı çıraklar var. O ve onun takipçileri. Dolayısıyla bir tür üsluplaşma ve belli bir anlayışın takipçileri. Yani bir araya gelmişler o anlayışın manifestosunu yayıyorlar. Ama ortada bireyleri bir birinden ayırt edecek özellikler belirgin değil. Hacettepe de bunu bir ölçüde kırmaya çalışıyoruz. Bir atölyeyi bir isimle adlandırmaktan ziyade bu atölyede birden fazla hocanın sorumluluk üstlenmesiyle öğrenci her türlü noktadan bakış açısından beslenebiliyor. Kendi modelini kendisi oluşturuyor. Yani en azından ona bu olanak veriliyor. Ne yazık ki klasik usta çırak geleneğine bağlı olmasına rağmen hala bazı fakülteler bunu tam tersi üçüncü bir noktada yüksek lisans ve doktora tezlerinde onlardan istediğimiz tam tersi bir şey. Onlardan da kendi hazırladıkları konuda kendi problemleri konusunda hem uygulamalı hem de yazılı bir tez sunmalarını istiyoruz. Yani savunmalarını istiyoruz. 4 yıl boyunca ona birey olmasını bireysel özelliklerini keşfetmesini sağlayabilecek ortamları sunmamıza rağmen lisansüstü eğitiminde birden bire onun bireysel özelliklerini keşfetmesini ve bu konuda bir tez yazmasını istiyoruz. Ve o tezi de metinsel olarak desteklemesini istiyoruz. Yani demek ki aslında istediğimiz şey lisansüstünde ve doktorada olmasını istediğimiz şey lisans döneminde olması gereken şey, yani biz aslında lisans programlarında bireyin birey olarak karşımıza çıkmasını, yapıtlarıyla ve bu yapıtı destekleyen bir raporla tezle, bir yazılı metinle karşımızda durmasını istemekle onu birey olarak kabul ediyoruz. Demek ki bunu istiyoruz. Bireyin birey olmasını istiyoruz. Fakat şu anki sistem klasik usta çırak geleneğine dayalı sistem buna izin vermiyor. Bir tür gecikmiş birey özeline yol açıyor. Şimdi ben bu sorunu sanat eğitiminde bireysel yaratıcılık sorununu üç bağlamda toparlayabilirim. Bir tanesi yetenek sınavlarında bireyin model yanlışlığı, ikincisi klasik akademi geleneğinin devam ediyor olması, üçüncüsü de yüksek lisans ve doktora tezlerindeki bu açmaz. Teşekkür ediyorum. Bu konuda, ya da benzer konularda diğer arkadaşlarım neler söyleyecek. Onu bende merak ediyorum. Ben sözü başka bir güzel sanatlar fakültesinde sorun nedir orada nasıl çözülüyor. Bunu öğrenmek açısından Selim Birsel' e vermek istiyorum.

ÖĞR. GÖR. SELİM BİRSEL : İlk önce genel bir saptama yapmak istiyorum. Ben şahsen yurtdışında okumuş bir insan olarak 1993 yılında Ankara' ya geldiğimde birden karşımda eskiden yalnızca TRT' nin tek kanal olduğu bir dünyadan çok, televizyonlu bir Türkiye buldum. Ve birden televizyonumu açtığım zaman karşımda İngilizce yazan bir kanal vardı, burada Show tv yazıyordu. Muhtemelen aramızdaki bazı arkadaşlar, 80'lerde doğmuş olan arkadaşlar, s ve h harfinin yan yana gelip ş olması ve hatta alfabemizde olmayan w harfinin bir hece oluşturduğunda show kelimesi oluştuğunu bilirler. Yanına da tv harflerini eklenmesini yadırgamıyoruz. Bu benim çok garibime gitmişti. Yani eğer bugün bir yaratıcılık sorunu üzerine gidiyorsak; bu bana kalırsa yaratıcılıksızlığın başlangıcı gibi geliyor. Dilimizdeki değişmeler kronozizasyon adına yapmış olduğumuz ödünlerdedir. Bu bir genel bilgi olarak düşündüğüm bir şey. İkincisi ben hep size daha çok yani kendi öğretmenlik ve eğitmenlik deneyimlerinden bahsetmek istiyorum. Sabancı Üniversitesine öğrenciler ilk girdiklerinde ilk yıl İngilizce hazırlık, aynı zamanda, bunun yanında, matematik tarih ve genel kültür dersleri alıyorlar. İkinci yıla geldiklerinde, fakülte dersi dediğimiz bir grup ders sunuluyor bu öğrencilere. Biz görsel sanatlar, görsel iletişim tasarımı olarak üç ders sunuyoruz. Biri "Çağdaştan Moderne" diye bir tarih dersi. Sanat tarihine tersten başlayabilmek istiyoruz. Gelen öğrenci acaba sonra ne oluyor? Eğer merak ediyorsa, geriye gidip Rönesans' a inebilecek bir dizi sanat tarihi dersi izleyecektir. Bunun yanında, atölyede görsel dil dediğimiz bir dersimiz var. Ve bir de ikinci bir ders de çizim dili. Çünkü az önce Ferhat beyin de söylediği gibi, Sabancı Üniversitesi yetenek sınavıyla öğrenci almıyor. Bu görsel dil ve görsel çizim dersleri içinde ilk defa ellerine kalem alıp, ilk defa bir makas alıp, değişik ödevlerden geçip bir görsel dil oluşturmayı ve çizmeyi öğretiyoruz. Bunun yanında kuramsal olarak "Modernden Çağdaşa" başlıklı bir tarih dersi alıyorlar. Genelde öğrenciler, benim sanat stüdyoma, ikinci yıllarında şöyle bir seçeneğe sahip oluyorlar. Ya görsel sanatlar, ya da görsel iletişim konusunda bilgi sahibi olma imkanları çıkıyor. Burada alan belirliyorlar. Ve bana geldiklerinde 3. sınıf oluyorlar. Ve geldiklerinde sanat stüdyosu dersini yapıyoruz. Bu ders ikinci yıldaki görsel dilin biraz devamı. Daha belki sanat ağırlıklı, hem tasarı, hem sanat değil, ama sanat ağırlıklı ödevlere gittiğimiz, alıştırmalara gittiğimiz bir alan oluyor. Ve büyük ihtimalle de öğrencilerin ritmine göre, verilen ödevlere verdikleri cevaplara göre de, üçüncü yılın ikinci döneminde yavaş yavaş daha bir kişisel araştırmalara giriyorlar. Bu araştırmalarda şahsen benim uyguladığım yöntem, doğru mudur değil midir, ama şu ana kadar çok büyük sürprizlerle karşılaşmadım. Bire bir konuşmalar dizisi çıkıyor. Bu konuşmalar içinde öğrencinin ilgi alanı hangi kelimeleri kullanıyor, nelere çarpıyor, nelerden referans verebiliyor, bunları saptayabilmek önemli. Ve bunları saptadıkça da, bana yapabileceği

görsel ürün üzerinde; resim olabilir, heykel olabilir, fotoğraf olabilir, video olabilir ses olabilir; bütün bu teknikleri içeren bir çalışma olabilir. Bunun üzerinde ona yön veriyoruz. Yön vermek birazcık şöyle; yani çıkıp da, bak kardeşim senden öncekiler bunları bunları yaptı demektense, onun yaptığı çalışma üzerinde sürekli birebir bir kritik ve belli bir seviyeye geldikten sonra sınıf içinde toplu bir kritik yapmak daha yararlı. Çünkü bu sanatçı adayı arkadaş, birebir oturduğunuzda size kendisini rahatça ifade edebiliyor. İlk karşılaşmamızda ifade edemeyebilir; ama haftalar, aylar geçince sizinle birebir diyalog kurabiliyor. Ve kendi yaptığı çalışma üzerinde belli görsel bir vocabulary, hem de dilsel bir vocabulary kullanmaya başlıyor. Bunu toplu bir kritiğe getirdiğimizde, kendi arkadaşları karşısında konuştuğunda, kritiklerini bu sefer karşısındaki bir toplumdan ve topluluktan alıyor. Bu daha zor oluyor. Birebir konuşmalarda ne yapmak gerekiyor belki yapılan işi sorgulamak gerekir. Soru sormak gerekir. Nasıl soru sormak, yani soruları formel olarak sormak. Mümkün olduğu kadar edebi bir sorudan kaçabilmek. Çünkü şöyle bir şey ile karşılaşıyorsunuz, işte aklıma bir fikir geldi hocam, söyle: İşte bir su şişesi yapacağım. İçinde de balık olacak, balıklar yüzecek, bu işte Orhan Veli'nin şiiri gibi. Olay böyle olmaya başlayınca, bunu birazcık geri çekebilmek gerekiyor gibi olmasın, yalnızca su şişesi olsun, üstünde de şeker su yazsın ve bunu mümkün olduğu kadar görsel bir dile aktarılmasını ara. Edebi dilden kaçabilmek diyorum, çünkü o zaman yapılan iş birden bire yazılım diline düşüyor. Kendi dili olmuyor. Nitekim yarın öbür gün, her hangi bir şekilde bunu bir sergiye koyduğumuzda ama oturup bu işin, yanında konuşmayacaktır. onun kendiliğinden olması lazım. Ve gelen sergi ziyaretçisinin de onu izleyip anlayabilmesi belki kendi referanslarından bir yere oturtabilmesi gerekiyor. Soru sormayı böyle anlıyorum. Sanat yapmak, sanat üretmek biyolojik bir zamana tekabül ediyor benim için. Bu biyolojik zaman kişiden kişiye değişebiliyor. Ve çalışmalar ilerledikçe, bu zaman dilimi birden bire soru sorma mekanizması veya buna şöyle diyoruz biz, karar verme mekanizması kısalmaya başlıyor. Daha çabuk iş üretebilme yetisine ulaşabiliyor ve hatta çabuk karar verebilme yetisine ulaşıyor. Yalnız burada tabii bir rahatlık söz konusu, bu rahatlık keyfiyet değil, eğer kendisini, ya rahatım nasılsa ben bunu kolayca yapabiliyorum, kolayca bu sorunları çözebiliyorum diye bir duruma geldiğinde en tehlikeli yer büyük ihtimalle orası. Çünkü sürekli gözlerinin açık, bütün gözeneklerinin açık ve hareket halinde olabilmesi gerekiyor. Bazen öğrencilerime şöyle diyorum. Köpekbalığı gibi olabilmeniz gerekiyor. Çünkü şahsen benim için köpekbalığı, benim için çok vahşi bir hayvan ama yaşadığı ortama çok iyi uyum sağlamış bir hayvan. Evrim geçirirken de çok az evrim geçirmiş, ortamına uyum sağlayan bir hayvan. Yalnız köpekbalığının şöyle bir sorunu var. Bu balığın nefes alabilmesi için hareket etmesi gerekiyor. Bunun için uyurken bile hareket ediyor. Ama

aynı zamanda bu balık bir yerden de çok romantik diyebiliriz tırnak içinde herhangi bir şekilde avının üzerine çenesini kapattığı zaman gözlerini de kapatıyor çünkü nereyi ısıracağını biliyor. Bu süreç içinde bazen saçma denenebilecek oyunlar yapıyoruz. Atölye içinde bir öğrencinin her şeyden önce kendi yerini bulabilmesi gerekiyor. Kendisini evinde, ya da kendi yerinde hissedebilmesi gerekiyor. Ve hoca da gidip öğrenci ile birebir görüşme yaptığı zaman, onun yerine gidilip görüşme yapılıyor. Bizler bir misafir gibi oraya gidiyoruz. Bu çoğu zaman öğrenciye güven veren bir konu. Ve atölye ortamında da oyun oynuyoruz. Birdir bir de oynadık, bilye de oynadık. Ama tabii oyunu daha geniş çerçeveli düşünebilmek gerekiyor. Bir tiyatro kuramcısının kuramından size örnek verebilmek isterim. Yani biz sürekli, aslında, bir oyun çerçevesinde ilerliyoruz. Bu oyun esnasında bazen çok gülünç duruma düştüğümüz de oluyor. Bu gülünç durumları, utanç durumlarını, kendi aramızda yaşayabilmemiz gerekiyor. Böylece kendi kendimize yalan söylemeyelim. Eğer yarın ben bir sanatçı olacaksam, her şeyden önce kendime yalan söylememem gerekiyor. Ve gülünç bir duruma düşmemem gerekiyor. Size birkaç örnek verebilmek istiyorum. Şöyle ki "a" harfi "a" sesi ilk annemizin karnından çıktığımız zaman ilk ses. Ama bu harfi hepimiz biliyoruz ama bize öğretilmiş bir ses bu. Yani yazılım dili bu. Bunun ne kadar içimizden gelebileceğini ve herkes kendi içindeki a'yı söylüyor. Tabi a' lar birden bire bağırmaya başlayınca "ahh" oluyor. Orada yanlış yapıyor. Çünkü ahh da öğretilmiş bir şey. İçimizden geldiği gibi nasıl "ahh" sesi çıkartabiliriz. Ve bir an atölye içinde on kişinin garip sesler çıkartıp dans ederek resim yaptığını gözledim. Burada, tabi birisi bağırmaya başlayınca, ötekiler gülüyor. Kendisi gülemiyor. Utanıyor. Bu gülüşmeler bittikten sonra, acaba ne yapıyoruz burada, acaba bunun bir bilimsel yönünü kendi kendimize açıklayalım konusuna girdiğimizde, bir şeyleri açıklamaya başladıktan sonra yine şarkı söylüyorlar "a" larıyla veya başka çıkarabilecekleri seslerle. Ama artık onlar gülmüyorlar. Çünkü utandıklarından mı diyelim veya memnuniyetlerinden mi diyelim, bu kez ben gülmeye başlıyorum. Bu sefer hoca gülmeye başlıyor. Yer değiştirmiş oluyoruz. Bu daha çok öğrencinin kendi yerini bulabilmesi. Biraz evvel Ferhat bey de diyordu ki yani atölyede usta çırak ilişkisi içersinde bu bire bir yada toplu kritikler içinde hiçbir zaman öğrencinin kendi araştırmasına yardım ederken, bak işte bu böyledir, bu böyledir diye diretmemek gerekir. Bunu acaba soru sorarak, sorgulayarak, doğru soruları sorarak zamanlamayı bulmasını sağlamak kendi bir kişisel alanını oluşturabilmesi daha doğru sanıyorum. Çünkü yani biraz evvel dediğim gibi eğer sanatçı çıkacaksa, ben hiçbir zaman onun yanında gidemeyeceğim; yani bir yerde arkasından destek verip " hadi kardeşim uç bakalım" diyeceğimiz bir yere geleceğiz. Eğer o kişisel alana müdahale edersek, küçük kopyalarımızı çıkartmış olacağız. Yani bu benim düşüncem ve benim anlayışımda

olmayan bir şey. Master düzeyine geldiği zaman bir öğrenci, artık o yeşermeye başlamış olan bir sanatçıdır. İşleri daha olgunlaşmıştır. Master dönemi bir yerde o yapılan işleri törpüleme dönemidir. Burada master öğrencisini, bir öğrenciden çok, genç bir meslektaş olarak görmeyi tercih ediyoruz. Ve çoğu zaman da bu master öğrencileri ikinci sınıf olsun, üçüncü sınıf olsun buralarda asistan olarak, benim ile beraber, başka hocalar ile berber derse giriyorlar. Ve burada da kendilerinin geçirdikleri evreleri daha genç arkadaşlarına paylaştırdıkları bir ortamda bulunuyorlar. Master düzeyindeki bir öğrenciye acaba nasıl yardım edilebilir yaratıcılık konusunda. Eğer zaten master düzeyine geldiyse, bir yerde bir yaratıcılık düzeyi var ki, devam ediyor ve bu işe gönlünü koymuş. Bu kişiler ile yüzde doksan düzeyine varabilecek birebir konuşma düzeyine varabilecek bir sorgulama ritmine giriyoruz. Yüzde doksan diyorum, çünkü artık benim vidasını şu kadarla sıkmış iki tahtayı hangi tutkalla yapıştırıyor, yağlı boya yapmadan önce ne yapması gerekir gibi teknik bir sorun ile ilgilenmiyoruz. Çünkü sonuçta yağlı boya yapacaksa bunun bir sürü tekniği var. Herkes bir an kendi araştırması içinde, kendi yaratıcı tarzını, tekniğini buluyordur. Beyaz tuvalin üzerine rengi nasıl yedireceğini biliyordur. Bizim master düzeyinde buna katkımız belki var.Acaba ne kadar, ne anlamı var, bugün de bunu bırakmanın ne anlamı var, veyahut da bu yapacağı eserin ilerideki açılımları neler olabilir? Sabancı Üniversitesinde görsel sanatlar, görsel iletişim tasarımı hocaları ve tüm master öğrencilerimizle bir meyhaneye gidip, okul dışı bir meyhaneye gidip yemek yiyip içki içiyor, sohbet ediyoruz. Bu onlara daha yakın olduğumuzu hem yaş itibariyle, hem düşünce itibariyle, ayrıca bizde onları başka bir ortamda tanımış oluyoruz. Sanırım söyleyeceklerim bu kadar. Teşekkür ederim.

Ben teşekkür ederim.

Yetenek sınavları olmadan da daha doğrusu içeriğini değiştirerek de istediğimiz sonuçlara ulaşabiliyoruz. Buradan da görülebiliyor. Konuşmadan sanki böyle bir sonuç çıkıyor gibi. Yetenek sınavlarının kesinlikle içeriğinin değiştirilmesi, hatta olmasa da olabilir gibi sanki. Buyurun soruları alabiliriz.

Soru; bence konuşma çok güzel gidiyor. Ben konuşmacılardan özellikle rica ediyorum. Bu heyecanımızı dinleyenler ile paylaşması için konuşmaları mümkün olduğu kadar kısa tutarlarsa, bize de zaman kalması açısından faydalı olacağına inandığımız bir zaman kullanımı olur. Teşekkür ediyorum.

DOÇ. FERHAT ÖZGÜR: Ancak bütün konuşmacılardan sonra tartışma aşamasına geçilmesini daha doğru buluyorum ben. Dolayısıyla soruları şimdi not alırsak iyi olur. Ben sözü sanat tarihi bölümünde Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesinden Zeynep Yasa Yaman' a vereceğim. Buyurun.

DOÇ. DR. ZEYNEP YASA YAMAN: Ben aslında dünkü oturumlardan birinde konuşmacıydım. Sanırım yanılmıyorsam, sanat eğitiminde kuramsal ve pratik uygulamalar, konusuydu. Ama şimdi kendimi 'bireysel yaratıcılık' tartışması içinde buldum. İkisinin birbiriyle ilişkili şeyler olduğunu düşünüyorum. Onun için dün panele katılamadığım için özür diliyorum. Bugünkü katılımım sağlandığı için de yöneticilere ve komisyona teşekkür ediyorum. Bireysel yaratıcılığı, ya da kuramsal ve pratik uygulamayı aslında ben biraz eğitim konularının dışında görmek istedim. Yani sanat tarihi eğitimcisi olduğum için daha böyle bir çerçeveden bakmak istedim. Çünkü gerçekten de bireysel yaratıcılığın bir sanat eğitimi konumundaki kısmı var; eğitmenlere düşen, bir de kamusal alanda bir eğitim süreci var. O taraftan bakmak istedim ve bu yüzden de konuyu "kentler ve kent içerisinde tarih bilinci". Özellikle sanat tarihi bilinci ve onun da bir sonucu olarak ta, entelektüeller açısından görmek istedim. Ben de aslında tersinden başlayayım. Çünkü galiba bunların hepsinden söz etmeye pek vakit kalmayacak, o nedenle entelektüellerden başlayarak, vakit kalırsa kent ve sanat tarihine doğru geri dönmek istiyorum. Sanat tarihi sözcüğü öğrencilerde genelde bir antipati yaratıyor ki, bu da zaten işin kuramsal tarafı oluyor. Onun için entelektüellerden başlayayım isterseniz. Biz sanatçıyı, gerçek söylemek gerekirse, bir yaratıcıyı, bir entelektüel gibi görmek istiyoruz. Böyle olmasını istiyoruz. Böyle olduğunu düşünüyoruz. Ve aslında sanat tarihine baktığınız zaman da bütün sanatçıların Leonardo' dan tutun da, işte Picasso gibi bütün bunların gerçek birer entelektüel olduğu ve sanat tarihini bir oyun alanı olarak oluşturduklarını görebiliriz. Sizler de görüyorsunuz sanırım. Kuramsal dersler bunun için veriliyor kanımca . Bu dersler onların hangi alanda ne yaptıklarını ve aslında nasıl gezindiklerini, tarih içerisinde nasıl ondan yaralandıklarını, ona nasıl referans verdiklerini gösteriyor. Bu tarihin de tabii kentle doğrudan ilişkisi var. Ben şurada konuşmamı entelektüellerle sınırlı tutayım. Konuşmama vakit kalırsa, şöyle bir kitapdan söz etmek istiyorum size. Freud' un bir kitabı var ve buna değerlendirme yazısı yazan kültür tarihçisi Terry Egleton, Entelektüellere ne oldu? sorusuna entelektüel yaşamın üniversite içi ve dışı yaşantıda giderek çöktüğünü yazıyor. Bunun sonucu olarak batılı bilgiye, kültüre, sanata olan inanç giderek azalıyor. Ona göre bu bilgi ve değerler insanların yalnızca pratik yaşamlarında etkili olmaktadır. Ve 18. y.y. aydınlanma çağının entelektüelleri için geçerli olan doğruluk evrensellik nesnellik gibi kavramlar giderek çağımızda önemini yitiren ve kuşku ile yaklaşılan değerler olmaktadır. Bugün bilginin doğruluğu yerine nümüz kullanımı daha önemli bir yer tutuyor. Yaşantımızda da böyle. Bu nedenle eleştirel entelektüelizm yerine sosyal mühendislik kuramları ortaya çıkıyor. Bilgi, ekonomik üretim, politik denetim gibi alanlarda kullanılıyor. Giderek düşüncelerin geliştirilmesi, hizmet için görüş oluşturmaktan daha az önemli görünüyor. Günümüzde

kültürel kurumların, galerilerin, müzelerin üniversitelerin önemi giderek azalıyor. Bu kurumlar risk almaktan çok terapi yapmak, yatıştırmak ve kuşku teorilerini güncelleştirmekle uğraşıyorlar. Yöneticileri ve hocalarına stratejik planlama kursları ve eğitimi veren üniversiteler, müşteri memnuniyeti ve öğrenci merkezli bir eğitim anlayışını yaygınlaştıran bir işletmecilik önerisiyle çıkıyorlar. Kişisel deneyimler maceracı bir yaşam ile yer değiştiriyor. İnsanlar karşı çıkmak yerine, rahatı konforu yeğliyorlar. Üniversitelerin makrolaştırılması sürecinde ulusal hizmet anlayışı, müşterinin memnuniyeti ile yer değiştiriyor. Bu popülist tutumun yansımaları sanata da doğrudan yansıyor. Bunlar aslında Fredi' nin eleştirel bakışı. Ben size aktarıyorum. Fredi'nin bu kuramsal yaklaşımına karşı Melani Hilips kültürel karamsarlığı yadsıyan, yani bu karanlık çerçeveyi yadsıyan gerçek bir demokrat olarak bu altın çağın muştucusu olarak, çağdaş ve paylaşımcı bir kültürden söz etmektedir. Yani içinde bulunduğumuz dönemi tam tersine çok katılımlı demokrat bir çağın habercisi olarak da algılayabiliriz. Bu görüşleri uzatmak, olası bu konuşmayı uzatmak da olası ama, şimdi bu iki farklı yaklaşımdan hareketle, ben aslında sanatta son otuz yıldır nasıl bir yaklaşımla karşı karşıya olduğumuza değinmek istiyorum. Ve bunu kuramsal olarak önemseyen kişilerden, David 97' de Onuncu Documentanın kadın küratörü ve oda diyor ki; "Günümüzde kültür ve Sanat kurumları eleştiriden yoksun bir biçimde kültür ve turizmin Mekkeleri haline dönüştüler". Üniversitelerin beslendiği müze, galeri gibi kaynaklar, aslında yani beslenmesine kaynak oluşturan kurumlarda böyle bir radikal değişiklikten söz ediliyor.

YRD. DOÇ. MEHMET KAVUKÇU: Ben Erzurum'da, vücut ısımın artı 30 olduğunu, ama burada 45' e çıktığını fark ettim. Hatta belki de buraya çıktıktan sonra bunun daha da arttığını fark ettim. Ama bu heyecanımı sizlerle birlikte paylaşmak için her şeye rağmen buraya geldim. Çünkü Erzurum' dan geliyorum ben Mimar Sinan mezunuyum. Oradan geliyorum ama yaklaşık 10 yıldır orada eğitim veriyorum. Orada yaşadığım bireysel yaratıcılıkla ilgili sorunları,sanatın merkezi diyebileceğimiz yerlerde, Türkiye'de İstanbul, Ankara gibi, özellikle sanatın daha farklı yapılanmalar içinde olduğunu, yani merkez ve çevresi diye adlandırabileceğimiz böyle tartışmaların yapıldığı veya merkez ve çevresi durumunun kabul edilmediği durumlarda, bizim böyle bir gerçeklikle yaşadığımızı kısaca bahsetmek istedim. Anadolu' da güzel sanatlar fakültelerinin kurulmasının doğruluğunu ve yanlışlığının tartışıldığı bir ortamda var olan bir gerçek şu anda 28 tane Güzel Sanatlar Fakültesi var. Ama bunların hepsi aktif durumda değil. Ama Erzurum' da Atatürk Üniversitesi'nde Güzel Sanatlar Fakültesi yaklaşık olarak 8 yıldır mezun veriyor, 12 yıldır eğitim veriyor. Bizim merkezde çalışan sanatçı adaylarına çevre veya uzak çevre diyebileceğimiz ilde, sanatçı adayının neler alabileceği veya nasıl yetişebileceğini; ne kadar ileri gidebileceğini, ne tür ilişkilere gidebileceğini, hangi

bağlantılarla kendini geleceğe hazırlayacağını düşünmek, yaşamda o sorunlarla iç içe olmak, belki de bizi oradaki öğrencilerle daha yakın, daha sıcak, daha samimi ilişkilere, daha duyarlı ilişkilere ittiğini söyleyebilirim. Mutlaka bu sıcak ve daha yakın ilişkiler her güzel sanatlar fakültesinin yapısında mutlaka var. Ben de aynı öğrencilik dönemini yaşadım, aynı ilişkileri ben de gördüm. Ama sanıyorum merkeze veya orijinal yapıtlara hasret kalan bir öğrenci grubuyla birlikte olmak, onlarla birlikte olmak, onlara bir şeyler anlatmak ve bir şeyler verme çabası daha farklı bir durum. Eğitim alan öğrencinin bireyselliğini geliştirmesinde en etkili olan şey çevresi ve yaşadığı kent. Az önce Zeynep hocamın söylediği gibi yaşadığı kenti tanıması, kentle olan ilişkisi ve dış dünya ile olan bağlantıları önemli. Teknolojiyi takip etmesi gününü takip etmesi geçmiş sanat ilişkisini kurup bunları harmanlayıp bunları yeniden sunması önemli. Kendi bireyselliği ve anlayışı çerçevesinde işlerini nesneler, objeler halinde yeniden sergilemesi, yapılması gereken şeyler. Muhakkak kültürel ve tarihi değerlerle kalan miraslarla ilişkili olarak çalışılması onlar ile bağlantı kurulması ister kullanır, ister kullanmaz, fakat o bilgileri edinmesi, gerekli olan bir durum. Fakat uzak çevrede, Erzurum'da ya da Erzurum'a yakın olan, ya da Anadolu' nun herhangi bir yerinde sanat eğitimi alan bir sanatçı adayı, her zaman galeri ve müze gezme şansını bulamıyor. Bu çevrelerde yaşayan çocukların büyük çoğunluğu, ya köyden geliyor, yada kentten geliyor. Sanat heyecanını onlara vermek, bu heyecanı onlara taşımak, belki de benim şu anda yaşadığım heyecandan daha farklı, daha zor bir durum. Ama onları Batıya getirmek, yani merkezlere taşımak Avrupa' ya taşımak gibi bir düşüncemiz şu anda zaten yok, imkanımız da yok. Batıyı kendi imkanlarıyla görme sağlayan öğrenciye de ben on yıldır Erzurum' dayım rastlamadım. Fakat fakültenin yardımıyla İstanbul'da o heyecanları paylaşmak mümkün olabilir. Bu da sürekli değil, senede bir defa, iki defa, üç defa bile bu yakalamak yine zor. Her duruma en fazla senede bir defa iki defa para yetişebiliyor. Ama üniversitenin büyük desteği var. Tüm dekanlarımıza bize vermiş oldukları desteklerden dolayı teşekkür borçlu olduğumu her zaman biliyorum. Ama Öğrenciye müzeleri gezdirmek, batıyı gezdirerek ancak bireyselliğe ulaştırabileceğimize inanıyorum. Yani teoriyle ya da kısıtlı imkanlarla yapılan uygulamalarla, atölye çalışmalarıyla belli bir düzeyde kalacağını düşünüyorum. Bunun için aldığımız destekle biz sürekli olarak öğrencileri Türkiye'de merkezlere Ankara' ya, İstanbul' a özellikle getirip, burada hem insanlarla tanıştırmak hem hocalarla tanıştırmak, galerilerle bilgilerini arttırmak ve bu yolla onların gelişimini sağlamak çabasındayız. Hatta öyle bir durum oluyor ki bazen mesela Türk sanatçılarından bazılarının isimlerini kitaplardan, ya da bizden duyduklarıyla öğreniyor. O hocalarımız İstanbul' da veya Ankara'dan Erzurum' a geldiklerinde heyecandan titreyen, heyecandan duygulanan öğrenciler çok

gördüm. Yani burada en son Cevat hocam gelmişti sanırım, o heyecanı onunla yaşamışlardı. Bu heyecanı, o birikimi oluşturarak, biz bir iletişim bağı kurup, onların gelişimini sağlamaya çalışıyoruz. Bizim okulda verdiğimiz eğitim, her ne kadar atölye eğitimi olsa da, atölye her hangi bir hoca sorumluluğunda dahi olsa, biz öğrencinin önüne bireyselliğinin önüne geçecek her hangi bir durum olmasın diye atölyeler arası ilişkilerimizi sıkı tutuyoruz. Sınavları ortak yapıyoruz, bir takım sorgulamaları birlikte yapıyoruz. Ayrıca atölye dışında veya bölüm dışında diğer bölüm hocalarıyla da ilişkilerimizi sürdürüyoruz. Böylece atölye mantığında süren eğitimde atölye sisteminin de getirilerini göz önüne alarak bir çalışma sistemi sürdürüyoruz. Fakat asıl sorun bizim az sayıda öğretim elemanı yaklaşık şu anda bizim bölümümüzde 9 öğretim elemanı, kurumda 75-80' e yakın öğretim elemanı bulunuyor. Burada şöyle bir durum ortaya çıkıyor. Okul dışına çıkıldığında, sanatsal faaliyetler, sanatsal ilişkiler farklı farklı kurumlara yayılmadığı için kısıtlı imkanlarla kendi içinde kapalı kalıyor. Ama İstanbul' da, ben de burada eğitim aldığım için, oradan da bildiğim kadarıyla, her an farklı değerlendirmeler, farklı yorumlamalar, farklı ilişkilerle değişecek, gelişecek hatta tek bir atölye hocasının eğitimine veyahut da onun yönlendirmesi ile yapılan bir eğitimle içi içe olan bir durumda bile çocuk kendi bireyselliğini ortaya koymak için direnç gösterebiliyor. Ama atölyede yetişen bir öğrenciye, biz bölüm ilişkileri, bölüm ilişkileri dışında, dışarıda, her zaman kentsel yapıyı, tarihsel dokuyu, onun dışında, ülkenin diğer fakülteleriyle ilişki kurarak, daha farklı yapılanmalar içerisinde, sinema ile ya da diğer disiplinler ile ilişkisini geliştirip daha kuvvetlenmesi yolunda destekli. Bunun dışında, büyük kentlere, büyük merkezlere ulaşmasını sağlamayı ve böylece onun kendi bireyselliği içerisinde bireysel yönünün gelişimini, sürekliliğini kazandırmaya çalışıyoruz. Ancak bireysel gelişim için, merkez dışındaki kişinin teorik eğitim uygulamaları dışında böyle sıkıntılar ile yüz yüze kalmasının giderilmesi de ancak güzel sanatlar fakültelerinde veya diğer sanatçı ve sanatçı adaylarının karşılıklı ilişkileriyle ancak giderilebileceğini, bunun var olan bir sorun olduğunu, ama bu sorunun daha kuvvetli ilişkilerle giderilebileceğinin mümkün olduğunu düşünüyorum. Kurumumuzda ki öğrencilerin, sanat ve sanatçıya özlem duyarak çalıştıklarını yaşıyorum. İstanbul'a Ankara'ya hiç gitmeyen öğrenciler sanatta bireyselliği nereye kadar taşıyacaklarını da sorguluyor. Ben de ne kadar gelişebileceklerini sorguluyorum. Günümüzde internet yoluyla bu açılımlar nereye kadar çözümlenebilir, bunlar hep soru işareti. Orijinal yapıt görmeyen eğitim sisteminde ne kadar başarılı olunur, bunlar da soru işareti fakat, bizim bugüne kadar almış olduğumuz sonuçla, Ankara'da, İstanbul'da, batıda açtığımız sergilerde aldığımız eleştiriler, gördüğümüz yaklaşımlar sonucunda, bizimde bir takım başarı ışığı veren gençler yetiştirdiğimizi, Türk sanatında bizimde yer alabileceğini düşündüğümüz

gençleri yetiştirdiğimizi, onları merkezlere, Türkiye'deki merkezler olsun, Avrupa'daki merkezlere olsun göndermeye başladığımızı da söylemek mutluluk veriyor. Onların sanatı öğrenme heyecanı, batı kavramı heyecanı, objeye yaklaşım heyecanı, mutlaka gelecekte sadece Ankara ve İstanbul'dan değil, Anadolu'nun çeşitli yerlerinden de sanatçı adaylarının ve sanatçıların çıkacağı ümidini bana veriyor. Ve bu gerçeği de görüyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

DOÇ. FERHAT ÖZGÜR: İçinizdeki sorunun daha çok mesafeden kaynaklandığını anlıyorum. Doğru mu acaba. Programların içeriğinden, etkileşimden daha ziyade, kentler arası etkileşimin bireysel yaratıcılığın önünde bir engel oluşturduğu sonucuna varabiliyoruz. Teşekkür ediyorum bilgileriniz için.

Söz sizde Nilüfer hanım buyurun.

NİLÜFER ŞAHİNOĞLU: Merhabalar. Ben de özetle yani hangi başlıklar etrafında konuşmamı yapacağımı ifade edeyim öncelikle. Eğitim sistemi içerisinde birey olamama ve bilgi alımının görsel ve işitsel bilgiye dönüştürülmesi ile ilgili yapacağım konuşmamı. Şunu da söylemek istiyorum, ben biraz fazla heyecana sahip olan bir yapıda bir insanım ve aslında şu anda kendi yaratıcılığımı gerçekleştiriyorum ve kendi sınırlarımı zorlayarak aslında. O yüzden biraz beni anlayacağınızı umuyorum. Ben öğrenciliğimin yanı sıra, Eğitim Gönüllüleri Vakfı'nda resim dersi veriyorum haftada bir gün. Ve böylelikle hem eğitmen açısından, hem de öğrenci olarak her iki noktayı da gözlemleme şansım oluyor. Ve orada yaşadığım bir olayı sizinle paylaşmak istiyorum. Ve bunun gerçekten yaratıcılığımızın eğitim sistemimiz içerisinde nasıl belirli noktalarda engellendiğini vurgulamak açısından önem taşıdığına inanıyorum. Derslerin birinde, yani yaş ortalaması 11- 12 olan öğrencilere yaşam konusunu verdim. Ve yaşamla ilgili onları mutlu eden, korkutan, sevdikleri, sevmedikleri her hangi bir şeyi resmetmelerini istedim. Ve bu çalışmanın sadece onlara ait bir şey olması gerektiğini, güzel ya da çirkin, benim için önemli olmadığını onlara anlatmaya çalıştım ve dersin sonunda hepsinin resimlerini karşımıza koyduk. Ortaya çıkacak tabloyu gerçekten ben de çok merak ediyordum. Çünkü bu bir nevi kendi gerçeğimle yüzleşmemdi bu. Çünkü ben de bu eğitim sisteminden geliyordum. Ve ortaya çıkan manzara gerçekten çok üzücüydü benim için, çünkü her biri birer tane ev 3 bulut sol köşeden bir güneş yapmıştı. Ve şöyle bir şey de var ki, eğer insan doğası çocukluk döneminde özellikle sonsuz hayal gücünü öngörüyorsa burada çok ciddi bir sorun vardı. Bu eğitim sisteminde ve bu sistemi var eden hoca ve idarecilerde belki de çağımıza egemen olan anlayışta, çocukları, dolayısıyla bizi bu denli tek

tipleştiren neydi peki. Neden bizlere bırakılan tek yol taklitti. Özgüvenimizi, cesaretimizi, özgürlüğümüzü yok edecek denli psikolojiden ve yaptığı işin ciddiyetinden habersiz miydi hocalarımız? Kendi varlıklarıyla, öğrencilerin kimliklerini de siliyorlardı. Yoksa eğitimden anladıkları düşünce kontrolü müydü sadece diye düşünmeme neden oldu bu olay. Bunu Nietzsche' nin bir sözüyle devam ettirmek istiyorum. "Kim temelde öğretmense, öğrencileriyle ilgili her şeyi ciddiye alır kendini bile" diyor ve ekliyor: "Yetenekli olmak yetmez, ona izin vermemiz de istenir. Bilge için bilgi ahlakın kurduğu son kapan, insan bir kez daha tümüyle bu kapana kısılıyor". Tam da bunu destekleyecek bir başka örnekle devam etmek istiyorum. Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi öğretim üyesi Tülay Çellek, bir makalesinde eğitimcinin, öğrencinin ayrıcalıklarından haberi olmasından psikoloji ve felsefe bilgisine sahip olmasından söz eder. Ve bu konuyu verdiği bir örnekle irdeler: Tanınmış bir sanatçımızın öğrencilerine ait olan bir sergiye gitmiştim. Odanın etrafında dönerek izlerken çalışmaları birinin önünde durdum. Resim öğretmenin mi, öğrencinin mi diye bir türlü karar veremiyordum. Sergiyi bekleyen bir hanım resme sürekli baktığımı görünce, o resim öğretmenin en başarılı öğrencisinin dedi. Başarıya bakalım. Öğretmenin çalışmalarına en çok benzeyen. Tamamen kendi kişiliği yok olup, öğretmenin yapısına bürünen bence en başarılıydı. Nitekim tüm bunlar öğretmen yetiştiremeyen okullardan mezun olup, pedagojik formasyon almadan, artı hiçbir deneyimi olmadan bir yerlere getirilmenin bedelini, öğrencinin ödemesi şeklinde noktalanıyor tabii. Nasıl iyi bir profesör, iyi bir yönetici olacak değilse, iyi bir sanatçı da, iyi bir sanat eğitmeni olacak anlamına gelmez. Çünkü bunlar da ayrı bir özellik ve birikim ister. Nitekim başarılı bir eğitimin ilk nüvesini öncelikle idareciler ve sonra da eğitimciler oluşturur, bu her alanda geçerlidir diyor. Bu da ayrı bir örnek teşkil ediyordu. Gazi Üniversitesi güzel sanatlar fakültesi öğretim üyesi Prof. Mehmet Yılmaz yaptığı bir söyleşide öğrenciyi kendi hapishanesinden kurtarırken, hocanın hapishanesine sokmamak gerekir diye uyarır. Bu iki örnek de yaratıcı düşünce için gerekli olan cesaret, özgüven ve benlik olgusunun eğitim sistemi içerisinde ne denli törpülendiğini vurgular niteliktedir. Bir başka açıdan bakacak olursak, etrafımızda bizi sarmalayan çeperi fark edemezsek onu nasıl yırtabiliriz. Kendimizi ve yaşadığımız çağı algılayabilecek bilgi birikimine sahip değilsek, yani o çeperin farkında bile değilsek sizce hangi yaratıcılıktan söz edebiliriz. Bilginin bittiği yerden, bilginin gücü ve enerjisiyle sezgi başlar. İnsanlık tarihi içerisinde donandığımız bilgilerle, kendi sınırlarımızı ve varlığımızı tam anlamıyla tanımlamalıyız ki bu sınırları zorlamaya başlayabilelim. Bu çeperi yırtmaya çalışalım ki, yaratalım. Çünkü yaratıcılık ütopik bir durumdur. Yaratıcılık için bir ütopyamız olması gerekir ki, bu ütopyayı yaratmaya bizi iten nedenimiz geçmişte din ve ideolojiler iç içe geçerken şu an bizler ütopyalar

yaratacak odamızı kaybettik. Bu oda çoklukta kendi sınır ve konumumuzu bilmemekten kaynaklanmaktadır. Bilgi ilgiyi zorunlu kılar. Bilginin yaşama pratiğinde sınanması, gerçekte bireyin kendini gerçekleştirmesinden başka bir şey değildir. Bilgi bombardımanı algıda seçiciliğin kaybı, seçmede odak yitimine neden olmakta ve tüm anlamlar dizgisi kaybolmaktadır. Bu travmatik koşullar içinde birey kendini tanımlayamadığı oranda uyuşturulmaya başladı. Walter Onn; sözel kültür insanının bilgiyi taşıyıcı olduğu, soyutlama ve bilgiyi kendilemenin ise ancak yazılı kültür ile mümkün olduğunu söyler. Bugün pop kültürün görsel, sözsel bir kültür olduğunun da altını çizmekte. Yaşadıklarımızın bu savla nasıl örtüştüğü de görülmektedir. Soyutlama ve dönüştürme yaratıcılığın başlangıç noktası değil midir. Bilgi alımının göze ve kulağa indirgendiği süreçten bu yana, eğitimin içinin boşaltılması, görünüşün, yani imajın ön plana çıkmasına neden olmuştur. Görünüş tam olma istencini yaşatan bir duyguyu örtme girişimi değil midir. Yaratıcılığı eksik olanı giderme istenci olarak düşünürsek, eksik olan salt bir dış görünüş olabilir mi? Birey kendi teslimiyetini salt görünüşe ve görünüşler dünyasına kapı koluna yüklediği oranda, gerçeklik yitimiyle yüz yüze gelmektedir. Öğrencinin imajı, eğitmenin imajı, okulun imajı, imajlara hapsolduğumuz bir çağda hakikati bulmaya çalışmak bile bir ütopya halini aldı. Kapitalist ülkelerde sanatı, ya da sanatçıyı tıpkı diş macunu, yada hazır çorba gibi imal eden, ambalajlayan ve dağıtan insanlardan söz eder Gündüz Vassaf. Uzmanlık çağında yaratıcılık bu uzmanlara mı ait dersiniz? Teşekkür ederim.

DOÇ. FERHAT ÖZGÜR: Çok teşekkür ediyoruz değerli bilgileriniz için. Ben sorulara geçmeden önce değerli konuşmacıların vakitlerini iyi kullandıkları için teşekkür etmek istiyorum. Bağlamak istedikleri ne olabilir. Yani çok sınırlı kısa ve öz olmak kaydıyla.

Sorulara geçmenden önce eklemek istediğiniz noktalar var mı acaba?

O halde başlayabiliriz. Yarım saat kadar vaktimiz var. Hocam buyurun.

PROF. GÜNGÖR GÜNER SORUYOR , SAYIN SELİM BİRSEL'E : Ben size bir soru yöneltmek istiyorum, ama ne olur sorularımı yanlış anlamayın. Siz Sabancı Üniversitesinde ders veriyorsunuz. Bir modelden bahsettiniz. Bu model Sabancı Üniversitesinin kendi oluşturduğu bir model mi? yoksa sizin dışardan aldığınız bir model mi?

İkincisi çok önemli dediniz. Hangi düzeyde okutuluyor.

Üçüncüsü bir devlet üniversitesinde hiç çalıştınız mı ve sizin üniversitenizde devlet lisesinden gelmiş

bir öğrenci var mı?

Bir sorum daha var. Şimdi dediniz ki, yüksek lisans öğrencileri kendileri halleder yağlı boya, boya vs, lisansta da teknik soruları kendilerimi halleder öğrenciler yoksa teknik atölyeleriniz mevcut mu?

CEVAP: Matematikten mi başlayalım. Evet bu Sabancı Üniversitesinin kendi oluşturduğu bir program. Sabancı Üniversitesi kurulurken, kurulma aşamasında konferanslar sırasında tüm üniversiteye aslında yansıyan bir şey, yalnızca bizim alanımızda değil, tüm üniversitenin benimsediği bir program. Bunun nedeni dershane sisteminde şöyle bir şeyin farkına varırız. Lise öğrencisinin son yılında okula gitmesi gerekmiyor. Dershaneye gitmesi gerekiyor ki iyi bir puan alsın ve bir yere girsin. O zaman üniversiteye girdiklerinde eksikleriyle geliyorlar. Burada ben işte matematik, Türkçe Tarih ya da başka bilgiler onlara aktarılıyor. İkincisi ben güzel sanatlar yapacağım ya da ekonomi yapacağım diye gelmiyor. Bize yalnızca bir fakülteye geliyor, o fakülte sonrasında üniversite dersleri, fakülte dersleri ve eğitim yapmak istediği alan belirleniyor. Dolayısıyla bireysel olarak, keyfi karar verebilme izlenimi onlara verebiliyoruz. Daha önce devlet üniversitesinde çalışmadım. Devlet lisesinden gelen öğrenci var. Var evet. Şu anda nerden geldiğini biliyorum ama bir öğrencim var, çok da başarılı. Burslu. Şu anda master eğitimine devam ediyor. Ama şu anda aklıma gelen bir tane var. Hem metal olsun, ahşap olsun, özel atölyelerimiz var. Ve bunları stüdyoya taşıyoruz. Bunun içinde veriliyor bu teknikler. Ama tekniklerden çok hangi imgeyle uğraştığımız bizim için daha önem taşıyor. Çünkü zamanla muhtemelen kendi tekniğini kendisi yerine getirecektir.

PROF. GÜNGÖR GÜNER; Ama şimdi öğrencinin her halukarda teknik bilgiye ihtiyacı var. Bunu ustalat teknik atölyelerde mi veriyor yoksa siz bizzat mı veriyorsunuz?

Ben kendim veriyorum.

DOÇ. SÜHA VAROL: Fakat ben usul hakkında bir şey sormak istiyorum başkana. Konu çok önemli çok önemsiyorum. Onun içinde ben demin arkadaşımın söylediği söz güne damgasını vurdu kanaatindeyim. Ben burada endüstri ürünleri birinci sınıf öğrencileri ile beraberim. Bugün bu konu benim için çok önemli. Teknik olarak sormak istiyorum. Sadece sonuç şeklinde mi konuşalım yoksa katkıda bulunabilir miyiz?

SELİM BİRSEL: Hayır efendim hemen cevaplayayım. Katkıda bulunabilirsiniz. Düzeltme de yapabilirsiniz soru da sorabilirsiniz. Tartışma her şeyi kapsıyor. İkincisi de bu paylaşmayı zaman açı-

sından ne kadar müsaade edersiniz? Çünkü ben çok doluyum. Bence yeterince zamanımız var yani yarım saatimiz var.

DOÇ. SÜHA VURAL: Beni bağışlayın bana 5 dakika yeter. Kalkıp konuşmayı pek sevmem ama bu sefer konuşacağım. Bu çok önemsediğim bir konu.

Endüstri Ürünleri Tasarımını ben dışarıda Almanya' da gördüm. İlk endüstri ürünleri tasarımını da Türkiye' ye getirenlerden olmaktan da gurur duyuyorum. İsmim Süha Vural. 30 sene Mimar Sinan Üniversitesinde bu eğitime katkıları olan bir hoca olarak erken emekliliğimle gençliğimi bırakmadan Doğuş Üniversitesi Endüstri Ürünleri Bölümü açma şansına sahip oldum. Böylece toparladıktan sonra benim üniversitem parasını verip mesleği sanat almak isteyen öğrencilerden meydana geliyor. Bu çok acayip bir şey değil çok normal bir şey. Çünkü neden. Türkiye'de bir milyon 600 bin lise mezunu var. Her yıl. Ve bunların 380 bin i şans eseri üniversitelerde bir yer bulup okuma şansına sahip oluyorlar. Diğer geri kalan öğrencilerin üniversitelerin sayısına göre ve kalitesine göre puanlamaya göre ellerinde olan imkansızlık yüzünden her üniversite yurt vasıtasıyla işte 160, 180 ,200 küsür gibi bir sınırlama koyarak bu şansı bu kişilere vermeyi deniyor.

Gelelim öteki duruma. Öteki durum daha önemli. Nedir öteki durum. Bizim almak istediğimiz öğrencilerin ne yapmak istedikleri. Size teşekkür ederim çok önemli şeylerden bahsettiniz. Bu bir milyon altı yüzbin lise öğrencisinin birden bire okumak isteğinden bir den bire bir endüstri oluştu. Atölyeler bu sayı karşısından hangi üniversiteye nasıl girilir, çok iyi bilen yetenek geliştiren, yetenekli insanlar varmış gibi sunumlar yapabilen. Ve bunların bir kısmı başardı bir kısmı başaramadı. 30 senelik tecrübemde şunu tespit ettim ki bizim Mimar Sinan Üniversitesinde yetenek sınavı maalesef çok öne çıkarılan bir konu oldu. Ben bunu esefle söylemek isterim. Çok tenkit ettim. O konuda çok uğraşı göstermemize rağmen, devlet üniversiteleri maalesef çok sınırlı yapıları dolayısıyla yeniliklere çok açık değil. Şunu gördüm ki yetenek farklı bir şey. Bir defa insanoğlunun en büyük özelliği insansa zaten yeteneklidir. Ve bu yetenekleri nasıl ortaya çıkarabilire bakmak lazım. Bu imkanı biz onlara nasıl veriyoruza bakmak lazım. Bence önemli olan konu burada konuşulması gereken konu budur. Şimdi yetenekte maalesef bu yüzden ayağa düştü. Çok özür dilerim. Diyoruz ki biz üniversitede yetenek sınavı yapacağız. Efendim her insanda yetenek vardır. Önemli olan siz imkan veriyor musunuz o insanlara. Bence önemli olan nokta bu. O insanlara verilen imkan. Nasıl oluyor şöyle veya böyle. Onun tartışması uzayıp gidebilir. Ama bir öğrencide bence önemli olan şey birincisi ilgi. Bir insanın birey

olarak neye ilgi duyduğunu çok iyi tespit etmesi gerekir. Ve bu ikisini nasıl değerlendireceğini de çok iyi tespit etmesi lazım.ondan sonra o ilginin arkasında kendisinin ne kadar o ilgiyle yeteneğinin nasıl ortaya çıkacağını sorgulaması lazım. Şimdi burada birey olmak öyle kolay iş değil. Senelerce bütün öğrencilerle aynı şeyi yapıyorum. Dün yaşadığımız bir olay oldu. Baktım ki tüm öğrencilerim toplu bir şekilde tepki gösteriyorlar. Sonradan asistanlarım sayesinde öğrendim ki hepsi çok korkmuşlar. Çok üzüldüm. Ben öğrencilerimi korkutarak bir şey öğretme taraftarı değilim. Onu biliyorlar kendileri. Şahitlerim de burada. Paylaşma, ne derece biz paylaşıyoruz? Ve dolayısıyla da paylaşmanın sonucunda yetenek bence ortaya çıkıyor. Bu ortamı yarattığımız zaman biz birey, bireysel olmayı öğretmiş oluruz kanaatindeyim. İkincisi, Çok önemli olan ruh hocalarımız bizim öğrencilere ne kadar ruh verebiliyor. Yani hasbel-kader veya bilerek seçtiği okulda hocalarımız ne kadar o meslek ile ilgili ruh verebiliyor. Bence çok önemli bir konu. Bizim hayal gücümüzün, maalesef yeni nesil çok fazla farkında değil. Meslek, yaratıcılık, bence hayal gücüne geçer. Hayal gücü olmayan yaratıcılık bence hiçbir şey değildir. Ve insanlar hayal gücünü her zaman farklı yönlere yönlendirerek ondan kişiler parasal istifadeler sağlamışlardır. Öğrencinin bence en büyük gereksinimi hayal kurma yeteneğini geliştirmesidir. İlgiyle birlikte. Daha sonra da ruhu iyi anlamalıdır. Sonra sınırlamalar demin arkadaşlarımız bahsetti öğrencilerimizin etrafında sarılı bulunan o çemberi yıkma cesareti vermemiz lazım. Bizim hocaların en büyük görevi bence bu. O daireyi yıkmamızı sağlamları lazım ki birey olsunlar. Kendi kişiliklerini ortaya koyma imkanı sağlansın. Hemen bitiriyorum. Kısıtlamalar. Hiç kimse bahsetmiyor kısıtlamalardan. Bütün üniversitelerimiz bütün okullar hep üniversite diyoruz hep bir takım gizli kısıtlamalar ile öğrencileri belli bir yere yönlendirmeye çalışıyoruz. Bence bu tamamen yanlış. İnsanlar ilk önce kendini bilecek. Serbest kalmayı kafasında bir defa öğrenmesi lazım, aksi halde hiçbir şey yaratıcılık öyle bir şeydir ki en ufak bir kısıtlamada uçar gider. Benim kanaatim, ancak serbest düşüncede, serbest kalmada yaratıcılık öne çıkar.

Bence çok hoş bir konuydu şimdilik bu kadar konuşmak istiyorum.çok teşekkür ediyorum.

PROF. MUSTAFA ASLIER: Bu olayları 50 yıl öncesine göre karşılaştırdığımız zaman çok önemli görüyorum. Yapılan açıklamalardan şunu anlıyorum ki, bizim elli yıl önce bize göre çok iyi çözdüğümüzü zannettiğimiz giriş yetenek sınavları bizim tamamen ön gördüğümüz yoldan çıkmış durumda. Bizim kurumumuz 50 yıl önce öğretime başlarken toplam 50 öğretim üyesi, bunların 12 tanesi batı ülkelerinden kalanı da Türkiye' den olmak üzere mevcuttur. Okul Almanya'da batı tarafı Naziler tarafından kapatılmış Bauhaus ekolünün eğitim rehberlerini ve programlarını örnek alarak kurulmaya

çalışılmıştı. Biz bireyin yeteneklerinin eğitim dallarına uygunluğunu ölçmek için bir yıllık eğitim uyguluyorduk. Yalnız biz o bir yılda 90 öğrenci alacaksak 250 öğrenciyi bir çizim sınavı yaparak seçtik, gireceği dallara göre 200 öğrenci seçtik. Bunlar bir yıl boyunca temel sanat eğitimi dediğimiz basic, bu basic kelimesini de talim terbiyede haftalarca tartıştık o zamanlar, bu terimleri bilmiyorduk Türkiye' de genel sanat eğitimini aldılar. Ama ben parantez içinde temel sanat eğitimi diyorum. Şimdi temel sanat eğitimi içerisinde bu seçtiğimiz öğrencileri bir yıllık süre zarfında, ilk sömestır sonuna kadar bunların eğitim yaptığımız dallar için gerekli yetilere sahip olmayan kişiler olduğunu anladığımız zaman, bütün sanat ve bölüm başkanlarının da katıldığı bir toplantıda öğrencinin kendisinin de olduğu bu işleri değerlendiriyoruz. Ve öğrenciye diyoruz ki, İkinci sömestır yada ona da gerek yok sen başka bir mesleği seç. Eğer devam etmek isteyenler varsa onlar ikinci sömestırde devam ediyorlardı. Ve bir yıl neticesinde onların kişisel yetenekleri böyle bir eğitim almaya uygun görülmüyorsa, terk ediyorlardı. Emin olun Türkiye gibi bir yerde, eğitim sisteminde bireyi ön plana almayan bir sistem uygulayan Türkiye'de de bunu idare etmek çok zordur. Daha sonra Büyük Millet Meclisi'nin kararıyla, bizim birinci sınıftan öğrenci çıkaramayacağımıza karar verildi en az iki yıl üst üste kalmadan öğrenci okuldan çıkarılamaz deniliyordu. Yani bizim bu sistemimiz mecliste yıkıldı. Bu sefer biz giriş yetenek sınavlarını oldukça çok kişinin yeteneklerini, yani bedensel ve fiziksel yeteneklerini, hepsini birden tüm yeteneklerini, yapacağı işlerin çizimlerini yaptırarak ayırabilmeye çalıştık. Yani uygun dallara ayırabilmek buna rağmen dal değiştirme imkanı da veriyorduk sonraki sınıflarda. Okula girmeden önce hangi dalda daha başarılı olacağına kendisi karar veriyordu. Bu şekilde bir uygulama yaptık. Bunun sebebi de şudur, bireyin yeteneklerini keşfetmek için, yani bireyin yeteneklerini kendi yeteneği ile keşfetmesi ve bizim ona bu konuda yardımcı olabilmemiz için, çocuğun okula girdiği, yani anaokulundan itibaren, bizim okulumuza gelinceye kadar, 17-18 yaşına kadar gözlenmesi lazım. Onun bir dosyası olması lazım. Yani bir uzman tarafından gözlenmesi lazım. Ondan sonra, batı da da böyle bütün okullarda, hepsine bağlı psikoterapi laboratuarlarının kurulmuş olması lazım. Çünkü öğrenci mecburi olan temel ilköğretiminin sonunda bir de bu bilimsel, bir takım rutin yeteneklerini araştıran testlerden geçmesi lazım ki, mesela benim incelemem bu konuda olduğu için ben de yurtdışında okudum sizin gibi. Bu detayları onun için iyi biliyorum. Rehberin tuttuğu bu dosyayı ayrıca aile de çocuğunun yetişmesi süresi içerisinde takip ettiği için burada bir aydınlığa girilmiş oluyor, çocuğun hangi mesleği seçmesi konusunda. Dolayısıyla bu inceleme çok güvenli. Şimdi bizim gibi tasarımcı yetiştiren kurumlara geleceğiz ama, elinde bir şey oluyor, özel merakı nedeniyle yaptığı işlerden oluşan, önemli bir durum oluşuyor. Öğrencinin dosyasında eğer yeteneği belirginse,

gideceği öğretim kurumundaki uzmanlar, doğrudan doğruya ona, yani okul müdürüyle değil, doğrudan doğruya mesela grafik bölümüne girmek istiyorsa, grafikle ilgili, yol gösteriyorlar. Herkesin kendi işinin ustası olması lazım. Öğrenci götürüyor dosyasını o karar veriyor. Şimdi bizde böyle bir sistem yok. Yani eğitim sistemi Türkiye de maalesef yok. Gerçi politikacılar şimdilerde eğitimden söz etmeye başladılar. Bireyselliğin öneminden, çağımızın getirdiği bireysel önemden bahsediyorlar. Demokrasinin getirdiği bir olgu bu. Bütün hazinemiz, bireyin yetenekleri içersinde yükselir. Ama o yeteneklerini kendisinin keşfetmesi, onlarla diyalog kurabilmesi lazım. Bizimde, toplum olarak, bireyin o yetenekleriyle diyalog kuracak bir sistem kurmamız gerekiyor. Biz, usta hocalar da, onlara kendi yeteneklerini ortaya çıkaran bilgileri verdikleri zaman, bunun bilincine varmaları lazım. Bunun doğrusu budur. Bu şekilde yapılması lazım. Bu olmadığı taktirde, şu yapılacak; bizim yetenek seçme sınavlarımız var. Biz 82' de fakülte olduk, 57'de öğretime başladık. Bu kadar yıl zarfında giriş yetenek sınavları süresi zarfında, yaptığımızı her yıl gözden geçirip daha da detaylandırdık. Yani uzun bir iş, aynı zaman da detaylı bir iş olarak yapıyorduk. Merkezi sınavlara işi kolaylaştırır belki ama ciddiyetten uzak bir şeydir. İnsanları bir takım standartlarla ölçemeyiz. Bireyin kendi yeteneklerini tespit edebildiği nesnelerle ölçebiliriz. Benim söylediklerim çok yeni bir şey değil. Batıda olan gelişmiş ülkeler bunu böyle bu şekilde organize etmişler ve işliyor. Öyleyse bu yetenek sınavlarını geliştirmemiz lazım.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

9789754003239 ISBN
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI No:768

GSF
Marmara Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
50 YIL
1957 - 2007

Marmara Üniversitesi Yayınları 768
ISBN 978-975-400-323-9